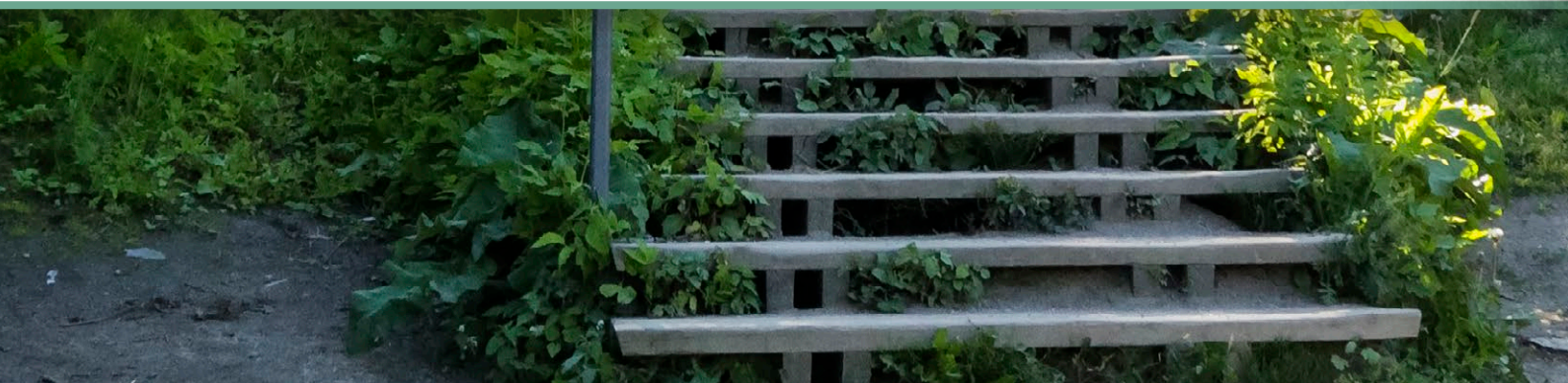

VALTION LIIKUNTANEUVOSTO
Statens idrottsråd

Riktgivande dokument för uppförande av idrottsanläggningar

STATENS IDROTTSRÅDS PUBLIKATIONER 2023:19

VALTION LIIKUNTANEUVOSTO

Statens idrottsråd

Opetus- ja kulttuuriministeriö/
Undervisnings- och kulturministeriet
Valtion liikuntaneuvosto/Statens idrottsråd
PL/PB 29
00023 Valtioneuvosto/Statsrådet
www.liikuntaneuvosto.fi
Utseende: Grafisk design Pirjo Uusitalo-Aura
Layout: Tmi Airos, Antero Airos
Bilder:
pärm: Mauri Mahlamäki, Vastavalo
s.7 Lasse Ansaharju, Vastavalo
s.14 Jyrki Sahinoja, Vastavalo
s.36 Minttu Korsberg
s.45 Kimmo Helander, Vastavalo
s.53 Sakari Alasuutari, Vastavalo
s.65 Mikko Helasvuo
ISBN 978-952-263-984-4(pdf)
ISSN 2242-4571 (verkkojulkaisu)
Statens idrottsråds publikationer 2023:19

Enligt idrottslagen är statens idrottsråd sakkunnigorgan för undervisnings- och kulturministeriet. Rådet har till uppgift att behandla ärenden som är av omfattande och principiell betydelse för idrotten. Idrottsrådet följer utvecklingen av idrotten, ger utlåtanden om användningen av idrottsanslagen och utvärderar effekten av statsförvaltningens åtgärder på idrottens område.

Riktgivande dokument för uppförande av idrottsanläggningar

STATENS IDROTTSRÅDS PUBLIKATIONER 2023:19

Innehåll

Inledning	5
1 Statsunderstöd för uppförande av idrottsanläggningar	8
1.1 Riktlinjer för understöd	9
1.2 Upprättande av ett förslag till finansieringsplan	12
1.3 Ansökan om statsunderstöd	12
1.4 Understöd för forskning och utvecklingsarbete.....	13
2 Bakgrundsfaktorer till statsunderstöd för uppförande av idrottsanläggningar	15
2.1 Centrala författningar och förvaltningspolitiska riktlinjer	15
2.2 Ekologiskt hållbar utveckling avseende uppförande av idrottsanläggningar	18
2.3 Likvärdighet i samband med uppförande av idrottsanläggningar.....	22
2.4 Jämställdhet mellan könen vid uppförande av idrottsanläggningar	28
2.5 Samhällsplanering	31
2.6 Samhälleliga förändringsfaktorer.....	33
3 Motion och idrott som hobby samt fysisk aktivitet	37
3.1 Barn i förskoleåldern.....	37
3.2 Barn och ungdom	38
3.3 Unga vuxna och vuxna i arbetsför ålder	40
3.4 Äldre personer	41
3.5 Elitidrottare.....	42
4 Understöd för uppförande av idrottsanläggningar under det föregående riktgivande dokumentets period	46
5 Nuläget och utvecklingsbehov avseende förhållanden för fysiska aktiviteter	54
5.1 Vad avses med förhållanden för fysiska aktiviteter?.....	54
5.2 Nätverk av idrottsanläggningar i Finland	56
5.3 Strategisk utveckling av motions- och idrottsförhållandena i kommunerna	60
5.4 Utvecklingsbehov för uppförande av idrottsanläggningar	63
6 Kunskapsbaserad ledning i utvecklingen av uppförande av idrottsanläggningar	66
6.1 Forsknings och utveckling avseende uppförande av idrottsanläggningar.....	66
6.2 Datasystem, webbplatser och undersökningar	68
6.3 Uppföljning och bedömning.....	68
Bilaga 1: Remissinstanser	70
Bilaga 2: Föreslagna författningsändringar vid beredningen av det riktgivande dokumentet och genomförande av ändringarna.....	72

Inledning

Den finländska idrottskulturens styrka vilar på ett mångsidigt nätverk av idrottsanläggningar och naturförhållanden som uppmuntrar till fysisk aktivitet. Understöd för uppförande av idrottsanläggningar har i decennier utgjort en central del av statens idrottspolitik. Riktlinjerna för stödpolitiken avseende uppförande av idrottsanläggningar dras upp i riktgivande dokument som bereds i samråd mellan idrottsrådet och undervisnings- och kulturministeriet.

Riktlinjerna i det riktgivande dokumentet grundar sig i synnerhet på statsrådets redogörelse om idrottspolitiken (2018) och målen för samhällelig genomslagskraft som ställts upp för idrottspolitiken i statens budget (2023): 1) en livsstil som främjar motion och idrott, hälsa och välmående blir vanligare, 2) motion och idrott ökar delaktigheten och samhörigheten, 3) likvärdig och jämställd tillgång till idrott och motion, 4) den etiska grunden för motion och elitidrott stärks och 5) vår elitidrott är internationellt framgångsrik och nationellt uppskattad.

Som grund till riktlinjerna i det riktgivande dokumentet ligger även riktlinjer och lagstiftning som gäller motion och idrott, byggande och planläggning, jämlikhet och ekologiskt hållbar utveckling. I det riktgivande dokumentet beaktas såväl förändringar som skett inom idrottskulturen som omfattande samhälleliga förändringsfaktorer, såsom klimatförändringen och förändringar av befolkningsstrukturen.

I det riktgivande dokumentets första kapitel beskrivs riktlinjerna för understöd för uppförande av idrottsanläggningar: förutsättningar, kriterier och stödprocessen. I kapitlen 2–5 i dokumentet har den centrala författnings- och kunskapsgrunden som riktlinjerna grundar sig på sammanställts. Behoven att utveckla uppförandet av idrottsanläggningar har sammanställts i slutet av avsnittet om informationsgrunden, i kapitel 5.4. I kapitel 6 ges en översikt av utvecklingen av kunskapsbaserad ledning av uppförande av idrottsanläggningar.

Genom det riktgivande dokumentet för uppförande av idrottsanläggningar ställs riktlinjer upp för statsunderstöd för uppförande av egentliga idrottsanläggningar, och således används ordet ”uppförande av idrottsanläggningar” som huvudsakligt begrepp i dokumentet. I det riktgivande dokumentet positioneras uppförande av idrottsanläggningar att utgöra en del av en bredare utveckling av förhållandena för fysiska aktiviteter. I det riktgivande dokumentet identifieras att befolkningens möjligheter till fysiska aktiviteter består av en komplex helhet som förutom av egentliga idrottsanläggningar består av till exempel gång- och cykelvägar, lekparkar, skolgårdar, parker, naturstigar och vattendrag och stränder.

Statens idrottsråds sektion för idrottsmiljöer för mandatperioden 2019–2023 tillsattes 25.11.2019. Statens idrottsråd gav sektionen för idrottsmiljöer i uppgift att bereda ett nytt riktgivande dokument för uppförande av idrottsanläggningar. Medlemmarna i sektionen för idrottsmiljöer är:

- projektchef Saara Karkulahti, Norra Savolax NTM-central (ordförande)
- verkställande direktör Mikko Salonen, Finlands Olympiska Kommitté (vice ordförande) (till 23.6.2022)
- överarkitekt Antti Autio, miljöministeriet
- idrottsplatschef Petteri Huurre, Helsingfors stad
- byggnadsingenjör Anneli Lehto, Vasa
- fastighets- och upphandlingschef Paavo Leinonen, Finlands idrottsinstitut
- riskdagsledamot, olympisk idrottare Mika Poutala
- äldre forskare Erja Rappe, Äldreinstitutet
- undervisningsråd Anna Kylä-Kaila, Utbildningsstyrelsen
- byggnadsråd Erja Metsäranta, undervisnings- och kulturministeriet (expertmedlem), till 31.8.2021
- byggnadsråd Mikko Helasvuo, undervisnings- och kulturministeriet (expertmedlem), från 1.9.2021
- generalsekreterare Minttu Korsberg, statens idrottsråd (sekreterare)

Experter som hördes temaspécifikt i beredningen av det riktgivande dokumentet:

- anläggningschef Tero Auvinen, Finlands Bollförbund: övertryckshallar
- sektorchef Katja Borodulin, Äldreinstitutionen: motions- och idrottsvanor bland äldre
- kulturråd Tiina Eerikäinen, undervisnings- och kulturministeriet: stöd för uppbyggande av kultursektorn
- professor Helka-Liisa Hentilä, Uleåborgs universitet: samhällsplanering
- generalsekreterare Riikka Juntunen, Finlands Paralympiska Kommitté: handikappidrottens förhållanden
- verksamhetschef Eki Karlsson, Suomen Latu: förhållanden för friluftsliv och motion i naturen
- biträdande professor Sami Kokko, Jyväskylä universitet: motions- och idrottsvanor bland barn och unga
- överarkitekt Niina Kilpelä, miljöministeriet: tillgänglighet
- specialsakkunnig Matti Kuittinen, miljöministeriet: ekologisk hållbar utveckling inom byggande
- verkställande direktör Karri Kylliö, Sport Venue Oy: användning av olika finansieringsmodeller i samband med uppförande av idrottsanläggningar
- verkställande direktör Pekka Laitinen, Urheiluhallit Oy: användning av olika finansieringsmodeller i samband med uppförande av idrottsanläggningar
- ledande sakkunnig Jari Lämsä, Forskningscentralen för tävlings- och toppidrott KIHU: elitidrottens förhållanden
- specialsakkunnig Jarmo Mäkinen, Forskningscentralen för tävlings- och toppidrott KIHU: motions- och idrottsvanor bland vuxna
- enhetschef Ismo Myllyaho, regionförvaltningsverket i Västra och Inre Finland: regionförvaltningsverken som en del av det statliga understödet för uppförande av idrottsanläggningar
- ledande sakkunnig Jan Norra, SmartSport osk.: strategisk planering av idrotts- och motionsförhållandena i kommunerna
- överaktuarie Markus Rapo, Statistikcentralen: förändring av befolkningsstrukturen
- underhållsansvarig Marko Ruti, Kisakallio idrottsinstitut: byggnadsbeståndet av idrottsutbildningscenter
- överinspektören för idrottsväsendet Ulla Silventoinen, regionförvaltningsverket i Norra Finland: regionförvaltningsverken som en del av det statliga understödet för uppförande av idrottsanläggningar
- biträdande professor Arja Sääkslahti, Jyväskylä universitet, motions- och idrottsvanor bland barn i förskoleåldern

Under beredningsprocessen hördes även regionförvaltningsverk (skriftligt utlåtande och hörande) och kommuner (diskussionsmöte online 28.10.2020).

Till stöd för arbetet med det riktgivande dokumentet beställde undervisnings- och kulturministeriet tre utredningar: 1) Utredning om hur lämpliga statsunderstöden för uppförande av idrottsanläggningar är för olika genomförande- och finansieringsmodeller (Capex och Krogerus 2019), 2) Strategiskt utvecklingsarbete för fysiska aktiviteter i kommunerna – utredning av nuläget och utvecklingsbehov (SmartSport 2020) och 3) fastställande och beräkning av realvärdet på och renoveringskostnaden och behovet av grundlig reparation av byggnader i Finlands kommuner och samkommuner år 2019 (Trellum 2020).

Statens idrottsråd förde en remissdebatt om det riktgivande dokumentet 10.12.2020. Statens idrottsråds sektionen för idrottsmiljöer sände utkastet för det riktgivande dokumentet för utlåtande 15.1.–24.2.2021. Ett utlåtande gavs av 87 aktörer (bilaga 1). Statens idrottsråd godkände det riktgivande dokumentet 15.4.2021. Dessutom godkände statens idrottsråd tekniska uppdateringar i det riktgivande dokumentet vid sitt möte 18.11.2021. Därefter granskade och beredde undervisnings- och kulturministeriet möjligheten att genomföra de författningsändringar som föreslogs i det riktgivande dokumentet. De föreslagna författningsändringarna genomfördes delvis (bilaga 2). Den genomförda författningsändringen trädde i kraft i samband med uppdateringen av statsrådet förordning om främjande av idrott 1.5.2023. Därefter uppdaterades kunskapsunderlaget till dags dato i det riktgivande dokumentet. Statens idrottsråd behandlade det riktgivande dokumentet till de delar som gällde bakgrundsdelens vid sitt möte 14.6.2023.

1

Statsunderstöd för uppförande
av idrottsanläggningar

1

Statsunderstöd för uppförande av idrottsanläggningar

I överensstämmelse med 13 § i idrottslagen (390/2015) tas det årligen in i statsbudgeten ett anslag för beviljande av understöd för anläggningsprojekt som avser idrottsanläggningar och tillhörande fritidslokaler. Med anläggningsprojekt avses anläggande, förvärv eller grundlig reparation av lokaler eller motsvarande åtgärder som omfattar en funktionell helhet. Vidare kan det handla om anskaffande av lös egendom i samband med åtgärderna ovan.

1.1 Riktlinjer för understöd

På understöden tillämpas villkor som grundar sig på författningar, bestämmelser och anvisningar för statsunderstöd

- 1. De totala kostnaderna för projektet uppgår till minst 20 000 euro (utan moms)**
Statsrådets förordning om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet, 1766/2009, 26 §
De totala kostnaderna för anläggningsprojektet för idrottsutbildningscenter uppgår till minst 32 000 euro (utan moms). *Förordning om fritt bildningsarbete, 805/1998, 5 a §*
- 2. Beviljandet av statsunderstöd är nödvändigt för sökanden**
Statsunderstödslagen 688/2001, 7 §
- 3. Understöd beviljas i huvudsak sådana projekt vars uppförande inte har påbörjats.**
Uppförandet anses ha inletts, när grundstenen till byggnaden har murats eller byggandet av annan grund på motsvarande sätt har inletts eller rivningsarbeten eller uppförandet av bestående konstruktioner i anslutning till ändrings- och grundreparationsarbeten har påbörjats.
Statsrådets förordning om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet, 1766/2009, 27 §
Lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet, 1705/2009, 39 § och 36 § 1 mom
- 4. Projektet ska i huvudsak inledas samma år då understödet beviljas.**
Registrering av understödsbeslut
- 5. Egendomen som förvärvas blir understödstagarens egendom. I fråga om fastigheten förutsätts dessutom att understödsmottagaren äger eller genom ett långvarigt hyresavtal (giltigt i minst 15 år efter att understödet beviljats) förvaltar den mark på vilken idrottsanläggningen finns.**
Tilläggsvillkor gällande statsunderstöd för anläggningsprojekt (Dnr 6/091/2017) punkterna 2 och 9
Lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet, 1705/2009, 36 § och 53 §
- 6. Statsunderstöd beviljas i huvudsak till kommuner eller samkommuner eller sammanslutningar som ägarkontrolleras av dessa.**
Idrottslagen, 390/2015, 13 §
- 7. Inom ramen för gällande lagstiftning kan understöd även beviljas för projekt som verkställs enligt andra modeller än modellen för balansräkningsfinansiering, om projektet uppfyller förutsättningarna för beviljande av statsunderstöd.**
- 8. Projektet ska planeras i överensstämmelse med allmänna kvalitetskriterier för byggande.**
Markanvändnings- och bygglagen 132/1999 (kapitel 16 och 17), från 1.1.2025 Bygglagen 751/2023 (4 kapitlet 29–41 §)
- 9. Ansökan ska innehålla en idrottspolitisk utredning* om projektet, utredning om projektets tillgänglighet och åtkomlighet och en utredning om klimatbelastningen. Hur bifogade dokument till ansökan riktas enligt typ av projekt anges i undervisnings- och kulturministeriets ansökningsanvisning.**
Opetus- ja kulttuuriministeriön hakuohje: Liikuntapaikkojen ja niihin liittyvien vapaa-aikatojen perustamishankkeiden investointiavustukset
***Idrottspolitisk utredning om projektet:** En faktabaserad beskrivning av det aktuella läget för kommuninvånarnas motions- och idrottsvanor och motiveringar om hur nödvändigt projektet är för att främja kommuninvånarnas möjligheter till motions- och idrottsaktiviteter, tävlings- och elitidrott eller utövade av fritidsintressen (inberäknat hörande av kommuninvånarna och intressentgrupp om projektet). Utredningen innehåller en beskrivning av hur projektet gör det möjligt att uppnå förhållanden för fysiska aktiviteter som är jämlika, rättvisa och tillgängliga för alla.
Att observera: Ingen särskild typ av idrottsanläggning utesluts kategoriskt från ansökan om statsunderstöd, utan om en idrottsanläggning uppfyller villkoren för statsunderstöd, i författningar och anvisningar är det möjligt att för idrottsanläggningen söka och bevilja statsunderstöd.

Kriterier för understöd

Huruvida kriterierna för projektet uppfylls utvärderas utifrån projektplanen och dess bilagor.

1. Projekten ska i huvudsak motsvara föränderliga behov av förhållanden för en bred användargrupp, såsom kommuninvånare, föreningar och elitidrottare. Behovet är tydligt anvisat.
2. Projektet främjar jämlikheten och likabehandlingen inom idrotten och elitidrotten.
3. Projektet främjar tillgängligheten inom idrotten och elitidrotten.
4. Projektet främjar hållbar utveckling för uppförande av idrottsanläggningar.

Kriterier för idrottsutbildningscenter:

1. Projektet fullgör de uppgifter som anges i lagen om fritt bildningsarbete och idrottsutbildningscentrens träningscenterverksamhet. Behovet är tydligt anvisat.
Lagen om fritt bildningsarbete 805/1998, 2 §
2. Projektet främjar jämlikheten och likabehandlingen inom idrotten och elitidrotten.
3. Projektet främjar tillgängligheten inom idrotten och elitidrotten.
4. Projektet främjar hållbar utveckling inom uppförande av idrottsanläggningar.

Understödet belopp

Statsunderstöd beviljas på ansökan och enligt prövning.

1. Understödet till idrottsanläggningar kan täcka högst 30 procent av projektets kostnadsberäkning, men får dock inte överstiga 750 000 euro. I fråga om idrottsanläggningar* kan understödet täcka högst 40 procent av projektets kostnadsberäkning.
2. Förhöjt understöd kan beviljas för följande anläggningar:
 - Simhallar: 800 000–1 000 000 euro. Det högsta understödsbeloppet beror på hur mångsidigt och omfattande projektet för bassänglokalen är. I projektet för bassänglokalen fastställs vilken typ av och antalet bassänger som byggs i simhallen.
 - Projekt som genomförs med olika aktörers (olika kommuner, föreningar, företag, övriga sammanslutningar) betydande samfinansiering: 750 000–1 200 000 euro.
 - Samtidigt genomförande eller samtidig grundlig renovering av flera till sin verksamhet betydande idrottsanläggningar: 750 000–1 200 000 euro.
3. Understöd för projekt som gäller idrottsundervisningscenter kan täcka högst 50 procent av den del som avser fritt bildningsarbete i projektets kostnadsberäkning. Understöd till projekt som till sin kostnad är särskilt omfattande bedöms från fall till fall.

**Med näridrottsplatser avses idrottsplatser, idrottsområden och idrottsrutter där befolkningen på egen hand och dagligen kan utöva motion och idrott och som ligger inom bostadsområden eller i deras omedelbara närhet och kan nås på ett enkelt och tryggt sätt. Näridrottsplatser kan fritt användas på varierande sätt och kostnadsfritt.*

Byggprojekt med avsevärd nationell betydelse

Byggprojekt med avsevärd nationell betydelse är byggprojekt som har stor betydelse för den nationella idrottskulturen:

- Förhållanden för internationella tävlingar och evenemang inom elitidrotten OCH/ELLER
- nationellt sett betydelsefulla träningscenter som kan nyttjas av en bred grupp idrottsutövare

Målet är att nationellt betydande idrottsformer avseende elitidrott har förhållanden för idrottsanläggningar som uppfyller kraven för anordnande av internationella tävlingar och/eller behoven för nationella träningscenter.

Om ovannämnda mål för någon idrottsform är uppfyllda, anses det inte vara motiverat att bevilja statsunderstöd för nya motsvarande projekt. Då flera stora projekt för samma idrottsgren eller samma idrottsgrenar pågår samtidigt kan endast ett ha möjlighet att få en status som ett så kallat riksomfattande byggprojekt och därmed ett normalt större behovsprövat statsunderstöd. Övriga projekt för samma idrottsgren eller samma idrottsgrenar anses vara regionala projekt vilka eventuellt beviljas stöd enligt understödsprincipen. Om det för att anordna internationella tävlingar eller träningscenterverksamhet behövs fler än en idrottsanläggning ska den totala omfattningen av idrottsanläggningar beaktas.

En fördel för ett riksomfattande byggprojekt är följande:

- förutom att projektet tillgodoser elitidrottens behov tillgodoser det även befolkningens möjligheter till fysisk aktivitet på bred front
- projektet stöder idrottens och elitidrottens forsknings-, testnings- och utvecklingsverksamhet
- ett nationellt sett betydelsefullt träningscenter som kan nyttjas av en bred grupp idrottsutövare hör till idrottsakademinätverket

Understödet belopp:

För ett riksomfattande byggprojekt kan förhöjt statsunderstöd beviljas. Understödsbeloppet för riksomfattande byggprojekt under perioden för finansieringsplanen är årligen högst 15 procent av de statsunderstöd för idrottsanläggningar som undervisnings- och kulturministeriet beviljar.

Presentation av byggprojekt med avsevärd riksomfattande betydelse i finansieringsplanen:

1. I sitt förslag till finansieringsplan presenterar sökanden sitt projekt som ett byggprojekt av riksomfattande betydelse
2. Bifogat förslaget till finansieringsplanen sänder sökanden en expertbedömning om projektets nationella betydelse som gjorts av följande aktörer:
 - Kommunen på vars område projektet planeras
 - Organisationer för vilkas verksamhet projektet har en central betydelse (såsom idrottsförbund)
 - Vid behov övriga experter som är viktiga med tanke på projektet
3. Regionförvaltningsverket ger undervisnings- och kulturministeriet ett utlåtande om projektets nationella betydelse.
4. På begäran ger Finlands olympiska kommitté och Finlands Paralympiska Kommitté undervisnings- och kulturministeriet ett utlåtande om vilken betydelse alla föreslagna projekt har nationellt sett och om deras angelägenhetsordning.
5. Statens idrottsråd ger ett yttrande om den nationella betydelsen av alla projekt som föreslagits ha nationell betydelse då rådet ger ett utlåtande om förslaget till finansieringsplan för anläggningsprojekt för idrottsanläggningar.
6. Undervisnings- och kulturministeriet fattar beslut om huruvida projektet anses vara ett projekt av nationell betydelse.
7. Beslutet om understöd för projektet tas i samband med den egentliga handläggningen av ansökan om statsunderstöd.

1.2 Upprättande av ett förslag till finansieringsplan

Undervisnings- och kulturministeriet gör årligen upp och uppdaterar en vägledande finansieringsplan för idrottsanläggningar i vilken sådana projekt presenteras som staten bereder sig på att understöda under de följande fyra åren under förutsättningen att finansieringen av uppförandet av idrottsanläggningen håller sig på den nivå som beräknas inom statens budgetram.

Sökanden föreslår först ett projektet i en finansieringsplan för anläggningsprojekt av idrottsanläggningar. Förslaget till finansieringsplan ska lämnas in före utgången av december.

Regionförvaltningsverken bereder ett förslag till finansieringsplan avseende projekt inom deras eget verksamhetsområde. Regionförvaltningsverken ber ett utlåtande om sitt förslag av det regionala idrottsrådet och vid överenskommelse av landskapsförbundet. Regionförvaltningsverket lämnar in till undervisnings- och kulturministeriet en skyndsamhetsordning, inklusive motiveringar, över förslagen till finansieringsplan inom sitt eget område. Undervisnings- och kulturministeriet bereder finansieringsplanen utifrån förslagen och begär ett utlåtande om den av statens idrottsråd.

Ministern fastställer årligen finansieringsplanen i oktober-november, vilket kommuner och sammanlutningar kan beakta då de beslutar om följande års budget och kommande års investeringsprogram. Finansieringsplanen är inte samma sak som beslutet om understöd, utan stöd ska sökas i ansökan om understöd.

Sökanden ska årligen ge förslag i finansieringsplanen tills att statsunderstöd söks för projektet.

1.3 Ansökan om statsunderstöd

Sökanden ansöker om statsunderstöd för anläggningsprojekt för idrottsanläggningar. Ansökningstiden pågår fram till slutet av december.

Undervisnings- och kulturministeriet (UKM) är statsbidragsmyndighet när kostnaderna för projektet överstiger 1 200 000 euro (moms 0%). Då ett projekt till sin kostnad uppskattas till högst 1 200 000 euro (moms 0 %) är regionförvaltningsverket (RFV) statsbidragsmyndighet.

- a) I fråga om projekt som hör till undervisnings- och kulturministeriets beslutanderätt upprättar regionförvaltningsverken en skyndsamhetsordning över projekt inom sitt område och begär ett utlåtande om den av det regionala idrottsrådet*. Regionförvaltningsverket lämnar till undervisnings- och kulturministeriet in en skyndsamhetsordning, inklusive motiveringar, över projekten inom sitt område och projektspecificerade utlåtanden. Undervisnings- och kulturministeriet bereder ett understödsförslag och begär ett utlåtande om det av statens idrottsråd. Målet är att undervisnings- och kulturministeriet fattar beslut om understöden före utgången av april.
- b) Undervisnings- och kulturministeriet beviljar ämbetsverken ett bidragsanslag för sådana projekt som hör till regionförvaltningsverkets behörighet. Regionförvaltningsverken begär ett utlåtande om sådana projekt som de bereder av det regionala idrottsrådet. Målet är att regionförvaltningsverken fattar beslut om understöden före utgången av april.

* Regionala idrottsråd är sakkunnigorgan som tillsätts av landskapsförbunden (idrottslagen 390/2015, 7 §)

1.4 Understöd för forskning och utvecklingsarbete

Förutom understöd för anläggningsprojekt för idrottsanläggningar och anknytande fritidslokaler beviljas med statens anslag även understöd för forskning och utvecklingsarbete som stöder uppförande, underhåll eller användning av idrottsanläggningar. Med forsknings- och utvecklingsprojekten främjar man kvaliteten på uppförandet av idrottsanläggningar med tanke på funktionen, hälsan, säkerheten, tillgängligheten, jämlikheten, likabehandlingen och den ekologiskt hållbara utvecklingen.

1) Frågor som beaktas i samband med ansökan

Forsknings- eller utvecklingsprojekt kan gälla följande frågor som hänför sig till uppförande, underhåll och användning av idrottsanläggningar:

- beaktande av förhållanden för idrott och motion och en livsmiljö som stöder fysisk aktivitet i samhällsplaneringen
- planering och utveckling av näridrottsplatser, gårdsområden parker och övrig omgivning med tanke på motion och idrott och så att de lämpar sig för alla åldrar
- byggnadsteknik, kostnader, entreprenad- och finansieringsmodeller samt underhåll och livscykel-ekonomi i fråga om idrottsanläggningar
- funktionell utveckling av idrottsanläggningar med tanke på kvalitet, trivsel, driftsekonomi, dimensionering mångsidig användning och tillgänglighet
- användning, efterfrågan och utbud av idrottsanläggningar
- effekter på behoven av förhållanden till följd av förändrade motionsformer och förändrad befolkningsstruktur
- säkerheten på idrottsanläggningarna
- frågor om ekologiskt hållbar utveckling som hänför sig till idrottsanläggningarna
- utveckling av förhållanden för idrott och motion som motsvarar olika befolkningsgruppers behov
- jämställdhets- och likabehandlingsfrågor som gäller idrottsanläggningar
- frågor som gäller förhållanden för elitidrotten
- tjänsteutformningen på idrottsanläggningarna
- övriga aktuella frågor som gäller idrottsanläggningar och förhållandena på dessa

Understöd kan även beviljas för kostnader som hänför sig till publikation av resultat från forsknings- och utvecklingsprojekt.

2) Resultat

Ett forsknings- och utvecklingsprojekt kan till exempel resultera i följande:

- en byggnadsguide, renoveringsguide eller underhållsguide för en idrottsanläggning
- ett RT-kort för en idrottsanläggning eller en guide med allmänna anvisningar för byggandet
- en guide eller instruktion som främjar den teknisk-ekonomiska, funktionella eller ekologiska kvaliteten i fråga om uppförande eller användning av idrottsanläggningar
- en lösning på ett aktuellt problem som gäller uppförande eller användning av en idrottsanläggning
- en anvisning från ministeriet som gäller uppförande av idrottsanläggningar
- en genomförandemodell som gäller uppförande eller underhåll av idrottsanläggningar
- forskning eller utredning som gäller idrottsanläggningar
- verktyg, system eller databas för kunskapsbaserat ledarskap avseende idrottsanläggningar

Tillgänglighet ska beaktas i resultaten av forsknings- och utvecklingsprojekt.

2 Bakgrundsfaktorer till statsunderstöd för uppförande av idrottsanläggningar

2

Bakgrundsfaktorer till statsunderstöd för uppförande avidrottsanläggningar

2.1 Centrala författningar och förvaltningspolitiska riktlinjer

Statsunderstödspolitiken inom uppförande av idrottsanläggningar styrs av lagstiftningen om idrottssektorn, anteckningar i regeringsprogrammet, statsrådets redogörelse om idrottspolitiken, effektmålen för idrottspolitiken som ställts upp i statsbudgeten, undervisnings- och kulturministeriets strategi.

Central lagstiftning

- Enligt 2 § i **idrottslagen (390/2015)** är syftet att främja: 1) olika befolkningsgruppers möjlighet att röra på sig och utöva motion och idrott, 2) befolkningens välbefinnande och hälsa, 3) upprätthållande och förbättrande av den fysiska funktionsförmågan, 4) barns och ungas uppväxt och utveckling, 5) medborgarverksamhet inom idrotten, 6) elitidrott, 7) ärlighet och etiska principer inom idrott och elitidrott, 8) minskande av ojämlikhet inom motion och idrott samt 9) hållbar utveckling inom motion, idrott och elitidrott. Dessa syften ska uppnås med utgångspunkt i jämlikhet, likvärdighet, gemenskap, kulturell mångfald, sunda levnadsvanor och en trygg verksamhetskultur samt respekt för miljön.

I motiveringen i regeringens proposition (RP 259/2022 rd) om ändring av idrottslagen (lagändringen trädde i kraft 3.2.2023) konstateras att begreppet "en trygg verksamhetsmiljö" även inbegriper trygga förhållanden för idrott och motion, såsom att omgivningen och den idrottsutrustning som finns på den uppförda idrottsanläggningen är trygg. Med trygghet avses också trygga förhållanden för personer med nedsatt rörelse- eller sensorisk förmåga och deras rätt att utnyttja idrottsanläggningar.¹

Enligt 5 § i idrottslagen är det kommunernas uppgift att skapa allmänna förutsättningar för idrott på lokal nivå. Kommunen ska skapa förutsättningar för kommuninvånarnas idrottsutövning genom att 1) ordna idrottstjänster samt motion som främjar hälsa och välbefinnande med tanke på olika målgrupper, 2) stödja medborgarverksamhet, medräknat föreningsverksamhet, samt 3) bygga och driva idrottsanläggningar.

I överensstämmelse med 13 § i idrottslagen tas det årligen in i statsbudgeten ett anslag för beviljande av understöd för anläggningsprojekt som avser idrottsanläggningar och tillhörande fritidslokaler. Statsunderstöd för idrottsanläggningar beviljas för uppförande, anskaffning och grundläggande renovering av idrottsanläggningar som är avsedda för breda användargrupper. Därtill beviljas understöd för utrustning i anknytning till detta. Av särskild anledning kan understöd beviljas för annat uppförande av idrottsanläggningar. Statsunderstöd beviljas till kommuner eller samkommuner eller sammanslutningar som ägarkontrolleras av dessa. Statsunderstöd kan även beviljas till andra sammanslutningar om understöd är nödvändigt för att uppfylla målen som föreskrivs i idrottslagen.

- I **11 § i statsrådets förordning om främjande av idrott (550/2015)** föreskrivs om statsbidragsmyndigheten i samband med anläggningsprojekt som avser idrottsanläggningar. Regionförvaltningsverken är statsbidragsmyndighet för anläggningsprojekt som avser idrottsanläggningar när de uppskattade totalkostnaderna för projektet uppgår till högst 1 200 000 euro.

¹ <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2022/20220259.pdf>. Hämtad den 16 maj 2023.

- **I markanvändnings- och bygglagen (132/1999), markanvändnings- och byggförordningen (895/1999) samt statsråd förordning om byggnaders tillgänglighet (241/2017)** anges mål och krav avseende planering av områdesanvändning och byggande. Under regeringsperioden 2019–2023 fortsatte totalreformen av markanvändnings- och bygglagen. Riksdagen antog den 1 mars 2023 den nya bygglagen och redan tidigare till helheten anknyttande lagar om datasystemet för den byggda miljön, om ändringen av markanvändnings- och bygglagen och behörighet för byggande. Bygglagen träder i kraft 1.1.2025. De huvudsakliga syften med lagändringen har varit ett klimatneutralt samhälle, stärkande av naturens mångfald, en förbättrad kvalitet inom byggande och främjande av digitaliseringen. Författningarna som ska revideras till exempel om koldioxidsnåla byggnader och förenhetligande av datasystemen för den byggda miljön gäller även uppförande av idrottsanläggningar. Syftet under regeringsperioden 2023–2027 är att fortsätta beredningen av den nya lagen om områdesanvändning.
- **Enligt kommunallagen (410/2015)** ska kommunerna främja sina invånares välfärd och sitt områdes livskraft samt ordna tjänsterna för sina invånare på ett ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbart sätt. Kommunen sköter de uppgifter som den åtagit sig med stöd av självstyrelsen och organiserar de uppgifter som särskilt föreskrivs för den i lag.
- **I lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (1705/2009)** är följande bestämmelser viktiga med tanke på statsunderstöd för uppförande av idrottsanläggningar: 36 § (Anläggningsprojekt), 37 § (Projektplan), 41 § (Projektredovisning), 42 § (Finansieringsplan för anläggningsprojekt), 50 § (Beviljande och justering av finansiering) och 53 § (Återbetalning av statsunderstöd för anläggningsprojekt).

Med anläggningsprojekt avses enligt 36 § i lagen byggande, förvärv eller grundlig reparation av lokaler som utgör en funktionell helhet, eller motsvarande åtgärder som berör sådana lokaler, samt anskaffning av lös egendom i samband med en nämnd åtgärd, om åtgärdens beräknade totalkostnader uppgår till minst det belopp som statsrådet fastställt genom förordning. Enligt 37 § i lagen ska en projektplan utarbetas över anläggningsprojektet och tillställas statsbidragsmyndigheten. Projektplanen ska innehålla en allmän beskrivning av projektet, en utredning om behovet av att genomföra projektet och om när det kan genomföras, samt planskisser och en kostnadskalkyl. De lokaler som projektet omfattar ska specificeras i planen (rumsprogram).
- **I statsrådets förordning om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (1766/2009) preciseras bestämmelserna om anläggningsprojekt.** Följande bestämmelser är viktiga med tanke på statsunderstöd för uppförande av idrottsanläggningar: 26 § (Anläggningsprojekt), 27 § (Inledande av projekt) och 28 § (projektredovisning). Som ett anläggningsprojekt för uppförande av idrottsanläggningar och tillhörande fritidslokaler beaktas enligt 26 § i lagen en sådan åtgärd vars beräknade totalkostnader uppgår till minst 20 000 euro.
- **Statsunderstödslagen (688/2001)** tillämpas som en allmän lag på statsunderstöd. I statsunderstödslagen föreskrivs om de allmänna grunder och förfaranden som ska iakttas vid beviljande av statsunderstöd. Enligt 7 § kan statsunderstöd beviljas inom ramen för statsbudgeten eller medlen i en statlig fond utanför statsbudgeten, om 1) det ändamål för vilket statsunderstöd söks är samhällligt godtagbart, 2) beviljandet av statsunderstöd är motiverat med avseende på de mål som satts för användningen av statsunderstödet, 3) beviljandet av statsunderstöd skall anses vara nödvändigt med beaktande av annat offentligt stöd som sökanden erhållit samt arten och omfattningen av det projekt eller den verksamhet som är föremål för statsunderstödet, samt 4) beviljandet av statsunderstöd inte bedöms orsaka mer än ringa snedvridning av konkurrensen och verksamheten på marknaden i en stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.
- I fråga om idrottsutbildningscenter dessutom: Som anläggningsprojekt för ett idrottsutbildningscenter anses enligt 5 § i **förordningen om fritt bildningsarbete (805/1998)** en sådan åtgärd enligt för vilken de beräknade totalkostnaderna uppgår till minst 32 000 euro.

Effektmålen för idrottspolitiken

I statsbudgeten för 2023 har följande samhällliga effektmål ställts upp för idrottspolitiken:

- En livsstil som främjar motion och idrott, hälsa och välmående blir vanligare
- Motion och idrott ökar delaktigheten och samhörigheten
- Likvärdig och jämställd tillgång till idrott och motion
- Den etiska grunden för motion och elitidrott stärks
- Vår elitidrott är internationellt framgångsrik och nationellt uppskattad.

Statsrådets redogörelse om idrottspolitiken

Enligt statsrådets redogörelse om idrottspolitiken (2018) är det viktigaste idrottspolitiska målet i Finland för 2020-talet att folk inom alla ålders- och befolkningsgrupper ska vara betydligt mera fysiskt aktiva. Målet är att befolkningen ska motionera tillräckligt med tanke på hälsa och välbefinnande. Ett insatsområde för 2020-talets idrottspolitik är stöd för uppförande av idrottsanläggningar och förhållanden för idrott och motion.

Enligt den idrottspolitiska redogörelsen är de centrala riktlinjerna för att stöda uppförande av idrottsanläggningar på 2020-talet följande:

- Stödet till uppförande av idrottsanläggningar riktas enligt idrottslagen i huvudsak till kommunernas projekt, men även till projekt som stöder utbudet av idrottsanläggningar i kommunen.
- Allteftersom nätverket av idrottsanläggningar föråldras ökar behovet av grundliga reparationer, men avseende ombyggnadsprojekt ska det, med beaktande av investerings- och livscykelkostnader, utredas hur lönsam en ombyggnad av den befintliga idrottsanläggningen är jämfört med ett nybygge.
- Statsunderstöd riktas i huvudsak till en bred användargrupp och även till projekt för idrott som utövas på egen hand, men även för uppförande av förhållanden för tävling, handledning, forskning och träning inom elitidrott samt projekt som med tanke på anordnande av storevenemang är av nationell betydelse.
- Statsunderstöd riktas endast till sådana projekt som är tillgängliga och som för övrigt fungerar bra med hänsyn till jämlikhet och likabehandling.
- En förutsättning för statsunderstöd är att energieffektiviteten och en minimering av det ekologiska fotavtrycket beaktas i samband med uppförandet av idrottsanläggningen. Även kollektivtrafikförbindelserna ska beaktas.

Undervisnings- och kulturministeriets strategi

Enligt undervisnings- och kulturministeriets strategi 2030 inverkar ministeriet med sin verksamhet på följande tre delområden:

- Allas förmågor och kompetens stärks
- Kreativ, utforskande och ansvarsfull verksamhet förnyar samhället
- Förutsättningarna för ett meningsfullt liv tryggas på lika villkor

Idrott förankras i synnerhet i följande delmål i strategin:

- Rätt till bildning tillgodoses på ett jämlikt sätt (indikator: tillgången på idrottsanläggningar)
- Vetenskapen och konsten, pedagogiken, utbildningen, ungdomsarbetet, idrotten och motionen stöder en utforskande, kreativ, ansvarsfull och internationell livsinställning.
- Det aktiva medborgarskapet och den aktiva livsstilen stärks. Utövandet av idrott och motion, konst och kultur ökar. (indikatorer: Omfattning och mångfald av civilsamhällesaktörer, antalet idrottsutövare och antalet som följer rekommendationen om fysisk aktivitet i olika befolkningsgrupper)

Mot en hållbar arkitektur – Arkitekturpolitiskt program

Det arkitekturpolitiska programmet som bereddes av undervisnings- och kulturministeriet, miljöministeriet och arbets- och näringsministeriet publicerades i januari 2022. Det nya arkitekturpolitiska programmet utgör en ram för utvecklingen av den bebyggda livsmiljöns kvalitet fram till 2035 med syfte att förbättra livsmiljön för alla finländare. Programmet presenterar en enhetlig syn på resultatintriktad utveckling av den bebyggda miljön och den bebyggda miljöns ekologiska, sociala, ekonomiska och kulturella hållbarhet utgör kärnan i det arkitekturpolitiska programmet. Programmet betonar att den bebyggda miljön har en avsevärd effekt på människors hälsa och såväl fysiska som psykiska välbefinnande.²

Nationell strategi för friluftsliv 2030

Den första nationella strategin för friluftsliv publicerades i maj 2022. Strategin bereddes under miljöministeriets ledning i ett brett samarbete med olika ministerier och aktörer. Strategins mission är att hjälpa medborgarna att må bättre genom att vara i kontakt med naturen och värdesätta den. Strategins vision är att satsa på friluftsliv i naturen som en nationell framgångsfaktor, lyfta fram den närliggande naturens värde i beslutsfattandet och att allt fler hittar ett sätt som passar dem att röra sig i naturen. Som ett strategiskt mål fastställs tillgängligheten till den närliggande naturen, främjande av hälsa och välbefinnande, värnande om en hållbar natur för friluftsliv, identifiering av resurser och samarbete samt en variationsrik användning av naturen för friluftsliv.³ Strategin betonar att naturen är en viktig miljö för fysisk aktivitet i Finland. Strategins genomförandeplan publiceras år 2023.

2.2 Ekologiskt hållbar utveckling avseende uppförande av idrottsanläggningar

Åtaganden och styrande strategier

Det globala handlingsprogrammet för hållbar utveckling, **Agenda 2030**, antogs av FN 2015. Agenda 2030 är ett politiskt bindande dokument för FN:s medlemsstater och i det beskrivs handlingsprogrammet och målen för att uppnå en hållbar utveckling.⁴

Den nya klimatlagen trädde i kraft den 1 juli 2022. I klimatlagen föreskrivs om planering och uppföljning av klimatpolitiken och om nationella klimatmål. Till lagen fogades nya mål för att minska utsläppen för åren 2030, 2040 och 2050. Till klimatlagen fogades även markanvändningssektorn och ett mål som gäller att främja kolsänkor.⁵

Den nya **bygglagen** som antogs av riksdagen den 1 mars 2023 och som träder i kraft den 1 januari 2025 styr utvecklingen mot koldioxidsnålt byggande, det vill säga att beakta klimatskador och klimatförmåner under hela byggnadens livscykel. Detta sker genom förordningar som i ett senare skede utfärdas med stöd av lagen. I förordningarna föreskrivs om byggnaders klimatdeklaration, materialspecifikation och gränsvärden för koldioxidavtryck.⁶

Den nya nationella **klimat- och energistrategin** som bereddes av arbets- och näringsministeriet och som överlämnades som en redogörelse av statsrådet till riksdagen publicerades i september 2022. I strategin dras det upp riktlinjer för åtgärder genom vilka Finland uppfyller EU:s klimatåtaganden för 2030 och uppnår de mål för minskning av växthusgasutsläppen med 60 procent fram till 2030 som anges i klimatlagen och målet om klimatneutralitet för 2035. Strategin täcker alla källor till

2 Mot en hållbar arkitektur: Finlands arkitekturpolitiska program 2022–2035. <https://okm.fi/julkaisu?pubid=URN:ISBN:978-952-383-508-5>. Hämtad den 25 april 2023.

3 Nationell strategi för friluftsliv 2030 – Statsrådets principbeslut. Statsrådets publikationer 2022:13. Statsrådets kansli 2022.

4 Handlingsprogrammet för hållbar utveckling Agenda 2030. <https://kestavakehtys.fi/agenda-2030>. Hämtad den 20 januari 2021.

5 Reformen av klimatlagen Miljöministeriets webbplats. <https://ym.fi/ilmastolain-uudistus>. Hämtad den 25 april 2023.

6 Riksdagen antog lagar som minskar utsläppen från byggande och främjar digitalisering. Miljöministeriets webbplats. <https://ym.fi/sv/-/riksdagen-antog-lagar-som-minskar-utslappen-fran-byggande-och-framjar-digitalisering>. Hämtad den 25 april 2023.

växthusgasutsläpp (utsläppshandelssektorn, bördefördelningssektorn, markanvändningssektorn) och kolsänkor (markanvändningssektorn).⁷

I Finland är de **frivilliga energieffektivitetsavtalen** viktiga åtgärder för att nå de mål för effektivisering av energianvändningen som anges i EU:s direktiv om energieffektivitet (EED). Näringslivets energieffektivitetsavtal är ett avtal mellan staten och näringslivet om effektiv energianvändning åren 2017–2025. Vid utgången av 2021 hade 656 företag och deras närmare 7 000 verksamhetsställen samt cirka 121 kommuner och samkommuner gått med i de frivilliga energieffektiviseringsavtalen. Den energi som de aktörer som gått med i avtalet använder, täcker närmare 60 procent av hela Finlands energianvändning. Energibesparingen motsvarar cirka 2,9 procent av Finlands hela energianvändning (år 2020). Energi- besparingarna som uppnås genom avtalsåtgärderna stöder minskningen av växthusgasutsläpp i Finland. De gör det även lättare att uppnå de nationella målen för ökad användning av förnybar energi. En ansvarsfull och effektiv energianvändning minskar koldioxidutsläpp som ger upphov till klimatförändringen. Dessutom minskar det på kostnaderna och ökar verksamhetens lönsamhet.⁸

Miljökonsekvensbedömning och miljöklassificering av byggprojekt

Miljökonsekvensbedömningen och miljöklassificeringen av byggprojekt utvärderar genomgripande byggnadernas totala effekt på miljön avseende bland annat energieffektiviteten, materialen, mobilitet, näromgivningens natur, miljöer avsedda för användarna och styrning och genomförande av anläggningsprojektet. Miljöklassificeringen grundar sig på kriterier för ovannämnda faktorer som poängsätts utifrån hur de uppfylls. Med ett visst poängtal uppnås en viss klassificeringsnivå. Genom miljöklassificeringen får fastighetsägaren garantier för att byggnaden är försäljnings- och uthyrningsduglig.⁹

Koldioxidavtryck och livscykelbedömning spelar en viktig roll för alla miljökonsekvensbedömningar och miljöklassificeringar som används i Finland (LEED, BREEAM, RTS, Svanmärket). Förutom ovannämnda system publicerade Rakennussäätiö 2017 ett nationellt klassificeringssystem (RTS rakennushankkeen ympäristöluokitus) som grundar sig på Finlands bestämmelser och föreskrifter.¹⁰

Inverkan på byggnadernas livscykel och miljökonsekvenser

Koldioxidavtryck under byggnadernas livscykel uppkommer från tillverkning av byggmaterial, transport, byggplatsverksamhet, underhåll och reparationer, materialbyten, förbrukning av vatten och energi och rivning av byggnader och slutbehandling av material. Användningen av fossila bränslen i samband med underhåll och produktionstillverkning av byggnader har de största inverkan på koldioxidavtrycket.¹¹

Enligt den nya bygglagen som träder i kraft 2025 ska en klimatudredning upprättas för nybyggen. Klimatudredningen ska innehålla en uppskattning om direkta utsläpp (koldioxidavtryck) under byggnadens livscykel och om positiva indirekta effekter på utsläpp (koldioxidavtryck) under 50 år. Upprättandet av klimatdeklarationen grundar sig på den nationella bedömningsmetoden och utsläpps databasen. För de mest betydande byggnadstyperna ställs dessutom gränsvärden för koldioxidavtryck. Som en del av klimatdeklarationen ska även en materialspecifikation för byggnaden upprättas.

Byggnadernas och byggandets andel av Finlands energiförbrukning och växthusgasutsläpp är för tillfället avsevärd. Enligt den allmänna bedömningen förbrukar byggnaderna närmare 40 procent av den totala energiförbrukningen i Finland, och byggande, uppvärmning av byggnader och elförbrukning orsa-

7 Klimat- och energistrategin. Arbets- och näringsministeriet. <https://tem.fi/sv/klimat-och-energistrategi1> hämtad den 8 april 2021 samt Klimatneutralt Finland 2035 – den nationella klimat och energistrategin. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164322>. hämtad den 25 april 2023.

8 Energieffektivitetsavtal. hämtad 19 november 2020 och 25. april 2023. <https://energiatohokkuussopimukset2017-2025.fi/sv/>

9 Hakaste, H. & Kuittinen, M. 2017. Tiekartta rakennuksen elinkaaren hiilijalanjäljen huomioimiseksi rakentamisen ohjauksessa 9/72. Bionova Oy.

10 Hakaste, H. & Kuittinen, M. 2017. Tiekartta rakennuksen elinkaaren hiilijalanjäljen huomioimiseksi rakentamisen ohjauksessa 9/72. Bionova Oy.

11 Hakaste, H. & Kuittinen, M. 2017. Tiekartta rakennuksen elinkaaren hiilijalanjäljen huomioimiseksi rakentamisen ohjauksessa 9/72. Bionova Oy.

kar över 30 procent av växthusgasutsläppen i Finland. Byggnadsmaterialens andel av koldioxidavtrycket under byggnadens hela livscykel bedömdes tidigare vara liten jämfört med utsläppen under den tid byggnaden är i användning. I nuläget då utsläppen från energiförbrukningen under den tid byggnaden används minskar, framhävs byggnadsmaterialens påverkan. Påverkan av de utsläpp som uppkommer vid produktion av byggnadsmaterial är desto viktigare ju energisnålare byggnaderna är och ju mer förnybara energikällor i miljön utnyttjas i byggnaderna. I byggnadsmaterialen finns det en avsevärd potential för utsläppsminskning med betoning på initialskedet av byggnadens livscykel.^{12 13}

Utöver koldioxidavtryck inverkar även andra faktorer på byggnadsbeståndets miljöpåverkan, såsom: 1) utsläppsstyrning på regional nivå med hjälp av planläggning, mobilitetsstyrning och byggande av infrastruktur, 2) byggnadens användningstid och användningsgrad och livscykelegenskaper såsom flexibilitet avseende användning samt rivningsmöjligheter 3) styrning av energieffektiviteten vid användning av byggnaden och användning av förnybar energi förutom som livscykelutsläpp och 4) byggnadsmaterialens övriga miljöpåverkan, förutom koldioxidavtryck.¹⁴

Förutom vad gäller utnyttjande av naturresurser och utsläpp har byggande även en betydande inverkan på naturens mångfald och människornas hälsa, vilka också ska tas i beaktande i när helheten bedöms. I projekt- och planeringsskedet kan man mest påverka de miljökonsekvenser byggnaden orsakar under sin livscykel. I bakgrunden påverkas alla projekt av planläggning, författningsstyrning och produkt- och metodutveckling vilka innefattar bland annat lösningar för grundberedning och tillverkning av byggprodukter.¹⁵

Frågor om utsläpp från byggnadsmaterial styrs i nuläget på frivillig grund vid byggande som använder kommersiell miljöklassificering och i samband med hållbara offentliga upphandlingar och styrning av finansieringar.¹⁶ Det enda styrsystem som reglerar utsläpp från byggnadsmaterial på EU-nivå är utsläppshandeln som gäller produktionsanläggningar som överstiger en fastställd lägsta storleksklass inom vissa branscher¹⁷. Ett mål för den pågående revideringen av EU:s direktiv om byggnaders energiprestanda (EPBD) är dock även styrning av utsläpp ur byggnadernas livscykelperspektiv.

I kommunernas byggnadsordningar har det knappt funnits bestämmelser med syfte att påverka byggnadernas koldioxidavtryck. En utgångspunkt som gäller byggnadernas livscykel i den aktuella markanvändnings- och bygglagen ger dock detta initialt en möjlighet. Kommunen kan även ställa krav på koldioxidavtryck i samband med planläggningen med hjälp av förordningar om byggnadsätt som fogas till detaljplanen om dess inkluderats i planen längs med hela planläggningsprocessen. Kommunen kan även som markägare styra frågor om koldioxidavtryck med hjälp av villkor för tomtöverlåtelse eller poängsättning i samband med konkurrens vid överlåtelse av mark. För att styrinstrumenten ska vara innehållsmässigt fungerande och ur förvaltningsperspektiv praktiskt användbara ska de vara tydliga i fråga om numeriska värden och beräkningssätt och grunda sig på en gemensam europeisk styrning.¹⁸

Ett sätt att minska miljöpåverkan av byggande är att **använda återvunnet material** i markbyggnad. För att främja cirkulär ekonomi i fråga om uppförande av idrottsanläggningar ska möjligheten att använda återvunnet material undersökas i samband med planeringen av byggprojekt. Det förekommer mycket

12 Kangas, H.-L.; Sankelo, P.; Kautto, P.; Ruokamo, E.; Lazarevic, D.; Mattinen-Yuryev, M.; Turunen, T. & Nissinen, A. 2019. Taloudellisten kannusteiden käyttö vähähiilisen rakentamisen ohjauksessa: TALO-projektets slutrapport. Miljöministeriets publikationer 2019:32

13 Hakaste, H. & Kuittinen, M. 2017. Tiekartta rakennuksen elinkaaren hiilijalanjäljen huomioimiseksi rakentamisen ohjauksessa 9/72. Bionova Oy. SAMT Hakaste, H., miljöministeriet, delgivning per e-post den 5 juni 2023.

14 Hakaste, H. & Kuittinen, M. 2017. Tiekartta rakennuksen elinkaaren hiilijalanjäljen huomioimiseksi rakentamisen ohjauksessa 9/72. Bionova Oy. SAMT Hakaste, H., miljöministeriet, delgivning per e-post den 5 juni 2023.

15 Hakaste, H. & Kuittinen, M. 2017. Tiekartta rakennuksen elinkaaren hiilijalanjäljen huomioimiseksi rakentamisen ohjauksessa 9/72. Bionova Oy. SAMT Hakaste, H., miljöministeriet, delgivning per e-post den 5 juni 2023.

16 Hakaste, H. & Kuittinen, M. 2017. Tiekartta rakennuksen elinkaaren hiilijalanjäljen huomioimiseksi rakentamisen ohjauksessa 9/72. Bionova Oy. SAMT Hakaste, H., miljöministeriet, delgivning per e-post den 5 juni 2023.

17 Utsläppshandel. Arbets- och näringsministeriet. <https://tem.fi/sv/utslappshandeln>. Hämtad den 18 november 2020.

18 Hakaste, H. & Kuittinen, M. 2017. Tiekartta rakennuksen elinkaaren hiilijalanjäljen huomioimiseksi rakentamisen ohjauksessa 9/72. Bionova Oy. SAMT Hakaste, H., miljöministeriet, delgivning per e-post den 5 juni 2023.

markbyggnad i samband med flera typer av idrottsanläggningar (idrottsplan, näridrottsplatser m.m.). Material som kan ersätta naturligt stenmaterial är till exempel aska, tegel- och cementkross, fibrer och rivningsavfall från industrin. Planeraren gör upp planer och beräkningar för att jämföra om hur lönsamt det är att använda återvunnet material.¹⁹

Återvinningen av bygg- och rivningsmaterial stärks i lagen genom en utredning om rivningsmaterial och byggavfall. Målet är att i jämförelse med nuläget skapa avsevärt bättre förutsättningar än i nuläget för att utnyttja bygg- och rivningsmaterial och stärka grunden för en cirkulär ekonomi inom byggandet.²⁰

Den nya bygglagen (som träder i kraft 1.1.2025) har också som mål att främja en förlängning av byggnadernas livscykel genom att betona de livscykelegenskaper som krävs av nybyggnaderna. I praktiken betyder det att främja ett varierande sätt att använda byggnader och byggnadsdelar, främja anpassningen av dessa efter olika användningsändamål och främja möjligheten att underhålla, riva och återanvända byggnader och byggnadsdelar.

Åtgärdsprogrammet för träbyggande är statsrådets gemensamma program (2016–2023) som administreras av miljöministeriet och som har som mål att öka användningen av trä inom byggande. Genom att öka användningen av trä i byggande skär man ned på kolutsläpp från byggande och skapar ett långvarigt kollager i byggnadsbeståndet. Den offentliga sektorn har en nyckelroll då det gäller att främja utvecklingen av träbyggande såväl i fråga om sitt eget byggnadsbestånd som styrning av byggande. Genom offentliga upphandlingar kan man effektivt styra resurserna till byggnadsprojekt som skonar miljön. Lagen om offentlig upphandling gör det möjligt att använda miljövänliga kriterier i beskrivningen av upphandlingsobjektet eller i valkriterierna. Ett möjligt sätt är att gynna trämaterial vid upphandling. Miljöministeriets program för träbyggande utarbetar en upphandlingsguide för offentliga byggnader i trä. I guiden presenteras rekommendationer för genomförande av koldioxidsnål upphandling av byggande i trä.²¹

Ambitionen är att avsevärt öka byggande i trä, vilket hela statsrådet har förbundit sig till. Målet för ökningen avseende undervisningsbyggnader är följande (marknadsandel år 2019, mål år 2022 och 2025): 2019/31 %, 2022/55 % och 2025/65 % och i fråga om byggnader för samlingslokaler: 2019/7 %, 2022/20 % ja 2025/30 %.²²

Byggnadstekniken för träbyggande har under de senaste decennierna utvecklats på ett sätt som även gör det möjligt att tillämpa tekniken på stora byggnader och på olika användningsändamål. Trä lämpar sig utmärkt som stommaterial i byggnader för samlingslokaler och fria grundformer och lösningar av vilka det förutsätts eleganta arkitektoniska lösningar, goda byggnadsegenskaper, akustik, brandskydd och fuktkontroll. Dessutom fäst allt större vikt vid flexibel användning av stora byggnader då behoven i kommunernas byggda miljöer ändras till exempel till följd av åldersstrukturen.

Klimatförändringens effekt på uppförande av idrottsanläggningar

I Finland förorsakar klimatförändringen bland annat stigande temperaturer, ökade regnmängder och förkortade tider då marken täcks av snö. I synnerhet vintertemperaturerna stiger och värmeböljorna blir vanligare och långvarigare. Uppvärmningen sker snabbast i Norra Finland.²³ I Finland påverkar klimatförändringen allt mer motion och idrott och ordnande av anknytande evenemang.

19 Programmet som främjar användning av återvunnet material vid markbyggnad 2013–2017 UUMA 2. Återvunnet material i samband med uppförande av idrottsanläggningar.

20 Regeringens proposition RP 139/2022 rd. Regeringens proposition till riksdagen med förslag till bygglag och till vissa lagar som har samband med den 16 september 2022. https://www.eduskunta.fi/SV/vaski/HallituksenEsitys/Sidor/RP_139+2022.aspx. Hämtad den 25 april 2023.

21 Åtgärdsprogram för träbyggande. Miljöministeriet. <https://ym.fi/sv/trabyggande>. Hämtad den 18 november 2020.

22 Åtgärdsprogram för träbyggande. Miljöministeriet. <https://ym.fi/sv/trabyggande>. Hämtad den 18 november 2020.

23 ilmasto-opas.fi/fi/ilmastonmuutos/suomen-muuttuva-ilmasto/-/artikkeli/74b167fc-384b-44ae-84aa-c585ec218b41/ennustettu-ilmastonmuutos-suomessa.html. Hämtad den 29 oktober 2021.

På grund av mildare väder kommer det inte att vara möjligt att utöva olika vinteridrottsgrenar på alla ställen i Finland. På många ställen blir det även svårare att ordna idrottsevenemang som är beroende av snö. Då klimatet blir varmare torde efterfrågan på idrott som utövas i luftkonditionerade lokaler öka.

Vissa motions- och idrottsgrenar belastar miljön mycket. I fråga om den vanligaste idrottsverksamheten är det resorna till träningsplatserna som orsakar den största förbrukningen av naturresurserna²⁴. Själva idrottsutövandet har betydelse för förbrukningen av naturresurser då det inom idrottsgrenen till exempel används motorer eller då det behövs mycket nedkylda eller uppvärmda platser eller utomhusförhållanden. Idrott i naturen kan också orsaka slitage.

Klimatförändringen ska beaktas då beslut fattas om uppförande av idrottsanläggningar. Det är viktigt att utreda storleksklassen på de koldioxidutsläpp som produktionen och användningen av idrottstjänster (inklusive uppförande och underhåll av idrottsanläggningar) orsakar. En ambition är även att höja målen för byggnadernas drifttid till exempel genom att effektivisera användningen av lokalerna och genomföra lösningar som gör det möjligt att modifiera lokalerna och att undvika engångsbruk. Över huvud taget ska idrottskulturen framöver utvecklas kraftigare i enlighet med målen för hållbar utveckling, med beaktande av effekterna av klimatförändringen och på sätt som belastar klimatet mindre.

Främjande av hållbara sätt att färdas vid idrottsutövning

Till utövande av idrott anknyter förflyttning, resor och körning. Mellan olika grenar förekommer det stora skillnader i fråga om hur man tar sig till idrottsplatserna.²⁵ I samband med placeringen av idrottsplatser är det viktigt att beakta transportförbindelserna och främja hållbara sätt att färdas.

Ur miljösynvinkel är det bästa att idrottsanläggningarna ligger i en tät samhällsstruktur och i närheten av många varierande tjänster så att man inte behöver anlita ett motoriserat trafikfordon för att nå idrottsanläggningen. Det kan dock vara problematiskt eller omöjligt att placera idrottsanläggningar för vissa idrottsgrenar i en tät samhällsstruktur. Det är även nödvändigt att undersöka tillgängligheten till en idrottsanläggning ur kollektivtrafikens synvinkel så att det är möjligt att, även långt ifrån, ta sig till idrottsanläggningen med hållbara färdssätt.

Det är möjligt att stödja valet av hållbara färdssätt **genom mobilitetsstyrning**, vilket utgör främjande av rådig mobilitet bland annat genom rådgivning, marknadsföring, mobilitetsplanering och samordning och utveckling av tjänster. Syftet är att minska bilkörning ensam och öka kollektivtrafikens, övriga mobilitetstjänsters, gåandets och cykelåkningens popularitet.²⁶

Idrottsanläggningar och idrottsevenemang som samtidigt lockar stora människomassor betonar betydelsen av kollektiv- och cykeltrafiken, gångavstånd och tillräckliga cykelparkeringar. Det är viktigt att informera om cykelparkeringar och kollektivtrafikens förbindelser och tidtabeller på idrottsanläggningens webbsida och till exempel i entrén eller andra offentliga lokaler. Information om möjligheten till hållbara färdssätt och alternativ till bilen kan för sin del öka populariteten för hållbara färdssätt.

2.3 Likvärdighet i samband med uppförande av idrottsanläggningar

Enligt de kulturella rättigheter som nämns i **Finlands grundlag (731/1999)** ska det allmänna säkerställa lika möjligheter för var och en att oavsett medellöshet enligt sin förmåga och sina särskilda behov att utveckla sig själv. Utvecklande av sig själv inbegriper möjligheten till idrott och utövning av annan kroppskulturell verksamhet. Skyldigheten gäller såväl staten som kommunerna. Det allmänna skapar

24 Ketola, K. 2021. Enligt en bedömning som gjordes av Olympiska kommittén och Sitra år 2018 är det resorna i samband med idrottsutövningar som orsakar över hälften av konsekvenserna för miljön. Delgivning per e-post den 29 oktober 2021.

25 Mäkinen, J. 2019. Aikuisväestön liikunnan harrastaminen, vapaaehtoistyö ja osallistuminen 2018. Kihus publikationsserie nr 67.

26 Mobilitetsstyrning. Motiva. www.motiva.fi/ratkaisut/kestava_liikenne_ja_liikkuminen/liikkumisen_ohjaus. Hämtad den 29 mars 2021.

förutsättningar för individens möjligheter att utveckla sig själv bland annat genom att driva och stöda idrottsanläggningar.

Enligt grundlagens **paragrafen om jämlikhet (6 §)** och **diskrimineringslagen (1325/2014)** får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. I enlighet med lagen är myndigheten skyldig att främja likabehandling. Myndigheterna ska bedöma hur likabehandling uppnås i deras verksamhet och vidta åtgärder som behövs för att främja likabehandling.

I diskrimineringslagen föreskrivs om positiv särbehandling: Vissa människogrupper kan stödjas med särskilda åtgärder som syftar till att främja faktisk likabehandling eller att förhindra eller undanröja olägenheter som beror på diskriminering. I diskrimineringslagen föreskrivs även om skyldigheten till rimliga anpassningar för att likabehandling för personer med funktionsnedsättning ska uppnås.

Ett centralt mål i **idrottslagen (390/2015)** är att främja olika befolkningsgruppers möjlighet att röra på sig och utöva motion och idrott och minska ojämlikhet inom motion och idrott. Utgångspunkten för att uppnå alla mål i idrottslagen är likabehandling. Till 2 § 2 mom. i förslaget till lag om ändring av idrottslagen (lagändringen trädde i kraft den 3 februari 2023) fogades ett av de viktigaste målen för idrottens ansvarsprogram, dvs. en trygg verksamhetsmiljö. I motiveringen i regeringens proposition (RP 259/2022 rd) konstateras av begreppet en trygg verksamhetsmiljö inkluderar även trygga möjligheter till utövande av idrott och motion, såsom säkerheten ifråga om idrottsanläggningars byggda miljö samt idrottsredskap. Med trygghet avses också trygga förhållanden för personer med nedsatt rörelse- eller sensorisk förmåga och deras rätt att utnyttja idrottsanläggningar.²⁷

Finland ratificerade 2016 **FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD)**. Det centrala målet i konventionen är att stärka likabehandlingen av personer med funktionsnedsättning och deras deltagande på alla områden i samhället såsom kulturliv, rekreation, fritidsverksamhet och idrott (artikel 30.5). För att säkerställa detta ska konventionsparterna bland annat se till att personer med funktionsnedsättning har tillgång till resmål och platser för rekreation och idrott.

En ny **lag om funktionshinderservice (191/2022)** träder i kraft den 1 oktober 2024. Med hjälp av tjänster och stödformer som anges i lagen främjas förutsättningarna för personer med funktionsnedsättning av leva och verka som likvärdiga medlemmar i samhället och förebyggs och undanröjs hinder som funktionsnedsättning förorsakar.

I **markanvändnings- och bygglagen (132/1999)** anges mål och krav avseende planering av områdesanvändning och byggande. Byggprojekt ska se till att tillgängligheten och användbarheten beaktas särskilt med tanke på barn, äldre och personer med funktionsnedsättning. Byggnaden ska lämpa sig, i den mån byggnadens användning det förutsätter, även för sådana personers bruk vars rörelse- eller funktionsförmåga är begränsad. Lederna för gång-, cykel- och mopedtrafik skall hållas fria från hinder och säkra. Revideringen av markanvändnings- och bygglagen pågår och träder i kraft den 1 januari 2025. Dessutom bereds en ny lag om områdesanvändning. I **statsrådets förordning om byggnaders tillgänglighet (241/2017)** föreskrivs om byggande av nya byggnader som kräver tillstånd och om reparationer och ändringsarbeten. Genom förordningen specificeras de tekniska krav på tillgänglighet som anges i markanvändnings- och bygglagen. Förutom kraven på tillgänglighet i fråga om idrott, föreskrivs det separat i lagen om rörelsehindrades tillgänglighet till simbassänger.

Miljöministeriets förordning om säkerhet vid användning av byggnader (1007/2017) gäller nya byggnader, utvidgning av byggnader, utrymmen som utökar en byggnads våningsyta och byggnaders omedelbara omgivning och i separat angivna fall reparation och ändring av byggnader. Förordningen

27 <https://www.finlex.fi/sv/esitykset/he/2022/20220259.pdf>. Hämtad den 16 maj 2023.

innehåller till exempel bestämmelser om trappor, räcken, ledstänger, belysning och golvytor vilka påverkar byggnadernas tillgänglighet.

Likvärdig möjlighet till användarvänliga idrottsanläggningar stöds även av ibruktagandet av **principerna för ett tryggare rum**. I trygga rum är alla former av trakasserier absolut förbjudna. Trakasserier är verksamhet eller beteende som skapar en diskriminerande, nedsättande, fientlig och otrevlig stämning eller hot²⁸.

Idrottsvanor bland olika minoriteter

Den finländska idrottskulturen har gjort framsteg inom främjande av likvärdig idrott, men fortfarande finns det mycket inom idrottskulturen som kan utvecklas med tanke på likabehandling. Ett exempel är att många minoritetsgrupper utövar mindre idrott och motion än den övriga befolkningen. Till en del beror det på utmaningar med anknytning till förhållandena.

I Finland finns det uppskattningsvis cirka 700 000–750 000 människor som har fysiska (syn, hörsel, rörelseförmåga) eller kognitiva funktionsnedsättningar²⁹. Bara var fjärde (24 %) ungdom som upplevt funktionsnedsättning utövade idrott och motion enligt rekommendationerna, då jämförelsevis var tredje (34 %) ungdom utan funktionsnedsättning utövade idrott och motion.³⁰ Även vuxna med funktionsnedsättningar utövar idrott och motion under fritiden mer sällan än de övriga befolkningen. Hälften av personer med funktionsnedsättning utövar idrott och motion eller friluftsliv minst en gång i veckan medan den övriga befolkningens andel är tre fjärdedelar. Till och med var tredje person med funktionsnedsättning deltar knappast alls i idrotts- eller friluftssintressen, medan den övriga befolkningen rapporterade andel är var tionde.³¹ De vanligaste hindren för utövande av idrott och motion bland personer med funktionsnedsättning ser ut att var hinder i den yttre miljön, såsom brist på tillgängliga och trygga lokaler eller platser.³²

I Finland är cirka 5,2 procent av befolkningen svenskspråkig det vill säga 287 000 personer (2019).³³ Finlandssvenskarna är främst bosatta på väst- och sydkusten. Om idrottsaktiviteten bland finlandssvenskarna finns det främst forskningsdata om barn och unga. Av finlandssvenska barn och unga uppnådde 74 procent den internationella rekommendationen för ansträngande motion (minst tre dagar i veckan), då motsvarande andel för finskspråkiga barn och unga var 62 procent³⁴. De svenskspråkiga (vitsord 7,6) är mindre nöjda med kommunernas idrottsanläggningar och idrottstjänster än de finskspråkiga (vitsord 8,6).³⁵

Samerna är den enda ursprungsbefolkningen i Europeiska unionen. Det finns cirka 10 000 samer i Finland. Mer än 60 procent av samerna bor redan utanför sina hembygdsområden.³⁶ Samernas hembygdsområde i Finland omfattas av områdena i Enontekis, Enares och Utsjoki kommuner samt av Lapplands renbeteslags område i Vuotso i norra Sodankylä kommun. Enligt undersökningen om barns och ungas fritid utövar de barn och unga som pratar samiska hemma idrott och motion något mer säl-

28 se till exempel Turvallisen tilan periaatteet. Pesäpuu ry. Riksomfattande barnskyddsorganisationen. hämtad den 29 mars 2021. pesapuu.fi/wp-content/uploads/2018/09/Turvallinentila.pdf; Principerna för tryggare lokaler. Helsingfors centrumbibliotek Ode. <https://oodihelsinki.fi/sv/lokaler/principer-for-ett-tryggare-rum/>. Hämtad den 29 mars 2021.

29 Rikala, S. 2018. Bakgrundsmaterial till utredningen ”Valtio soveltavan liikunnan ja vammaisurheilun edistäjänä”. Statens idrottsråds publikationer 2018:4.

30 Ng, K., Rintala, P. & Asunta, P.: Toimintarajoitteiden yhteydet liikuntakäyttämiseen. I verket Barns och ungdomars motions- och idrottsvanor i Finland. Resultat från LIITU-studien 2018 (red. Kokko, S. & Martin, L.). Statens idrottsråds publikationer 2019:1.

31 Tieto ja tietotarpeita vammaisuudesta – analys av THL:s dataproduktion. THL – Arbetspapper 38/2017.

32 Rikala, S. Bakgrundsmaterial till utredningen ”2018 Valtio soveltavan liikunnan ja vammaisurheilun edistäjänä”. Statens idrottsråds publikationer 2018:4.

33 Befolkning. Statistikcentralens webbplats. https://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto_sv.html. Hämtad den 18 november 2020.

34 Hiltunen, P., Roos, E. & Martin, L.: Skillnader i idrottsvanor mellan finsk- och svenskspråkiga. I verket Barns och ungdomars motions- och idrottsvanor i Finland. Resultat från LIITU-studien 2018 (red. Kokko, S. & Martin, L.). Statens idrottsråds publikationer 2019:1.

35 Språkbarometern 2016. Justitieministeriet den 14 september 2016.

36 Sametingets webbplats. <https://www.samediggi.fi/saamelaiset-info/>. Hämtad den 19 november 2020.

lan (82 %) än de som pratar endast finska hemma (88 %). På egen hand utövas motion och idrott nästan lika mycket (89 % vs 91 %)³⁷.

I Finland bor uppskattningsvis 10 000–12 000 romer. Det finns inga bredare uppgifter på befolkningsnivå om romernas idrottsvanor. Utifrån enskilda enkäter utövade dryga hälften (56 %) av den vuxna romska befolkningen inte idrott och motion under fritiden (av männen 47 %, av kvinnorna 64 %). Av hela Finlands befolkning rapporterade 73 procent av männen och 71 procent av kvinnorna att de utövar idrott under fritiden. Detta gällde 30 år fyllda personer. De faktorer som romerna angav i huvudsak begränsa utövande av idrott var brist på motivation och tid, trötthet, nedsatt humör, sjukdom eller lyte och brist på pengar.³⁸

Antalet personer med utländsk bakgrund eller invandrabakgrund (föräldrarna födda utomland) uppgick i Finland enligt Statistikcentralens klassificering efter härkomst till cirka 470 000, det vill säga 8,5 procent av befolkningen år 2021.³⁹ Invandrarna är en mycket heterogen befolkningsgrupp med skillnader till exempel i attityder till träning och utövande av idrott och motion. Det finns inte heltäckande forskningsdata på befolkningsnivå om idrottsvanor bland personer med invandrabakgrund. Många invandrargrupper är inte lika aktiva med tanke på idrott och motion som urbefolkningen. Generellt sett utövar unga personer med invandrabakgrund motion och idrott mer än invandrare i medelåldern och äldre, män mer än kvinnor.⁴⁰

I synnerhet personer med invandrabakgrund har konstaterats utgöra en riskgrupp i och med fysisk passivitet⁴¹. I fråga om personer med invandrabakgrund är fysisk inaktivitet på fritiden vanligare bland kvinnor från Mellanafrika, Östafrika och Asien (26–34 %) än bland hela befolkningen (21 %). Fysisk inaktivitet var ovanligare bland kvinnor från EU, EFTA och Nordamerika (14 %) jämfört med den övriga befolkningen. Kvinnor från Mellanafrika, Östafrika och Asien motionerade mer sällan på fritiden (9–14 %) än de övriga befolkningen (22 %).⁴² Även män med invandrabakgrund är mer passiva i fråga om idrott än män i urbefolkningen.⁴³ Bäst nås målgrupper med invandrabakgrund av lågtröskelverksamhet. Dessutom behövs förhållanden som främjar deltagande, såsom näridrottsplatser.⁴⁴

Det finns inte heltäckande forskningsdata på befolkningsnivå i Finland om idrotts- och motionsvanor bland personer som tillhör sexuella minoriteter. Forskning antyder dock att personer som tillhör sexuella minoriteter kan ha svårare att utöva idrott än andra^{45 46}. Enligt undersökningar bemöter ungdomar som tillhör sexuella minoriteter osakligt bemötande inom idrottsintressen avsevärt oftare än andra. Av unga som tillhör sexuella minoriteter har 58 procent upplevt osakligt bemötande i samband idrottsintressen ibland eller ofta, emedan 28 procent av de som inte anser sig höra till sexuella minoriteter har upplevt osakligt bemötande.⁴⁷

- 37 Salasuo, M., Lehtonen, K. och Tarvainen, K. (red.). 2023. Ungdomens nordligaste dimension. Undersökning kring fritid och hobbyer hos barn och unga i Norra Lapplands ekonomiska region och barn och unga som identifierar sig med det samiska samhället. Statens idrottsråds publikationer 2023:16.
- 38 Nykänen, A., Wennman, H., Korpelainen, R., Majaniemi, P. & Kuusio, H. 2020. Idrott och motion under fritiden bland den romska befolkningen i Finland. Sosioekonomisten ja koettujen vapaaajan liikuntaa rajoittavien tekijöiden yhteys Suomen romanien vapaaajan liikunnan harrastamattomuuteen. I verket Eriarvoisuuden kasvot liikunnassa (red. Kokkonen, J., Kauravaara, K.). Liikuntatieteellinen Seuras publikation nr 175.
- 39 Personer med invandrabakgrund. Statistikcentralen. <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/ulkomaalaistaustaiset.html>. Hämtad den 26 april 2023.
- 40 Itkonen, H., Lehtonen, K. & Aarresola, O. (toim.). 2018. Tutkimuskatsaus liikuntapolitiittisen selonteon tausta-aineistoksi. Statens idrottsråds publikationer 2018:6.
- 41 Zacheus, T., Koski, P. & Mäkinen, S. 2011. Naiset paitsiossa? – Maahanmuuttajanaisten liikunnan tunnuspiirteitä Suomessa. Tidningen Liikunta & Tiede 48. 6/2011.
- 42 Seppänen, A., Lilja, E., Mäki-Opas, J. & Wennman, H. 2020. Ulkomailla syntyneiden naisten vapaaajan liikunta. I verket Eriarvoisuuden kasvot liikunnassa (red. Kokkonen, J. & Kauravaara, K.). Liikuntatieteellinen Seuras publikation nr 175.
- 43 Zacheus, T., Koski, P. & Mäkinen, S. 2011. Naiset paitsiossa? – Maahanmuuttajanaisten liikunnan tunnuspiirteitä Suomessa. Tidningen Liikunta & Tiede 48. 6/2011.
- 44 Statsrådets redogörelse om idrottspolitiken 2018.
- 45 Kokkonen, M. 2012. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjens syrjintä liikunnan ja urheilun parissa. Statens idrottsråds publikationer 2012:5.
- 46 Herrick, S.S.C & Duncan, L.R. 2018. A Systematic Scoping Review of Engagement in Physical Activity Among LGBTQ+ Adults. Journal of Physical Activity and Health, 2018, 15, 226-232.
- 47 Hakanen, T., Myllyniemi, S. ja Salasuo, M. (toim.). 2019. Oikeus liikua. Undersökning om barns och ungas fritid 2018. Statens idrottsråd, publikationer 2019:2.

Regional likvärdighet

Det förekommer en del regionala skillnader i befolkningens utövning av motion och idrott. Av barn i förskoleåldern (3-7-åringar) utövar barn i huvudstadsregionen och Södra Finland mest idrott och motion. Däremot tillbringar barnen på landsbygden mest tid utomhus.⁴⁸

Totalt sett finns det inte någon skillnad i uppnåendet av rekommendationen om fysisk aktivitet mellan barn och unga (9–15-åringar) som bor i städer och barn och unga som bor på landsbygden. Dock utifrån en jämförelse mellan enskilda grupper uppnår 15-åringar som bor i städerna (26 %) oftare rekommendationen om fysisk aktivitet än ungdomar i samma ålder på landsbygden (19 %). Likaså uppnår pojkar som bor i städerna (42 %) oftare rekommendationen om fysisk aktivitet än pojkar i samma ålder på landsbygden (37 %). Barn och unga (9–15-åringar) som bor i städer deltar oftare i idrottsföreningarnas verksamhet än barn och unga som bor på landsbygden (50 % vs 40 %). 15-åringar på landsbygden rör sig däremot på egen hand oftare än de som bor i städerna (79 % vs 72 %).⁴⁹

Skillnaden mellan andelen vuxna som utövar idrott och motion är inte lika stor. Andelen personer som utövar motion och idrott är högst i Norra och Östra Finland (83,8 %), i huvudstadsregionen (83,2 %) och Nyland (83,0 %). Andelen personer som utövar motion och idrott är lägst i Västra Finland (81,3 %) och Södra Finland (80,4 %).⁵⁰

Det förekommer även regionala skillnader i möjligheterna att utöva motion och idrott. Idrottstjänsterna i Norra och Östra Finland (såsom infrastrukturen för idrottsanläggningar) verkar vara sämre än idrottstjänsterna i Södra och Västra Finland.⁵¹ I glesbygderna råder det brist på idrottsanläggningar och de är ofta i dåligt skick. På små orter kan föreningarnas och förbundens utbud vara mycket litet och begränsat.⁵² Däremot råder det brist på idrottslokaler, såsom inomhuslokaler för idrott, i många tillväxtcenter.

Dessutom förekommer det regionala skillnader i de resor som görs till fritidsintressen. Bland den vuxna befolkningen är resesträckan (körda kilometer) som görs veckovis till fritidsintressen i snitt kortast i Västra Finland (32,1 km) och huvudstadsregionen (33,2 km) och längst i Norra och Östra Finland (39,9 km).⁵³

Förändringen av åldersstrukturen kommer ytterligare att öka de regionala skillnaderna. Finlands befolkning åldras och en regional fördelning sker utifrån ålder: I Södra och Västra Finland är befolkningen yngre än i Norra och Östra Finland. Det ser ut som att denna fördelning kommer att fördjupas ytterligare i framtiden.⁵⁴

Förändringen av åldersstrukturen orsakar utmaningar för många kommuner i fråga om anordnande av ekonomiskt hållbara tjänster (såsom idrottstjänster). Samtidigt ökar den åldrande befolkningen behovet av att ordna idrottstjänster för särskilda grupper och tillgängliga förhållanden för fysiska aktiviteter. Det är också möjligt att då befolkningen minskar i antal kan det finnas behov att sluta underhålla idrottsanläggningen eller ändra dessa användningsändamål.

48 Niemistö, D.; Finni, T.; Haapala, E. A.; Cantell, M.; Korhonen, E. & Sääsälahti, A. 2019. Environmental correlates of motor competence in children The Skilled Kids Study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16 (11), 1989.

49 Martin, L. et al. 2023. Egenbedömning av fysisk aktivitet, idrotts- och motionsituationer, miljöer för idrott och motion och uppföljning av fysiska aktiviteter. I verket Kokko, S. & Martin, L. red. Barn och ungdomars motions- och idrottsvanor i Finland – resultat från LIITU-studien 2022 (red. Kokko, S. & Martin, L.). Statens idrottsråds publikationer 2023:1.

50 Mäkinen, J. (red.) 2019. Aikuisväestön liikunnan harrastaminen, vapaaehtoistyö ja osallistuminen 2018. Kihus publikationsserie nr 67.

51 Suomi, K.; Sjöholm, K.; Matilainen, P.; Glan, V.; Nuutinen, L.; Myllylä, S.; Pavelka, B.; Vettenranta, J.; Vehkakoski, K. & Lee, A. 2012. Idrottsanläggningstjänster och jämlikhet inom befolkningen. Uppföljning om förändringar av idrottsanläggningstjänster 1998–2009.

52 Utvärdering av samhällets basservice 2019. Regionförvaltningsverket 2020.

53 Mäkinen, J. (red.) 2019. Aikuisväestön liikunnan harrastaminen, vapaaehtoistyö ja osallistuminen 2018. Kihus publikationsserie nr 67.

54 Pyykkönen, T. & Rikala, S. 2018. Valtion soveltavan liikunnan palveluiden edistäjänä. Statens idrottsråds publikationer 2018:2.

Tillgänglighet

Tillgänglighet är en viktig faktor för att främja likabehandling inom idrott. Tillgänglighet avser främst den fysiska omgivningen, såsom byggnader och utomhusområden. Med tillgänglighet avses till exempel att man i samband med tjänster och kommunikation beaktar olika behov så att tjänsterna lämpar sig för alla. I samhällsplaneringen används begreppet tillgänglighet för att beskriva möjligheten att nå resurserna⁵⁵, till exempel hur lätt och enkelt man når en idrottsanläggning med olika färdmedel.

Tillgänglighet gäller lösningar för att underlätta att röra sig, se, höra och förstå. Oberoende av kön, ålder, hälsotillstånd, handikapp eller funktionsförmåga garanterar tillgänglighet möjlighet att fungera självständigt såväl som med andra till exempel i olika byggda miljöer.^{56 57}

Beaktande och utveckling av tillgängligheten till idrottsanläggningar gäller såväl användning och underhåll av befintlig bebyggd miljö som planering och genomförande av nybygge och reparationer. För att uppnå en tillgänglighetskedja utan avbrott ska förhandsdata om idrottsanläggningens tillgänglighet, hinderfri tillgång till platsen och hinderfria verksamhetsmöjligheter beaktas.⁵⁸ Tillgängliga motions- och idrottsförhållanden och idrottsanläggningar ger var och en likvärdiga möjligheter att vara verksam i olika roller, såsom amatör, idrottare, assistent, åskådare, regissör, tränare och tjänsteman.

Även en bra inomhusluft är väsentlig med tanke på idrottsanläggningarnas tillgänglighet. Byggnadsmaterial med låga utsläpp ska väljas (M1-klassificerade). I fråga om luftkonditioneringen ska användningsbehovet, varierande användning och antalet användare beaktas och likaså ska uppmärksamhet ägnas åt service och underhåll av luftkonditioneringen. Det är även skäl att upprätta en noggrann anvisning för byggnader som gäller städning och underhåll, inklusive ansvarsfrågor och hålla idrottslokalerna luktfria.

Under de senaste decennierna har framsteg gjorts i fråga om tillgängligheten till förhållanden för idrott och motion. Enligt flera undersökningar och enskilda tillgänglighetskartläggningar finns det dock fortfarande stora problem som anknyter till realiseringen av tillgänglighet både då det gäller planering av ny- och reparationsbygge och sett ur idrottsanläggningsnätverkets synvinkel.

I fråga om nybyggen är bristfälligt iakttagande av de lägsta kraven i bestämmelserna om tillgänglighet och driftsäkerhet i byggnads- och renoveringsplanerna fortfarande den vanligaste motiveringen till anmärkning och ändringskrav vid bedömningen av ansökningar om uppförande av idrottsanläggningar såväl hos regionförvaltningsverken som undervisnings- och kulturministeriet. Även om tillgänglighet beaktas i överensstämmelse med de lägsta kraven i byggnadsbestämmelserna är idrottsanläggningarna inte nödvändigtvis tillgängliga för alla användargrupper⁵⁹.

Planer på tillgänglighet hade gjorts upp för en femtedel (21 %) av idrottsanläggningarna i kommunerna 2019, och antalet tillgänglighetsplaner ser inte ut att ha nämnvärt ökat under de senaste åren (19 % år 2013).⁶⁰

Det finns inte omfattande nationell undersökt information om nuläget i fråga om tillgängligheten till förhållanden för idrott och motion. Enligt kommunernas egen uppskattning realiserar tillgängligheten bäst i simhallar, bollplan och friidrottsplan. Enligt kommunernas rapportering förekommer de flesta brister i tillgänglighet i konditionssalar, ishallar och gymnastiksalor.⁶¹

55 Lehtonen, H. 2020. Yhdyskuntasuunnittelun käsitteitä avaamassa: Eheyttäminen ja tiivistäminen - sekoittuvia käsitteitäkö? Yhdyskuntasuunnittelu, 58(2), 73-77.

56 Tillgänglighet. Invalidförbundets webbplats. Hämtad den 18 november 2020. <https://www.invalidiliitto.fi/esteettomyys>.

57 Pyykkönen, T. 2016. Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo valtion liikuntapolitiikassa - taustaselvitys valtion liikuntaneuvostolle ja sen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvojaostolle. Statens idrottsråds publikationer 2016:1.

58 Kiipelmä, N. 2013. Tillgängliga idrottslokaler. Undervisnings- och kulturministeriets publikation om idrottsanläggningar 106. Rakennustieto Oy, Helsingfors.

59 Tupala, R-M. & Kuusiluoma, R-M. 2019. Utvecklingen av tillgänglighetsnivån vid uppförande av idrottsanläggningar. Yrkes-högskolan i Satakunta.

60 Utvärdering av samhällets basservice 2019. Regionförvaltningsverket 2020.

61 Utvärdering av samhällets basservice 2019. Regionförvaltningsverket 2020.

Enligt forskningsdata är kompetensen om tillgänglighet hos de personer som arbetar på idrottsanläggningar dock bristfällig, vilket leder till att tillgänglighetsläget i allmänhet bedöms vara bättre än vad det i verkligheten är. Vanliga tillgänglighetsproblem på idrottsanläggningarna är bland annat bristfälliga informationsskyltar, bristfälliga märkningar av tillgängliga parkeringsplatser, hinder vid ingångar och ramper, brist på hinderfria passager, dålig eller bländande belysning och svaga mörka kontraster i olika lokaler, avsaknad av hörslingor, bristfällig eller dysfunktionell utrustning i omklädningsrum och WC-rum, avsaknad av tillgängliga WC-rum eller för små WC-rum och bristfälliga säkerhetslösningar i lokalerna.⁶²

Tillgängliga motions- och idrottsförhållanden och likvärdighet avseende idrottstjänster kan främjas genom kurser som ordnas för personalen, genom att genomföra utbildade kartläggares tillgänglighetskartläggningar och se till att de åtgärdsförslag som lyfts fram i kartläggningarna förverkligas. Användarnas deltagande i alla skeden (planering, genomförande, praxis m.m.) förbättrar tillgängligheten för motions- och idrottsförhållanden.

2.4 Jämställdhet mellan könen vid uppförande av idrottsanläggningar

Enligt 4 § i **lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män (1986/609)** skall myndigheterna i all sin verksamhet främja jämställdheten mellan kvinnor och män på ett målinriktat och planmässigt sätt samt skapa och befästa sådana förvaltnings- och tillvägagångssätt som säkrar främjandet av jämställdheten mellan kvinnor och män vid beredningen av ärenden och i beslutsfattandet. Framför allt skall de förhållanden ändras som hindrar att jämställdhet uppnås. Enligt 6 c § i lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män ska myndigheter på ett målinriktat och planmässigt sätt förebygga diskriminering på grund av könsidentitet eller könsuttryck. För att förebygga diskriminering i samband med offentliga tjänster ska det beaktas att tjänsten tillhandahålls även med tanke på personer som hör till sexuella minoriteter.

Även i **idrottslagen (390/2015)** betonas principen om jämlikhet, då jämlikhet anges som en av utgångspunkterna för att målet i lagen ska kunna uppnås.

Bestämmelsen om myndighetens skyldighet att främja jämlikhet skapar en grund för jämställdhetsintegration enligt vilken könsaspekten inkluderas i beredning och beslutsfattande. Detta gäller även idrotts- och motionstjänster som kommunen tillhandahåller.

Det förekommer vissa skillnader mellan könen i fråga om fysisk aktivitet bland barn och unga. Pojkar uppnår rekommendationen om fysisk aktivitet oftare än flickor.⁶³ (tabell 1.). Pojkar deltar även mer än flickor i den verksamhet som motions- och idrottsförbunden tillhandahåller, med undantag av 11-åringar, då flickorna deltar mer än pojkarna (tabell 2.). Det förekommer även vissa skillnader mellan könen i fråga om de motions- och idrottsgrenar som barn och unga föredrar (tabell 3.). Anmärkningsvärt är till exempel könsfördelningen inom dansgrenar. Av flickorna (6–14-åringar) anger 15–20 procent att de har dans i någon form som fritidsintresse, medan motsvarande andel bland pojkarna är 1–3 procent. Förutom dans är skillnaden mellan könen uppenbar inom ishockey som är en idrottsgren som främst utövas av pojkar.⁶⁴

62 Karinharju, K., Tupala, R., Kuusiluoma, R.-K., Jaakkola-Hesso, S., Tommila, H., Törne, M. & Vuorsola, S. 2014: Liikuntapaikkojen esteettömyyskartointu päätöksenteon tueksi. LIEKA-projektets slutrapport. Satakunta yrkeshögskola, Serie B, Rapport 7/2014 samt sammanfattning av Liikunnan koulutuskeskusten esteettömyyskartoitukset.

63 Turpeinen, S. & Hakamäki, M. (red.). 2018. Idrott och jämställdhet 2017. Översikt över nuläget för jämställdhet mellan kvinnor och män inom idrottsområdet. Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2018:6.

64 Hakanen, T., Myllyniemi, S. ja Salasuo, M. (red.) 2019. Oikeus liikkuu. Undersökning om barns och ungas fritid 2018. Statens idrottsråds publikationer 2019:2.

Tabell 1. Andelar av personer i procent som idrottar enligt rekommendationen om fysisk aktivitet⁶⁵.

	7-åringar	9-åringar	11-åringar	13-åringar	15-åringar	Vuxna (20-69-åringar)	Äldre (70-åriga och äldre)
flickor/kvinnor	43	36	33	23	17	27	17
pojkar/män	50	45	46	39	31	24	16

Tabell 2. Andel i procent som utövar motion och idrott i motions- och idrottsföreningar⁶⁶.

	9-åringar	11-åringar	13-åringar	15-åringar
flickor	65	71	53	38
pojkar	66	69	57	47

Tabell 3. Populäraste idrottsgrenar, %⁶⁷.

Alla 6–29 år		Flickor 6–29 år		Pojkar 6–29 år	
Springning/joggning	27	Springning/joggning	30	Springning/joggning	24
Friluftaktivitet/ promenad	22	Friluftaktivitet/ promenad	26	Fotboll	22
Gym	21	Gym	23	Cykling	21
Cykelåkning	20	Cykelåkning	19	Gym	19
Fotboll	14	Dans	12	Friluftaktivitet/ promenad	17
Simning	11	Simning	11	Innebandy	14
Innebandy	9	Skidåkning	10	Simning	10
Skidåkning	8	Skridskoåkning	9	Ishockey	10
Skridskoåkning	8	Fotboll	7	Skridskoåkning	7
Dans	7	Gymnastik	6	Skidåkning	6

Då det gäller vuxna uppnår kvinnor oftare än män rekommendationen om fysisk aktivitet⁶⁸ (tabell 1.). I alla åldrar utövar kvinnor mer sällan än män stadigt motion eller idrott (tabell 4.).

Kvinnor rör sig på egen hand mer än män (kvinnor 69 % vs män 63 %), emedan män rör sig på egen hand oftare i grupp eller med vänner (män 36 % vs kvinnor 32 %). Kvinnor använder betydligt mer än män privata företags tjänster (kvinnor 22 % vs män 8 %). En stor del av kvinnornas utövning av populära idrottsgrenar (gruppträning, fitness, gym) sker i privata företags regi. Däremot är män mer aktiva än kvinnor i idrottsföreningar (män 16 % vs kvinnor 10 %).⁶⁹

65 Martin, L. et al. 2023. Egenbedömning av fysisk aktivitet, idrotts- och motionssituationer, miljöer för idrott och motion och uppföljning av fysiska aktiviteter. I verket Kokko, S. & Martin, L. red. Barn och ungdomars motions- och idrottsvanor i Finland – resultat från LIITU-studien 2022 (red. Kokko, S. & Martin, L.). Statens idrottsråds publikationer 2023:1. JA Husu, P. ym. 2022. Liikuntaraportti. Suomalaisten mitattu liikkuminen, paikallaanolo ja fyysinen kunto 2018–2022. Undervisnings- och kulturministeriet Helsingfors 2022. Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2022:33.

66 Studien Barn och ungdomars motions- och idrottsvanor i Finland 2022 (idrottar regelbundet och aktivt OCH jag idrottar ibland), tilläggsanalys KIHU 18.4.2023.

67 Hakanen, T., Myllyniemi, S. ja Salasuo, M. (red.) 2019. Oikeus liikkuu. Undersökning om barns och ungas fritid 2018. Statens idrottsråds publikationer 2019:2.

68 Husu, P. ym. 2022. Liikuntaraportti. Suomalaisten mitattu liikkuminen, paikallaanolo ja fyysinen kunto 2018–2022. Undervisnings- och kulturministeriet Helsingfors 2022. Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2022:33.

69 Mäkinen, J. (red.) 2019. Aikuisväestön liikunnan harrastaminen, vapaaehtoistyö ja osallistuminen 2018. Kihus publikationsserie nr 67.

Tabell 4. Andel i procent som regelbundet, flera timmar i veckan utövar motion och idrott.⁷⁰

	20–54-åringar	55–74-åringar	75 åringar och äldre
kvinnor	28	17	9
män	31	18	13

Det finns inte tillgängliga heltäckande forskningsdata om idrotts- och motionsvanor bland personer med annan könsidentitet än ”kvinna” eller ”man”. Forskning antyder dock att det kan vara svårare för transpersoner och personer med intersexvariationer att utöva motion och idrott än för andra.^{71 72} Unga transpersoner och personer med intersexvariationer upplever avsevärt oftare än andra osakligt bemötande inom idrotten. AV unga transpersoner och personer med intersexvariationer har 67 procent upplevt osakligt bemötande i samband idrottsintressen ibland eller ofta, emedan 28 procent av dem som inte anser sig höra till könsångfalden har upplevt osakligt bemötande.⁷³ I fråga om motions- och idrottsförhållanden, såsom WC- och omklädningsrum skapar problem eftersom de ofta är indelade enligt tvåkönsnormen, och eftersom det inte finns separata rum som passligt skyddar integriteten⁷⁴. Ett ökat antal separata omklädningsrum inom idrottstjänsterna har främjat möjligheterna för transpersoner och personer med intersexvariationer att delta i motion och idrott. Bristen på lokalitetslösningar som beaktar könsångfalden utgör dock fortfarande ett stort hinder för transpersoner och personer med intersexvariationer att utöva idrott och motion.⁷⁵ Det är skäl att framöver mer än i nuläget beakta transpersoners och personers med intersexvariationer eventuella behov av personlig integritet i tvätt- och omklädningsrum i samband med uppförande av idrottsanläggningar. Behovet av personlig integritet i tvätt- och omklädningsrum kan även bero på kulturella orsaker.

Kommunen ska följa och utvärdera kommuninvånarnas fysiska aktivitet. I kommunerna följer man i huvudsak barns och ungas fysiska aktivitet (tabell 5.). Inom samma delområde genomförs mest även könsrelaterad uppföljning. Det finns mesta att utveckla i uppföljningen av fysisk aktivitet bland personer med rörelse- och funktionsnedsättning, på såväl allmän nivå som inom könsrelaterad uppföljning. I fråga om motions- och idrottsförhållande följer man sällan upp besöksuppgifter för idrottsanläggningar med schemalagd verksamhet, bara i 13 procent av kommunerna. Det finns mycket att utveckla i den könsrelaterade uppföljningen.

Tabell 5. Uppföljning och könsrelaterad uppföljning i kommunerna, i procent⁷⁶.

	Uppföljning sker	Uppföljning sker enligt kön
Fysisk aktivitet bland barn och unga	86	59
Fysisk aktivitet bland personer i arbetsför ålder	62	26
Äldre personers fysiska aktivitet	68	29
Fysisk aktivitet bland personer med rörelse- och funktionsnedsättning	33	12
Proportionell andel barn och unga som deltar i motions- och idrottsföreningarnas verksamhet	73	33
Besöksuppgifter för idrottsanläggningar med schemalagd verksamhet	81	13

70 FinSote-undersökning 2018. Institutet för hälsa och välfärd.

71 Kokkonen, M. 2012. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen syrjintä liikunnan ja urheilun parissa. Statens idrottsråds publikationer 2012:5.

72 Herrick, S.S.C & Duncan, L.R. 2018. A Systematic Scoping Review of Engagement in Physical Activity Among LGBTQ+ Adults. Journal of Physical Activity and Health, 2018, 15, 226-232.

73 Hakonen, T., Myllyniemi, S. ja Salasuo, M. (toim.). 2019. Oikeus liikua. Undersökning om barns och ungas fritid 2018. Statens idrottsråd, publikationer 2019:2

74 Plats för mångfald! Handbok till stöd för att främja likabehandling av personer som tillhör sexuella minoriteter och könsminoriteter. Projektet Rainbow Rights Promoting LGBTI Equality in Europe 2019.

75 Vägen till ett regnbågsvänligare Finland. Lägesbedömning av hur sexuella minoriteters och könsminoriteters grundläggande och mänskliga rättigheter tillgodoses i Finland 2021. Justitieministeriets publikationer 2021:26.

76 TEAviisari 2022: ”Följer man inom verksamheten som ansvarar för främjandet av fysisk aktivitet följande frågor (enligt fullmäktiges mandatperiod, vart tredje år, varje år eller kontinuerligt)? är uppföljningen könsrelaterad?”

Så som ovan anges förekommer det vissa skillnader mellan könen i fråga om idrotts- och motionsvanor. Vid uppförande och grundlig reparation av förhållanden för idrott och motion och fysiska aktiviteter är det viktigt att beakta hur projekten påverkar jämställdheten i syfte att på lika grunder kunna erbjuda förhållanden för fysiska aktiviteter för alla befolkningsgrupper och idrott och möjliggörs på lika grunder.

En bedömning av hur uppförandet av idrottsanläggningar påverkar jämställdheten är ett administrativt sätt att förverkliga jämställdheten som åläggs kommunerna i lagen om jämställdhet. Det här betyder att i samband med kommunalt uppförande av idrottsanläggningar ska det på förhand utredas hur ett projekt under beredning påverkar jämställdheten. En högkvalitativt genomförd bedömning av konsekvenser för jämställdheten gör det möjligt för beslutsfattarna att ha tillgång till tillräcklig information om olika lösningsalternativ och konsekvenserna av dessa. Bedömningar av konsekvenser för jämställdheten avseende idrottstjänster har redan gjorts i vissa kommuner. Till exempel i Jyväskylä upprättades år 2018 en bedömning av konsekvenserna av stödformerna för motions- och idrottsföreningar för jämställdheten. Ett tema som studerades var jämställdhet på idrottsanläggningar⁷⁷. Även i Uleåborg, Helsingfors och Esbo har bedömningar om hur idrottstjänsterna påverkar jämställdheten gjorts. Däremot har man i Vanda använt jämställdhetsbudgetering som ett instrument för att främja jämställdhet.

2.5 Samhällsplanering

Under de senaste årtiondena har livsstilen förändrats i alla befolkningsgrupper så att den fysiska aktiviteten har minskat. Även om motion som hobby har ökat, är detta inte tillräckligt för att ersätta minskad aktivitet i vardagen. Det är de facto skäl att allt mer fästa vikt vid att öka vardagsaktiviteten.

Den övergripande strukturen av livsmiljön formas i samband med samhällsplaneringsprocessen. I planeringsprocessen avseende fysisk aktivitet fastställs till exempel placeringen av friluftsområden, områden för idrottstjänster och vandringsleder. Samhällsplaneringen har dessutom en central betydelse för idrott och motion och fysiska aktiviteter i vardagen. En trivsam, trygg och tillgänglig livsmiljö uppmuntar till fysisk aktivitet utomhus. Dessutom inverkar placeringen av bostäder, arbetsplatser, tjänster och fritidsintressen, avstånd och förbindelser på valet av färdmedel. Gång och cykelåkning främjas av fungerande och enhetliga gång- och cykelvägsnät. Samhällsstrukturen kan stödja eller begränsa genomförandet av färderna på ett fysiskt aktivt sätt.

Planeringen av samhällen styrs av markanvändnings- och bygglagen. Riksdagen antog den nya bygglagen den 1 mars 2023 och den träder i kraft den 1 januari 2025. De huvudsakliga syftena med lagreformen har varit ett klimatneutralt samhälle, stärkande av naturens mångfald, en förbättrad kvalitet inom byggande och främjande av digitaliseringen. Under regeringsperioden 2023–2027 fortsätter beredningen av den nya lagen om områdesanvändning. Syftet med lagen är att skapa en sund, trygg och trivsam boendemiljö som fungerar på det sociala planet och där de olika befolkningsgruppernas behov har beaktas.

I praktiken sker samhällsplaneringen med hjälp av planläggning då beslut fattas om vad markområden ska användas till. Planerings- och styrinstrument för samhällena är ett planeringssystem för områdesanvändning som består av 1. nationella mål för markanvändning (VAT), 2. en landskapsplan, 3. en generalplan och 4. en detaljplan.⁷⁸ Revideringen av systemet för samhällsplaneringen bereds som en del av beredningen av den nya lagen om områdesanvändning⁷⁹.

77 https://www.jyvaskyla.fi/sites/default/files/atoms/files/liikunta- ja_ urheiluseurojen_tukimuotojen_sukupuolivaikutusten_arviointi.pdf. Hämtad den 18 oktober 2021.

78 Liikuntakaavoitus.fi. Enheten för arkitektur vid Uleåborgs universitet.

79 Miljöministeriet. Lägesöversikt av beredningen av den nya markanvändnings- och bygglagen den 28 september 2020. <https://mrluudistus.fi/wp-content/uploads/2020/10/MRL-uudistus-28-09-2020.pdf>

1. Statsrådet beslutar om **nationella** mål för markanvändning. Målen ska beaktas på alla lägre planläggningsnivåer. Med hjälp av målen eftersträvar man att trygga att nationellt sett betydande projekt och lösningar för områdesanvändning genomförs.
2. **Landskapsplanläggning** riktas till regional nivå. Landskapsplanen upprättas och godkänns av landskapsförbundet varefter den fastställs av miljöministeriet. Grunden för en miljö som gynnar fysisk aktivitet skapas redan i landskapsplanen eftersom man i den föreslår bland annat riktlinjerna för regionalt viktiga vandrings- och friluftsleder och reserveringar för friluftsområden. Placeringen av och tillgängligheten till nya service-, arbetsplats- och bostadsområden kan även antingen främja eller försvåra möjligheterna till vardagsmotion.
3. Med hjälp av **generalplanen** styrs kommunens eller en del av kommunens generella områdesanvändning. Den är en kartsnittskiss inklusive bilagor som är exaktare än landskapsplanen. Generalplanen upprättas av kommunen och godtas av kommunfullmäktige. Generalplanen bestämmer hur olika verksamheter, såsom bebyggelse, tjänster, arbetsplatser och rekreationsområden placeras och hur förbindelserna mellan dessa ordnas. Hur verksamheterna placeras påverkar avsevärt förhållandena för idrott och motion till vardags i miljön.
4. I **detaljplanen** specificeras frågor som gäller planeringen av närområdet. I detaljplanen anges placeringen, dimensioneringen och användningsändamålet avseende byggnader, parker och gator. Dessa anvisningar ska iakttas vid byggande. I detaljplanen fastställs även en noggrannare placering av olika områden för utomhusidrott och gång- och cykelvägar.⁸⁰

I samhällsplaneringen ska olika synvinklar beaktas och samordnas för att det ska vara möjligt att uppnå ett hållbart slutresultat. Ett allmänt mål i markanvändnings- och bygglagen (ersätts med bygglagen som träder i kraft den 1 januari 2025 och lagen om områdesanvändning som är under beredning) är att tillförsäkra alla en möjlighet att delta i beredningen av ärenden och att säkerställa att planeringen är högklassig och sker i växelverkan, att det finns tillgång till mångsidig sakkunskap och att det ges öppen information om de ärenden som behandlas. Var och en som berörs av planläggningen (invånare, organisationer, föreningar, verksamhetsorgan såsom kommunens handikappsråd) har rätt att delta i planeringen och uttrycka sin åsikt i ärendet. På så sätt kan de som planerar få del av lokal information och önskemål om utvecklingen av livsmiljön. Det finns olika sätt att delta i de olika skederna av planläggningen. Man kan delta till exempel genom att göra ett förslag till planläggning, delta i invånarmöten, kontakta kommunens planläggning, delta i verkstäder, rundvandringar och seminarier eller upprätta en skriftlig åsikt, anmärkning eller ett påpekande.⁸¹

I nuläget lyckas inte vardagsmotionen alltid beaktas i planläggningsprocessen, eftersom de som deltar i planläggningen inte i alla hänseenden har tillräcklig information om förhållanden som stöder idrott och motion⁸². Det är viktigt att i alla skeden av samhällsplaneringen ta i bruk allt mer tväradministrativa förfaranden för att ärenden som gäller fysisk aktivitet bättre ska beaktas. Det krävs även en ökning av kunskapsbasen och förståelsen för den påverkan lösningar av vardagsmiljön har på människornas val av sätt att utöva fysisk aktivitet.

Genom byggnadsanvisningar som riktas till delområden kan kommunen styra byggandet på områden som står utanför planlagda områden, såväl som på detaljplanlagda områden⁸³. Med hjälp av byggnadsanvisningarna är det möjligt att avsevärt påverka kvalitetsnivån på områden och enskild objekt som ska byggas, till exempel i fråga om livscykel och tillgänglighet.

Betydelsen av grönområden har betonats under de senaste åren. I synnerhet i tillväxtcentrum är det skäl att i huvudsak placera idrottsanläggningar i befintlig grå infrastruktur i stället för på grönområden.

80 Liikuntakaavoitus.fi. Enheten för arkitektur vid Uleåborgs universitet.

81 Liikuntakaavoitus.fi. Enheten för arkitektur vid Uleåborgs universitet.

82 Liikuntakaavoitus.fi. Enheten för arkitektur vid Uleåborgs universitet.

83 Kommunförbundet 30 mars 2021. <https://www.kuntaliitto.fi/opas-rakennusjarjestyksen-laitimiseen/6-opas-ja-mallimaarayksia/62-rakentamistapaohjeet-hyva>

Friluftsområden ska inte placeras på områden med höga halter av luftföroreningar⁸⁴ och inte i omedelbar närhet av vägar med mycket buller.

Syftet med lagen om trafiksystem och landsvägar (503/2005) är att organisera trafiksystemplaneringen så att dess riksomfattande och regionala mål samordnas och förutsättningar skapas för ett fungerande trafiksystem som kan utvecklas. Syftet med trafiksystemplaneringen är att upprätthålla och främja ett trafiksystem som fungerar, är tryggt, och hållbart. Ett trafiksystem och planeringen av det påverkar stort hur olika funktioner, såverksamhetsom idrottsanläggningar, uppnås och hur markanvändningen anknuter till trafiksystemet. Sålunda påverkas gång och cykelvägarnas trygghet, oavbrutenhet och resornas längd genom samhälls- och trafikplanering. Genom att bygga gång- och cykelvägar av god kvalitet (bl.a. avskilda utifrån färdstätt och tillräckligt dimensionerade) förbättras smidigheten och attraktionskraften hos hållbara färdstätt och till exempel ett självständigt och tryggt sätt att röra sig för barn och unga, äldre och personer med funktionsnedsättning.

2.6 Samhälleliga förändringsfaktorer

Idrottskulturen och befolkningens fysiska aktivitet påverkas av förändringar i den globala omvärlden såväl som av megatrender och regional utveckling. I sin verksamhet ska aktörerna inom idrottskulturen till dessa faktorer kunna kombinera påverkan och anpassning.

Genom en befolkningsprognos följer man förändringar i befolkningsstrukturen i kommunerna och landskapen. Befolkningsprognosen visar inte en oundviklig utveckling, utan prognosen kan man med olika åtgärder påverka eller försöka påverka. I nuläget är nativiteten på nedgång, och om trenden fortsätter betyder det färre barn och unga under kommande år. En ökning av antalet äldre personer ser ut att vara säkert enligt befolkningsprognosen och det ökar försörjningskvoten i alla kommuner.^{85 86}

Olika befolkningsgrupper har delvis olika behov av förhållanden för idrott och motion, och hur befolkningen utvecklas är en av de centralaste frågorna som gäller regionala och lokal behov av uppförande av idrottsanläggningar. Förutsebarhet utgör en viktig del av planeringen vid uppförande av idrottsanläggningar eftersom byggnaderna oftast är avsedda att tjäna i flera decennier. Då användningsändamålet för idrottsanläggningen, och även annat byggnadsbestånd, kan ändras eller varieras möjliggör det en lokal reaktion på förändringar i befolkningsstrukturen.

Centrala förändringfaktorer som påverkar idrottskulturen klassificerades i undervisnings- och kulturministeriets framtidsarbete för ungdoms och idrottspolitik som blev färdigt 2019 (tabell 6.). Följande viktiga förändringsfaktorer avseende idrott fastställdes: 1) levnadsvanor och ojämlikhet, 2) klimatförändringen, 3) digitalisering och arbetslivets vändpunkt, 4) åldrande befolkning och 5) urbaniseringen.⁸⁷

84 Tainio, M. et al. 2021. Air pollution, physical activity and health: A mapping review of the evidence. *Environmental International* 147:105954.

85 Statistikcentralen 2019. https://www.stat.fi/til/vaenn/2019/vaenn_2019_2019-09-30_tie_001_sv.html . Hämtad den 1 november 2020.

86 Kommunförbundet 2019. <https://www.kuntaliitto.fi/ajankohtaista/2019/vaestoennuste-2019-2040-vaestokato-voimakkain-ta-pienissa-kunnissa> . Hämtad den 18 oktober 2020.

87 Statens idrottsråd. Liikunnan muutostekijät. www.liikuntaneuvosto.fi/muutostekijat/ . Hämtad den 1 november 2020.

Tabell 6. Förändringsfaktorer för idrotten: positiv och negativ utveckling och viktiga frågor för framtiden.

Förändringsfaktorer	Positiv utveckling	Negativ utveckling	Centrala frågor
Levnadsvanor och ojämlikhetsutveckling	<p>♥ Effekterna av otillräcklig fysisk aktivitet än något man förstår både på individ- och på befolkningsnivå, och fysisk aktivitet främjas inom alla förvaltningsområden. Redan i tidig barndom ingriper man i ojämlikhet och polarisering av levnadsvanor eftersom idrotts- och motionsvanor förankras i ett tidigt stadium. En livsmiljö som uppmuntrar till fysisk aktivitet och mångsidiga idrottstjänster gör det möjligt för alla att röra på sig.</p> <p>♥ De mest utsatta har jämfört med tidigare bättre möjligheter och resurser att påverka levnadsvanorna. Ökad kunskap om motionens och den fysiska aktivitetens mångsidiga effekter och ökade välmäendetrender gör att folk rör på sig allt aktivare.</p>	<p>↓ Det faktum att fysisk aktivitet som hobby har ökat räcker inte till att ersätta den fortsatt sjunkande fysiska aktiviteten i vardagen. I alla befolkningsgrupper är levnadsvanorna fysiskt sett allt passivare. Försämrade fysisk funktionsförmåga ökar sjukligheten och leder till ökad arbetsförmåga.</p> <p>↓ Ojämlikhetsutvecklingen avseende fysisk aktivitet mellan olika befolkningsgrupper fördjupas. Ohälsosamma levnadsvanor samlas allt kraftigare kring samma personer och går i arv. Allt fler har inte råd att utöva motion och idrott. Endast få idrottsföreningar klarar sig i resurskonkurrensen och de koncentrerar sin verksamhet på elitidrott.</p>	<p>? Hur kan man stoppa polariseringen av fysisk aktivitet?</p> <p>? Hur kan alla ha möjlighet att ha motion eller idrott som hobby?</p> <p>? Hur kan man stödja hela befolkningens hälsokunskap och stödja befolkningen att göra hälsofrämjande val?</p>
Klimatförändringen	<p>♥ Samhällsstrukturen och idrottstjänsterna har utvecklats i en riktning som allt mer gynnar gång, cykelåkning och andra utsläppsfria och fysiskt aktiva färd-sätt. Även på individnivå har valet av aktiva färd-sätt ökat av klimatorsaker, och befolkningen rör på sig allt mer. Det allt mildare klimatet får människorna att röra på sig mera utomhus.</p> <p>♥ Inom idrotten beaktas verksamhetens konsekvenser för klimatförändringen och vidtas aktiva åtgärder för att minska kolavtrycket. Utrustningar och delar av idrottsanläggningar återvinns. Idrottsanläggningarna är energieffektiva och kan nås med aktiva färd-sätt.</p>	<p>↓ Naturkatastrofer, extrema väderfenomen och ökade regnmängder försvårar fysisk aktivitet utomhus och ordnandet av idrottsevenemang. På grund av mildare väder är det inte möjligt att utöva vinteridrottsgrenar på alla ställen i Finland. Idrottsgrenar som är särskilt skadliga för miljön har lagts ned.</p>	<p>? Hur utvecklas samhället till ett samhälle som gynnar utsläppsfria och fysiskt aktiva färd-sätt?</p> <p>? Hur kan man med hjälp av val som gäller färd-sätt och fysisk aktivitet på individnivå påverka klimatförändringen?</p> <p>? Med vilka åtgärder dämpas miljöbelastningen från idrottsverksamheten?</p>
Digitalisering och arbetslivets vändpunkt	<p>♥ Mångsidiga digitala tjänster för fysisk aktivitet och planering, mätinstrument, applikationer, spel och mötesplatser på nätet uppmuntrar till mer fysisk aktivitet. Till exempel träning som leds på distans gör det möjligt för vänner att utöva motion och idrott i glesbygden och för äldre personer hemma eller på servicehemmet.</p> <p>♥ Främjandet av arbetstagarnas välbefinnande har blivit en konkurrensfaktor på arbetsmarknaden. Arbetsgivarna satsar allt mer på fysisk aktivitet på arbetsplatsen och arbetsresan. Digitaliseringen och nya förfaranden gör arbetet allt flexibla-re och det blir allt mer tid över för att röra på sig och utöva idrott. Genominformation och mätare ger exakta uppgifter om kroppens välbefinnande, vilket motiverar en allt större del av befolkningen att röra på sig mera.</p>	<p>↓ Den tekniska utvecklingen har minskat människans behov av att röra sig såväl i vardagen som i arbetet. Allt kan man få till hemdörren och man behöver inte lämna hemmet. I stället för fysisk aktivitet söker man upplevelser i fysiskt passiva digitala och virtuella funktioner. Bruket av digitala enheter har helt undanträngt fysisk aktivitet som hobby.</p> <p>↓ Ökat distansarbete minskar fysisk aktivitet i vardagen och oregelbundna arbetstider försvårar utövandet av idrott och motion. Idrott anses inte längre vara en yrkesgren. Kontinuerlig mätning av idrottsprestationerna gör att allt fler tappar intresset att röra på sig. Människorna förädlas via genmanipulation till elitidrottare.</p>	<p>? Hur kan man främja tillräcklig fysisk aktivitet i vardagen med tanke på människans hälsa och välbefinnande?</p> <p>? Hur kan man stöda digitala innovationer som främjar fysisk aktivitet?</p> <p>? Hur främjar ett föränderligt arbetsliv och arbetsplatserna fysisk aktivitet och välbefinnande?</p>

Förändringsfaktorer	Positiv utveckling	Negativ utveckling	Centrala frågor
Åldrande befolkning	<p>♥ Förändringen i befolkningsstrukturen bestämmer Finlands livskraft i framtiden. År 2030 har var fjärde finländare fyllt 65 år. Äldre personer som är i allt bättre kondition är fysiskt aktiva och utövar aktivt idrott.</p> <p>♥ Det finns idrottstjänster för äldre och även i mer varierande former, och man försöker även nå dem som är i sämre kondition. Med hjälp av motionsråd, personliga träningsinstruktioner och tekniska innovationer stöds den fysiska aktiviteten och funktionsförmågan bland äldre personer som bor hemma. Arbetsrelaterad migration tryggar finansieringen av tjänsterna i välfärdssamhället.</p>	<p>↓ Välfärdssamhällets resurser förbrukas i en accelererande takt på korrigerande åtgärder i stället för förebyggande. Allteftersom befolkningen åldras har försörjningskvoten försämrats mer än någonsin tidigare, och antalet äldre personer som lever under fattigdomsgränsen har ökat.</p> <p>↓ Äldre personer vid allt sämre hälsa bor hemma och deras svaga funktionsförmåga begränsar livskvaliteten, ökar antalet sjukdomar och olyckor och ökar behovet av social- och hälsovårdstjänster. Äldre personers behov i samband med idrottstjänster beaktas inte av den offentliga sektorn, organisationer eller den privata sektorn.</p>	<p>? Med vilka åtgärder nås de svagaste äldre personerna och främjas deras fysiska aktivitet och funktionsförmåga?</p> <p>? Hur kan främjandet av fysisk aktivitet inkluderas i tjänsterna för den pensionerade befolkningen?</p> <p>? Hur kan den polariserande äldre befolkningens behov av individuell fysisk aktivitet och motion beaktas?</p>
Urbanisering	<p>♥ En väl planerad och bebyggd stadsmiljö får människorna att allt oftare välja ett fysiskt aktivt färdssätt. Förhållandena för idrott och motion och stadsmiljöerna är tillgängliga och hinderfria. Betydelsen av variationsrika grönområden som gemensamma idrottsplatser betonas. Ny teknik tryggar en utmärkt luftkvalitet för fysisk aktivitet.</p> <p>♥ I städerna förbättras den fysiska funktionsförmågan till följd av ökad fysisk aktivitet i vardagen och varierande och tillgängliga möjligheter för fritidsintressen och friluftsliv. På landsbygden används nya innovativa former för fysisk aktivitet som möjliggörs av digitaliseringen.</p>	<p>↓ Finlands befolkning koncentreras allt mer till de största centrumerna. En splittrad stadsstruktur minskar fysisk aktivitet. Kontakten till naturen försvinner och dålig luftkvalitet är ett hinder för fysisk aktivitet i städerna.</p> <p>↓ I städerna tävlar man om tillträde till överbelastade idrottstjänster och på landsbygden är utbudet obefintligt. Fysisk aktivitet i vardagen och utövande av idrott bland befolkningen på landsbygden minskar allt mer eftersom tjänsterna försvinner allt längre bort.</p>	<p>? Hur kan man med hjälp av stadsplanering, olika tjänster och incitament göra fysiskt aktiva färdssätt till de enklaste och lättaste för människan?</p> <p>? Hur kan städernas idrottsanläggningar, lekpark, grönområden och övriga platser för fysisk aktivitet vara tillgängliga för alla?</p> <p>? Hur tryggas möjligheterna till fysisk aktivitet i tillväxt- och stagnationsområdena?</p>

3

Motion och idrott som hobby och fysisk aktivitet

Under de senaste åren har idrott som hobby ökat i Finland. Fysisk aktivitet i vardagen har dock minskat och följaktligen har mängden fysisk aktivitet minskat inom alla befolkningsgrupper. Ungefär en tredjedel av barn och unga, en fjärdedel av de vuxna och en liten del av de äldre rör på sig tillräckligt med tanke på sin hälsa. Personer med olika funktionsvariationer rör på sig mindre och utövar mindre idrott än den övriga befolkningen.

3.1 Barn i förskoleåldern

Enligt rekommendationerna om fysisk aktivitet i tidig ålder behöver ett barn under skolåldern varje dag, minst tre timmar fysisk aktivitet som på varierande sätt är ansträngande: två timmar lätt fysisk aktivitet och rask utomhusvistelse samt en timme fartfylld fysisk aktivitet⁸⁸. Enligt undersökningar tillägnar man sig ett fysiskt aktivt levnadssätt i tidig ålder, redan i cirka treårsåldern⁸⁹.

Nästan alla barn i åldern 4–6 (95 %) rör på sig minst tre timmar om dagen, då man inberäknar lätt, rask och ansträngande fysisk aktivitet⁹⁰. Mätt med rörelsemätare rör sig 67 procent av 4–6-åringarna (77 % av pojkarna, 58 % av flickorna)⁹¹ och 71 procent av 3–6-åringarna⁹² raskt i medeltal minst en timme om dagen. Enligt enkäter bedömde 74 procent av föräldrarna till 4-åringar att deras barn (77 % av pojkarna, 70 % av flickorna) rör sig raskt hemma över en timme om dagen⁹³. Barn som behöver särskilt stöd rör sig i snitt mindre än övriga, eftersom de inte har likadana möjligheter att delta i fysiska aktiviteter som andra barn⁹⁴.

Barn i förskoleåldern är generellt fysiskt aktiva. Av flickorna berättar 60 procent och av pojkarna 50 % att de har idrott som hobby. De vanligaste idrottsgrenarna för flickor är: dans, såsom balett, redskapsgymnastik, grupp gymnastik, av bollsporter fotboll, av vintersporter skridskoåkning, ringette och skidåkning samt ridning och friidrott. De vanligaste idrottsgrenarna för pojkar är: bollsporter såsom fotboll, ishockey och innebandy; brottnings; kampsporter såsom judo och karate samt simning, cirkus och redskapsgymnastik.⁹⁵

88 Iloa, leikkiä ja yhdessä tekemistä. Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset. Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2016:21.

89 Sääkslahti A., Soini A., Mehtälä A., Laukkanen A. & Iivonen S. 2013. Liikunnallisen lapsuuden askelmerkit asetetaan jo päiväkotiyksikössä. Liikunta & Tiede 50, (2-3/2013), 27–31.

90 Sääkslahti, A., Mehtälä, A. & Tammelin, T. 2021. Fyysinen aktiivisuus 4–6-vuotiailla lapsilla Suomessa vuosina 2020–2021. Teoksessa A. Sääkslahti, A. Mehtälä & T. Tammelin (toim.) Piilo – Pienten lasten liikunnan ilon, fyysisen aktiivisuuden ja motoristen taitojen seuranta. Slutrapport av Kehittämisyhteistyö 2019–2021. Liikunta ja kansanterveys publikationer 398, 63–74.

91 Sääkslahti, A., Mehtälä, A. & Tammelin, T. 2021. Fyysinen aktiivisuus 4–6-vuotiailla lapsilla Suomessa vuosina 2020–2021. Teoksessa A. Sääkslahti, A. Mehtälä & T. Tammelin (toim.) Piilo – Pienten lasten liikunnan ilon, fyysisen aktiivisuuden ja motoristen taitojen seuranta. Slutrapport av Kehittämisyhteistyö 2019–2021. Liikunta ja kansanterveys publikationer 398, 63–74.

92 Resultatkort 2022. Motion bland barn och unga i Finland 2022. Liikunta ja kansanterveys publikationer 401. Jyväskylän yliopisto. Grundar sig på källan: Määttä, S. 2018. Resultat från DAGIS-undersökningen 2018. Opublicerat meddelande.

93 Vuorenmaa, M. 2019. Välbefinnandet bland små barn och deras familjer 2018. Institutet för hälsa och välfärd. Statistikrapport 10/2019.

94 Iloa, leikkiä ja yhdessä tekemistä. Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset. Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2016:21.

95 Opublicerad källa. Muntligt meddelande ur forskningsmaterialet Taitavat tenavat. Arja Sääkslahti 13.5.2020.

Idrott som hobby är vanligast i huvudstadsregionen och i Södra Finland. De motoriska färdigheterna hos barn i förskoleåldern på landsbygden är dock bättre i snitt än hos barn som bor i städerna. Förklaringen till detta är att barnen på landsbygden vistas mera utomhus. Både utövande av idrott och vistelse utomhus har en positiv verkan på de motoriska färdigheterna hos barn i förskoleåldern.⁹⁶

Då det gäller att stöda idrott och fysisk aktivitet bland barn i förskoleåldern är det viktigt att barnen har möjlighet att leka och röra på sig utomhus, omedelbart utanför det egna hemmet. Trygga platser nära hemmet som lockar till fysisk aktivitet och som lämpar sig för små barn är till exempel:

- jämna asfalt, sand- och gräsområden (fungerar i bollspel, som skridskobana och skidspår)
- lekplatser där det finns upp- och nedförsbackar (fungerar vid nedförsåkning, som pulkbacke och vid skidåkning)
- obebyggda skogsområden
- platser för klättring (kraftiga träd, stora stenar) kurragömma (buskar), gungande och hoppande (tuvor) och balansering (plankor, stenar och bommar).

Dessutom behövs byggda idrottsanläggningar och platser som lämpar sig för fysisk aktivitet för familjer: parker, lekparkar, skogsstigar, naturstigar, utflyktsorter, simhallar och små gymnastiksal.⁹⁷ För att stöda idrott och motion i kommunerna är det även viktigt att finna lösningar för att man bättre ska kunna utnyttja förhållandena för fysiska aktiviteter, till exempel göra det fullt ut möjligt för familjer att på kvällen använda daghemmens gymnastiksal och gårdsområden.

År 2022 deltog 40 procent av barnen under 3 år och 89 procent av barnen i åldern 3 – 5 år i olika verksamhetsformer inom småbarnspedagogiken⁹⁸. I Finland förekommer det stora skillnader i förhållandena för fysisk aktivitet på enheterna för småbarnspedagogik. Det som försvårar möjligheten till fysisk aktivitet är att en tredjedel av daghemmen inte har en egen gymnastiksal och hälften inte tillgång till skogsområden. Av de viktigaste faktorerna för utvecklingen av barns motoriska färdigheter är stora daghemsgårdar och olika terrängförhållanden (backar och kullar) och underlag (spel- och lekområden). Med goda och varierande redskap är det möjligt att kompensera brister i de fysiska förhållandena. Redskap som stöder små barns fysiska aktivitet är stora leksaker med hjul, leksaker som kan skuffas och bäras och riktiga träningsredskap som lämpar sig för barn. Dessutom ska man sköta om att det finns träningsredskap för barn som behöver särskilt stöd för fysisk aktivitet.^{99, 100}

3.2 Barn och ungdom

Enligt rekommendationen för fysisk aktivitet borde 7-17-åriga barn och unga röra på sig minst 60 minuter dagligen¹⁰¹. År 2022 uppfyllde en tredjedel (36 %) av 7-15-åringarna den dagliga rekommendationen om fysisk aktivitet¹⁰². År 2020 uppfyllde var tionde av unga inom sekundärutbildningen den dagliga

96 Niemistö, D.; Finni, T.; Haapala, E. A.; Cantell, M.; Korhonen, E.; & Sääkslahti, A. 2019. Environmental correlates of motor competence in children The Skilled Kids Study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16 (11), 1989.

97 Kyttä, M. 2011. Children in Outdoor Context. Affordances and independent mobility in the assessment of environmental child friendliness. Doktorsavhandling. Helsingfors universitet.

98 Vipunen. Barn som deltar i småbarnspedagogik. <https://app.powerbi.com/view?r=eyJrjoiOTdkYmU2MTItNjg4ZC00NWJkLTk3ZGEtNGQyNjU1N2JhZTFiIiwidCI6IjIxMDczODIkdjYjgtNDcxNi05ZGEyLWMOZTNhY2YwMzBkYiIsImMiOiJh9>.

99 Sääkslahti, A.; Niemistö, D.; Nevalainen, K.; Laukkanen, A.; Korhonen, E. & Finni, T. 2019. Päiväkotien liikuntaolosuhteiden yhteys lasten motorisiin taitoihin. *Liikunta ja Tiede* 56, 77-83.

100 Kämppi, K., Inkinen, V., Turunen, M. & Laine, K. Varhaiskasvatuksen liikkuisosuhteet millä mallilla? 2020. *Liikunta ja tiede* 57 (2), 14-17.

101 Rekommendation om fysisk aktivitet för barn och unga i åldern 7–17. Undervisnings- och kulturministeriets publikationsserie 2021:19.

102 Martin, L. et al. 2023. Egenbedömning av fysisk aktivitet, idrotts- och motionsituationer, miljöer för idrott och motion och uppföljning av fysiska aktiviteter. I verket Kokko, S. & Martin, L. red. Barn och ungdomars motions- och idrottsvanor i Finland – resultat från LIITU-studien 2022 (red. Statens idrottsråd, publikationer 2023:1

rekommendationen om fysisk aktivitet¹⁰³. Ju äldre barnen blir desto mindre rör de på sig och desto mer är de fysiskt passiva¹⁰⁴. Dessutom uppfylls rekommendationen om fysisk aktivitet mer sällan bland barn med funktionsnedsättning¹⁰⁵.

Tecken på att barn och unga är mindre fysiskt aktiva och på att en stillasittande livsstil har ökat märks i och med att uthållighetskonditionen bland de män som inleder sin militärtjänstgöring har försämrats kraftigt under de senaste decennierna.¹⁰⁶ Liknande tecken ger resultaten från Move!-mätningarna av den fysiska funktionsförmågan som har genomförts bland femte- och åttondeklassister i grundskoleutbildningen från år 2016. I synnerhet utmaningarna som gäller pojkars fysiska aktivitet tyder på att en stillasittande livsstil är vanlig. Även uthållighetskonditionen ser ut att försämrats. Nationellt sett ligger cirka 40 procent av elevernas fysiska funktionsförmåga på en nivå som kan göra det svårare att orka i vardagen. Det förekommer stora variationer både mellan kommuner och mellan välfärdsområden. I landsbygdskommunerna finns det fler elever än i de urbana kommunerna vars fysiska funktionsförmåga ligger på en nivå som kan göra det svårare att orka i vardagen.¹⁰⁷

Den vanligaste formen av fysisk aktivitet bland barn och unga (7–15-åringar) är fysisk aktivitet på egen hand under fritiden – merparten (87 %) rör sig på egen hand. Det är även vanligt att delta i idrottsföreningars verksamhet då nästan hälften (46 %) av barn och unga deltar i idrottsföreningars verksamhet åtminstone en gång i veckan. Av de som deltar i organiserad idrottsverksamhet deltar största delen i verksamhet som ordnas av en idrotts- eller motionsförening. Dessutom var ungefär var tredje (35 %) barn eller ungdom fysiskt aktiv i verksamhet som ordnades av privata idrottsföretag, ungefär var fjärde (24 %) i verksamhet som ordnades av klubbar i skolan och ungefär var femte (21 %) i idrottsevenemang som ordnades av andra aktörer.¹⁰⁸ Unga personer med nedsatt funktionsförmåga deltar betydligt mer sällan i organiserad idrottsverksamhet¹⁰⁹.

Resultaten från undersökningar tyder på att förhållandena för idrott och motion i närheten av hemmet har betydelse för barns vanor att röra på sig. Antalet hinder som barn och unga upplever att anknäver till idrott har konstaterats öka med åldern. Bland de vanligaste hinder som barn och unga berättar om finns många yttre hinder, såsom brist på handledning i en intressant idrottsgren, brist på idrottsplatser nära hemmet samt dyra idrottsintressen. Flickor upplever mer och oftare hinder än pojkar.¹¹⁰

Barn får i snitt en tredjedel (34 %) av all rask fysisk aktivitet under skoldagen. Bland barn som rör på sig lite är andelen ännu större (40 %). Den fysiska aktiviteten under skoldagen ser ut att ha särskilt stor betydelse för den totala fysiska aktiviteten för barn som rör på sig lite.¹¹¹ Därför är det viktigt att skolgårdarna och lokalerna uppmuntrar till fysisk aktivitet. Även förhållanden och redskap som uppmuntrar till fysisk aktivitet under skolvägen är viktiga (välfungerande och trygga gång- och cykelvägar, cykelställningar och cykelparkeringar m.m.) eftersom den fysiska aktiviteten under skolvägen utgör ofta en bety-

103 Kokko, S.; Rinta-Antila, K.; Villberg, J.; Hirvensalo, M.; Koski, P. & Ng, K. 2020. Finländsk liikkuminen coronapandemi aikana keväällä 2020. I verket Kantomaa, M. (red.) Coronapandemi konsekvenser befolkning liikuntaan. Statens idrottsråds publikationer 2020:2.

104 Kokko, S.; Martin, L.; Villberg, J.; Ng, K. & Mehtälä, A. Itsearvioitu liikunta-aktiivisuus, ruutu aika ja sosiaalinen media sekä liikkumisen seurantalaitteet ja –sovellukset. Kokko, S. & Martin, L.). Barn och ungdomars motions- och idrottsvanor i Finland. Resultat från LIITU-studien 2018. Statens idrottsråds publikationer 2019:1.

105 Ng, K. et al. 2023. Toimintarajoitteisten lasten ja nuorten liikuntakäyttämiseen. Teoksessa Martin, L. & Kokko, S. (red.) Barn och ungdomars motions- och idrottsvanor i Finland. Resultat från LIITU-studien 2022. Statens idrottsråds publikationer 2023:1.

106 Varusmiesten fyysisen kunnon tilastot 2021. Försvarsmakten. <https://puolustusvoimat.fi/documents/2035479/57064654/VM+kuntotilastot+2021+web.pdf/f8763257-235c-4c7a-d94a-77b2b8e320fa?t=1638859566230>. Hämtad den 26 april 2023.

107 Resultat från Move!-mätningarna. Undervisnings- och kulturministeriet och statens idrottsråd. <https://www.oph.fi/sv/nyheter/2022/betydande-regionala-skilnader-i-barns-och-ungas-fysiska-funktionsformaga>. Hämtad den 22 maj 2023.

108 Martin, L. et al. 2023. Egenbedömning av fysisk aktivitet, idrotts- och motionssituationer, miljöer för idrott och motion och uppföljning av fysiska aktiviteter. I verket Kokko, S. & Martin, L. red. Barn och ungdomars motions- och idrottsvanor i Finland – resultat från LIITU-studien 2022 (red. Statens idrottsråds publikationer 2023:1).

109 Ng, K. et al. 2023. Toimintarajoitteisten lasten ja nuorten liikuntakäyttämiseen. Teoksessa Martin, L. & Kokko, S. (red.) Barn och ungdomars motions- och idrottsvanor i Finland. Resultat från LIITU-studien 2022. Statens idrottsråds publikationer 2023:1.

110 Koski, P. & Hirvensalo, M. 2023. Lasten ja nuorten liikunnan merkitykset ja esteet. I verket Martin, L. & Kokko, S. (red.). Barn och ungdomars motions- och idrottsvanor i Finland. Resultat från LIITU-studien 2022. Statens idrottsråds publikationer 2023:1.

111 Tammelin, T. et al. 2015. Koulu liikuttaa ja istuttaa. Resultat från programmet Skola i rörelse 2010–2015, Jyväskylä: Likestutkimuskeskus.

dande del av skolelevens dagliga fysiska aktivitet. Ungefär tre av fyra (74 %) finländska barn tar sig till skolan gående eller med cykel i de fall då skolvägen är under fem kilometer¹¹².

I barn och ungas fysiska aktiviteter på egen hand i idrotts- och motionsmiljöerna accentueras gång- och cykelvägar, gårdsområden och naturmiljön. Med tanke på organiserad idrottsverksamhet är även egentliga idrottsanläggningar viktiga.¹¹³

3.3 Unga vuxna och vuxna i arbetsför ålder

Enligt rekommendationen om fysisk aktivitet borde vuxna röra på sig raskt i 150 minuter eller ansträngande i 75 minuter i veckan. Dessutom borde vuxna träna muskelkonditionen och rörligheten åtminstone två gånger i veckan.¹¹⁴

Av den vuxna befolkningen uppfyller var tredje rekommendationen om fysisk aktivitet per vecka¹¹⁵. Fyra av fem vuxna berättar dock att de utövar idrott och motion^{116 117}. Utövandet av idrott och motion har ökat under de senaste åren, men ökat idrottsintresse har inte varit tillräckligt för att kompensera den minskade vardagsmotionen.

Av unga vuxna (18–29-åringar) utövar cirka tre av fyra (kvinnor 74 % och män 79 %) idrott och motion under fritiden¹¹⁸. Av unga vuxna (20–29-åringar) uppfyller en tredjedel rekommendationen om fysisk aktivitet. Närmare 60 procent av den tid som kvinnor (20–29-åringar) tillbringade i vaket tillstånd tillbringade de stillasittande eller i liggande ställning. Motsvarande andel för män i samma ålder var något över 60 procent.¹¹⁹

Utän tvivel rör vuxna på sig mest på egen hand (66 %). Under de senaste åren har motion och idrott på egen hand dock minskat en aning jämfört med utövande av organiserad idrott och motion. Den populäraste motionsformen bland vuxna är promenader.¹²⁰

Anlitande av motions- och idrottstjänster som tillhandahålls av privata företag har ökat. I synnerhet kvinnor anlitar privata tjänster för motion och idrott. Organiserad motion och idrott bland män sker vanligast inom en motions- eller idrottsförening. Motion och idrott som utövas mest inom företags-tjänster är grupp-gymnastik, fitness, gymträning, yoga, klättring, sagogymnastik (familjegymnastik), ridning, tyngdlyftning, bodybuilding och gymnastik. I idrottsföreningar är de vanligaste idrottsformerna boxning, konståkning, orientering, innebandy, rinkboll, futsal, fotboll, aikido, boboll och golf. De flesta som överväger att börja motionera och idrotta är intresserade av att börja utöva idrott och motion över lag. Många är i synnerhet intresserade av att börja träna på gym. Bland kvinnor håller yoga på att bli mycket populärt. En entydig bedömning av olika motions- och idrottsgrenars hälsonytta på befolkningens nivå är dock inte möjlig, eftersom man då även borde beakta hur ofta och hur länge idrotts- eller motionsgrenen utövas.¹²¹

112 Turunen, M. et al. 2023. Aktiivisesti kuljetut koulumatkat. I verket Kokko, S. & Martin, L. red. Barn och ungdomars motions- och idrottsvanor i Finland – resultat från LIITU-studien 2022 (red. Statens idrottsråds publikationer 2023:1).

113 Martin, L. et al. 2023. Egenbedömning av fysisk aktivitet, idrotts- och motions-situationer, miljöer för idrott och motion och uppföljning av fysiska aktiviteter. I verket Kokko, S. & Martin, L. red. Barn och ungdomars motions- och idrottsvanor i Finland – resultat från LIITU-studien 2022 (red. Statens idrottsråds publikationer 2023:1).

114 Rekommendation om fysisk aktivitet för vuxna. 2019. UKK-institutet.

115 Husu, P. ym. 2022. Liikuntaraportti. Suomalaisten mitattu liikkuminen, paikallaanolo ja fyysinen kunto 2018–2022. Undervisnings- och kulturministeriet Helsingfors 2022. Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2022:33.

116 FinSote-undersökning 2018. Institutet för hälsa och välfärd.

117 Mäkinen, J. 2019. Aikuisväestön liikunnan harrastaminen, vapaaehtoistyö ja osallistuminen 2018. Kihus publikationsserie nr 67.

118 Undersökningen FinTerveys 2017. Institutet för hälsa och välfärd.

119 Husu, P. ym. 2022. Liikuntaraportti. Suomalaisten mitattu liikkuminen, paikallaanolo ja fyysinen kunto 2018–2022. Undervisnings- och kulturministeriet Helsingfors 2022. Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2022:33.

120 Mäkinen, J. 2019. Aikuisväestön liikunnan harrastaminen, vapaaehtoistyö ja osallistuminen 2018. Kihus publikationsserie nr 67.

121 Mäkinen, J. 2019. Aikuisväestön liikunnan harrastaminen, vapaaehtoistyö ja osallistuminen 2018. Kihus publikationsserie nr 67.

Enligt undersökningarna avviker kulturen mellan olika idrotts- och motionsgrenar kraftigt enligt kön och ålder.¹²² Det är väsentligt att beakta dessa i samband med förhållanden och tjänster för idrott och motion för att utbudet ska kunna möjliggöra utövande av motion och idrott på jämlika och likvärdiga grunder.

3.4 Äldre personer

Förändringen i befolkningsstrukturen betyder att antalet äldre personer kommer att öka under de kommande decennierna i Finland. Enligt prognosen har var tredje person fyllt 65 år 2050¹²³.

Av de äldre (70 år fyllda) uppnår endast var femte man och var sjunde kvinna rekommendationen om fysisk aktivitet¹²⁴. Äldre personer motionerar dock aktivt. Tre av fyra 60-69-åringar har idrott och motion som hobby. Fysisk aktivitet minskar inte avsevärt förrän efter att en person fyllt 80 år då cirka hälften av männen och var fjärde av kvinnorna utövar idrott och motion. Generellt sett kan man konstatera att allteftersom människan blir äldre är det allt mer osannolikt att rekommendationen om fysisk aktivitet uppfylls. Det förekommer dock stora variationer. En del av de äldre har begränsad funktionsförmåga vilket påverkar utövandet av motion och idrott. Emellertid är en del av de äldre mycket aktiva inom varierande grenar av idrott och motion.¹²⁵

Av personer som fyllt 75 år bor 80 procent i sitt eget hem utan regelbundna tjänster¹²⁶. Ett mål för äldrepolitiken är att äldre personer ska kunna bo i eget hem. Det förutsätter ett bostadsområde som upprätthåller de äldres funktionsförmåga och uppmuntrar till fysisk aktivitet. I synnerhet fysisk aktivitet som sker i vardagen och nära hemmet är viktig för de äldre. Hemma och i närheten av hemmet rör man sig mycket till exempel i trappor, i samband med ärenden och promenader och gymnastik i hemmet. Tillgängliga och trygga rutter med rastplatser i hemmets närhet stöder de äldres fysiska aktivitet.¹²⁷

Vanligtvis sker de äldres egentliga motions- och idrottsintressen i närheten av hemmet. Ett tillräckligt tätt och tillgängligt nätverk av idrottsanläggningar stöder de äldres fysiska aktivitet¹²⁸. Det är oftast kommunen som ordnar motionsgrupper för äldre, men ledd verksamhet ordnas även av social- och hälsovården och organisationer. Resursanvändningen inom kommunens idrottsväsende är de facto synnerligen viktig med tanke på de äldres fysiska aktivitet. Det är skäl att uppmuntra även andra aktörer att jämfört med nuläget ordna mera fysiska aktiviteter för äldre och stötta de äldres verksamhet i form av kamratinstruktion. Utbudet av idrotts- och motionsgrenar borde motsvara intresset för idrotts- och motionsgrenar, vilket kan genomföras till exempel genom att stöda föreningar att starta en verksamhet. Populära motionsgrenar bland äldre är promenader, muskelstyrketräning, dans, gymnastik, grupp gymnastik och vattengymnastik.¹²⁹

Viktiga platser för fysisk aktivitet för äldre är bostadsområdet, gång- och cykelvägar, gym, gymnastiksalor och simhallar. Närliggande grönområden är trivsamma friluftsområden som motiverar till fysisk aktivitet¹³⁰. Det är enkelt att nå näridrottsplatserna för äldre, platserna är trygga och där kan man träna

122 Mäkinen, J. 2019. Aikuisväestön liikunnan harrastaminen, vapaaehtoistyö ja osallistuminen 2018. Kihus publikationsserie nr 67.

123 Befolkningsprognos 2018–2070, Statistikcentralen 2018.

124 Borodulin K. & Wennman H. Aikuisväestön liikunta Suomessa – FinTerveys 2017 -tutkimus. Tilastoraportti 48/2019, Institutet för hälsa och välfärd, Helsingfors. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2019121748601>.

125 Borodulin K. & Wennman H. Aikuisväestön liikunta Suomessa – FinTerveys 2017 -tutkimus. Tilastoraportti 48/2019, Institutet för hälsa och välfärd, Helsingfors. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2019121748601>.

126 Sotkanet 2017. Institutet för hälsa och välfärd.

127 Rekommendationer för att främja att äldre personer kan röra på sig tryggt och regelbundet utomhus. 2017. Äldreinstitutet, Helsingfors. <https://www.ikainstituutti.fi/content/uploads/2017/01/Ulkoilusuositukset-3.pdf>

128 Carlson, J.A.; Sallis, J.F.; Conway, T.L.; Saelens, B.E.; Frank, L.D.; Kerr, J.; Cain, K.L & Abby C. King, A.C. 2012. Interactions between Psychosocial and Built Environment Factors in Explaining Older Adults' Physical Activity. *Prev Med.* 2012 Jan 1; 54(1): 68–73. Published online 2011 Oct 15. doi: 10.1016/j.ypmed.2011.10.004

129 Borodulin K. & Wennman H. Aikuisväestön liikunta Suomessa – FinTerveys 2017 -tutkimus. Statistikraportti 48/2019, Institutet för hälsa och välfärd, Helsingfors. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2019121748601>

130 Laatikainen, T. 2019. Environments for Healthy and Active Ageing. Aalto University publication series Doctoral dissertations 53/2019. <https://aaltodoc.aalto.fi/handle/123456789/49>

balans, muskelstyrka och vighet.¹³¹ De äldres fysiska aktivitet stöds även av nya sätt att röra på sig, till exempel gym i biblioteket eller i butikens entré. Viktiga stödåtgärder är även bra och tillgänglig information om motionsgrupper och stärkande av rollen hos idrotts- och motionsrådgivningens servicekedja. Utbudet av idrott och motion ska även motsvara motionärens färdighets- och konditionsnivå.¹³²

3.5 Elitidrottare

I den idrottsverksamhet som ordnas av grenförbunden i Finland deltar cirka 290 000 personer i åldern 12–34 som har av grenförbundet utfärdad tävlings- eller amatörlicens¹³³. I Idrottsakademiverksamheten deltar 18 500 idrottare av vilka 324 är idrottare i toppidrottsenheten i Finlands Olympiska Kommitté (bestående av vuxna landslagsidrottare som får understöd). Enligt uppskattningen år 2020 har Finlands 74 grenförbund totalt cirka 6 000 landslagsidrottare och av dessa verkar cirka hälften i idrottsakademierna¹³⁴. Varje år utdelas 240–270 statens idrottsstipendier¹³⁵. I antalen ovan ingår både funktionshindrade och icke funktionshindrade idrottare. I grenförbundens och/eller Paraolympiska Kommitténs verksamhet deltar 149 funktionshindrade elitidrottare och 1 149 funktionshindrade idrottare på nationell nivå¹³⁶.

Förhållandena för elitidrott kan indelas i träning och tävling. För träning behövs vardagsträning och träningsläger. De senare representeras i Finland i synnerhet av de förhållanden som tillhandahålls av idrottsinstitutens träningscenter. Strukturer och tjänster som stödjer elitidrottarnas vardagsträning har man under de senaste åren försökt koncentrera till nationella centrum intill vilka eller i närheten av vilka idrottare kan studera och bo och där det finns möjligheter till professionell träning och experttjänster att tillgå. Byggandet av Urhea-hallen i Helsingfors och stödet till det som ett nationellt sett anmärkningsvärt elitidrottsprojekt åren 2019–2020 är ett pilotprojekt där vardagsträning och träningsförhållanden har en större roll än tävlingsförhållanden. Förutom för förhållandena som på bred front får befolkningen att röra på sig har kommunerna i Finland en stor betydelse för förhållandena för elitidrotten.

I en år 2016 genomförd nationell utredning av förhållandena tog man reda på idrottsakademiernas, grenförbundens och idrottsföreningarnas syn på arbetet som görs för att förbättra förhållandena för tävlings- och elitidrott. Idrottsakademierna var i huvudsak nöjda med förhållandena för träning och tävling inom de idrottsgrenar de främst fokuserar på. Allra nöjdest var akademierna med kvaliteten på träningsförhållandena och minst nöjda med kostnaderna för förhållandena. Akademierna använde förhållandena i huvudsak dagligen kl. 8–16. Således finns det ett mycket bra utbud på högklassiga träningslokaler för akademiernas verksamhet. Förhållandenas användbarhet ansåg akademierna vara en utmaning (tidtabeller, för få lokaler eller användningsmöjligheter) och likaså bristen på gemensamma lokaler för tränare och idrottsaktörer.¹³⁷

Utifrån utredningen var grenförbunden i fråga om elitidrott mest missnöjda med tävling- och evenemangförhållandena då ganska eller mycket missnöjda med dessa var två tredjedelar av förbunden. Inom grenförbunden förekommer det kritik mot antalet träningsförhållanden avseende elitidrott

131 Rekommendationer för att främja att äldre personer kan röra på sig tryggt och regelbundet utomhus. 2017. Äldreinstitutet, Helsingfors Tillgänglig: <https://www.ikainstituutti.fi/content/uploads/2017/01/Ulkoilusuosituksset-3.pdf>

132 Läckäiden ryhmälliikunta kohensi monipuolisesti hyvinvointia. Tiivistä tutkimuksesta 3/2020. Äldreinstitutet, Helsingfors Tillgänglig: https://www.ikainstituutti.fi/content/uploads/2020/09/TiiTu_No_3_VV_osallistujakysely_2020_interactive.pdf

133 KIHU 2023. Grenidrottsförbundens uppföljningskort. Grenförbundens angivna belopp i ansökningarna om statsunderstöd åren 2021–2022.

134 KIHU 2023. Urheilukaatemiapulssi. Data har sammanställts utifrån uppgifter som rapporterats vid utgången av 2022.

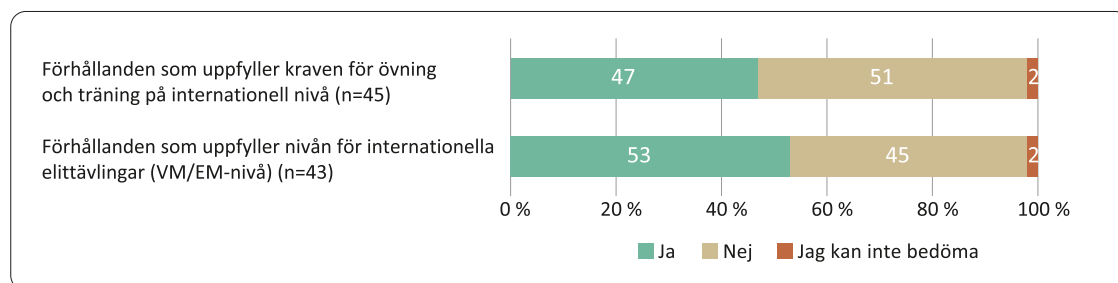
135 KIHU 2022. Apurahaurheilijarekisteri. Antalet stipendier har räknats under åren 2018–2022.

136 Av idrottsfrämjande organisationer anmälda belopp i ansökningarna om statsunderstöd år 2023.

137 Nieminen, M. 2017. Idrottsakademiernas lägesituation. Enkät till idrottsakademierna inom Olympiska kommitténs idrottsakademiprogram. KIHU 2017. https://kihuenergia.kihu.fi/tuotostiedostot/julkinen/2017_nie_urheilunol_sel96_33312.pdf. Hämtad den 22 november 2020.

då cirka hälften av respondenterna var missnöjda med situationen.¹³⁸ I synnerhet företrädarna för bollsporter inomhus har lyft fram bristen på lokaler¹³⁹. På motsvarande sätt var grenförbunden nöjdast med kvaliteten på förhållandena för elitidrotten inom sina idrottsgrenar eller kostnaderna för användningen av förhållandena. Till dessa delar var lite över hälften av förbunden nöjda med sin situation och lite under en tredjedel missnöjda. Grenförbunden var i sin bedömning också mycket kritiska till sitt eget arbete för att förbättra förhållandena, då hälften av dessa som tagit ställning till frågan inte var nöjda med sitt eget arbete för bättre förhållanden.¹⁴⁰

Avseende grenförbundens huvudsakliga idrottsgren eller huvudsakliga idrottsgrenar lyfte grenförbunden fram som en fråga huruvida det i fråga om elitidrott i nuläget i Finland finns förhållanden för träning och tävlingsförberedelser och förhållanden för genomförande av elitävlingar som uppfyller sådana krav som ställs på internationell nivå (figur 1.). Av de grenförbund som besvarade enkäten ansåg 53 procent att det i dagsläget i Finland redan finns förhållanden som motsvarar kraven för elitävlingar på internationell nivå och 45 procent anser att sådana förhållanden inte finns i nuläget. Likaså anser 47 procent av grenförbunden att det för deras huvudsakliga idrottsgren eller huvudsakliga idrottsgrenar med tanke på elitidrott finns tillräckligt med förhållanden för träning och tävlingsförberedelser på internationell nivå och lite över hälften anser att sådana inte finns.¹⁴¹

Figur 1. Grenförbundens bedömning huruvida det i nuläget i Finland finns förhållanden på internationell nivå för ett grenförbunds idrottsgren.¹⁴²

Förutom krav som olika idrottsgrenar ställer accentueras inom professionell idrott och internationella elitävlingar dessutom behov som gäller publikutrymmen och till exempel kommunikationsteknisk beredskap. Det är viktigt att i fråga om tävlingsförhållandena beakta att lokalerna även kan användas till vardags och inom idrott för barn och unga.¹⁴³

Enligt föreningarnas bedömning i sin helhet av läget (2017) konstaterades att motionsföreningarna med fokus på vuxnas idrottsverksamhet var nöjdast med situationen för verksamheten (nöjda 81 %) (figur 2.). Tävlings- och elitidrottsföreningar med fokus på framgång samt moderklubbar med fokus på barn och unga var lite mer sällan nöjda. Av de förra var 61 procent nöjda och av de senare 64 procent.¹⁴⁴

138 Norra J., Nieminen M., Lämsä J., Mäenpää P. 2017. Förhållandena för idrott ur grenförbundens synvinkel. Enkät till Valo och Olympiska kommitténs medlemsorganisationer. KIHU 2017. https://kihuenergia.kihu.fi/tuotostiedostot/julkinen/2017_nor_urheilunol_sel51_75790.pdf. Hämtad den 22 november 2020.

139 Koripalloliitto, Käsipalloliitto, Lentopalloliitto, Finlands Bollförbund, Finlands Innebandyförbund & Aula Research Oy 2020. Tre- ja pelipaikat kuntoon. Keskustelupaperi sisäjoukkuepelin kunnallisten olosuhteiden merkityksestä nuorisoliikunnan ja huippu-urheilun vahvistajana. <https://docplayer.fi/175322534-Treeni-ja-pelipaikat-kuntoon.html>. Hämtad den 23 november 2020.

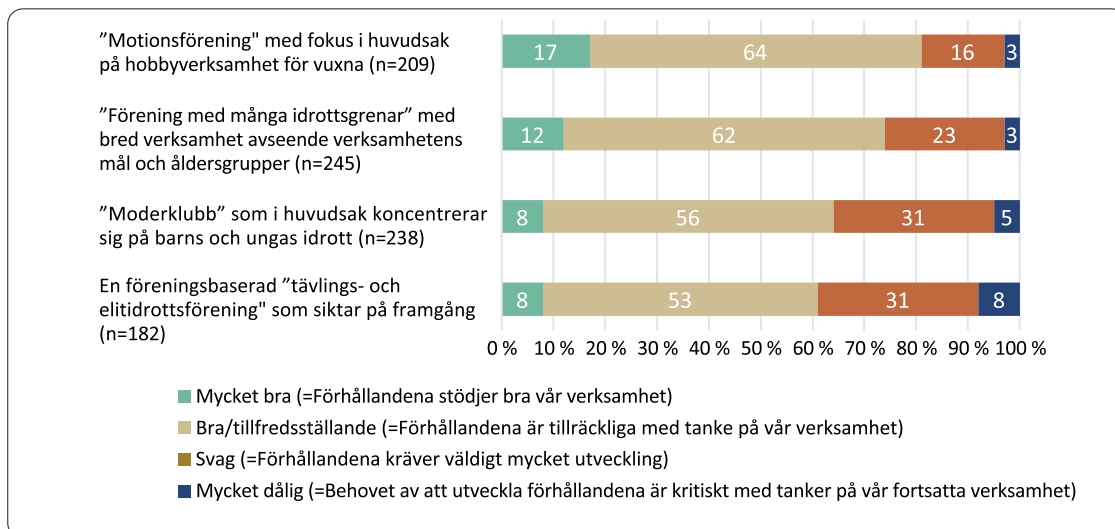
140 Norra J., Nieminen M., Lämsä J. & Mäenpää P. 2017. Förhållandena för idrott ur grenförbundens synvinkel. Enkät till Valo och Olympiska kommitténs medlemsorganisationer. KIHU 2017. https://kihuenergia.kihu.fi/tuotostiedostot/julkinen/2017_nor_urheilunol_sel51_75790.pdf. Hämtad den 22 november 2020.

141 Norra J., Nieminen M., Lämsä J. & Mäenpää P. 2017. Förhållandena för idrott ur grenförbundens synvinkel. Enkät till Valo och Olympiska kommitténs medlemsorganisationer. KIHU 2017. https://kihuenergia.kihu.fi/tuotostiedostot/julkinen/2017_nor_urheilunol_sel51_75790.pdf. Hämtad den 22 november 2020.

142 Norra J., Nieminen M., Lämsä J. & Mäenpää P. 2017. Förhållandena för idrott ur grenförbundens synvinkel. Enkät till Valo och Olympiska kommitténs medlemsorganisationer. KIHU 2017. https://kihuenergia.kihu.fi/tuotostiedostot/julkinen/2017_nor_urheilunol_sel51_75790.pdf. Hämtad den 22 november 2020.

143 Lämsä, J. 2020. Synpunkter och utvecklingsbehov avseende idrottsförhållanden. Förslag vid mötet på statens idrottsråds sektion för idrottsmiljöer den 10 maj 2020

144 Utredning och idrottsförhållanden 2017. Sammanfattning av de huvudsakliga iakttagelserna och slutsatserna. Finlands Olympiska Kommitté och KIHU.

Figur 2. Idrottsföreningarnas bedömning om idrottsförhållandena enligt typ av förening.¹⁴⁵

145 Utredning och idrottsförhållandena 2017. Sammanfattning av de huvudsakliga iakttagelserna och slutsatserna. Finlands Olympiska Kommitté och KIHU.

4

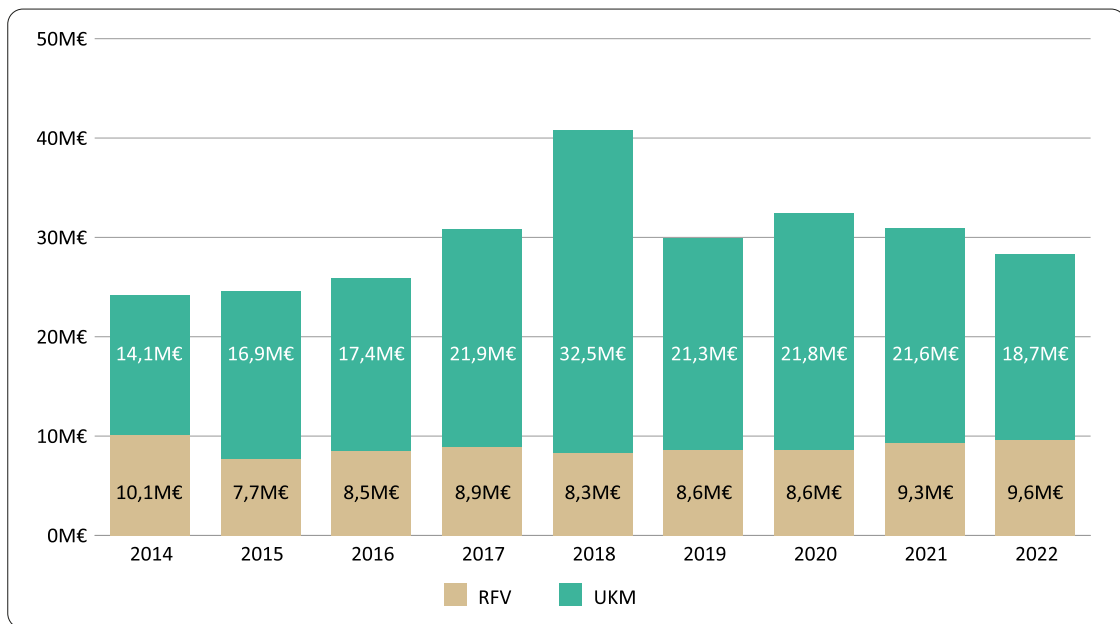
Understöd för uppförande av idrottsanläggningar under det föregående riktgivande dokumentets period

4

Understöd för uppförande av idrottsanläggningar under det föregående riktgivande dokumentets period

Det föregående riktgivande dokumentet för uppförande av idrottsanläggningar gällde 2014-2023. Beloppen för beviljade understöd för anläggningsprojekt för idrottsanläggningar har varierat mellan cirka 25 till 41 miljoner euro åren 2014–2023 (figur 3.). Det betydligt större beloppet, jämfört med de senaste åren, som beviljades 2018 beror på de understöd som utanför den normala anslagsramen beviljades Tammerfors allaktivitetsarena och Olympiastadion (Tammerfors allaktivitetsarena 7 000 000 euro och Olympiastadion 8 800 000 euro).

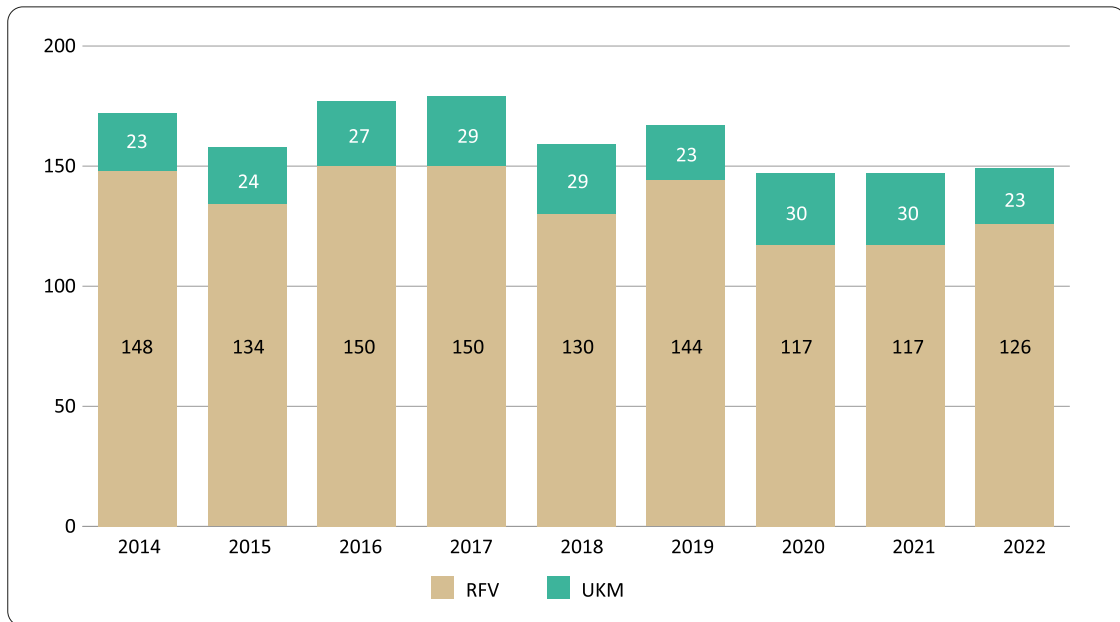
Antalet statsunderstödda projekt under det senaste riktgivande dokumentets period varierande mellan 23 och 30 i fråga om projekt beviljade av UKM och 117 och 150 i fråga om projekt beviljade av regionförvaltningsverken (figur 4.¹⁴⁶). Antalet projekt som regionförvaltningsverken beviljat ser ut att ha sjunkit vid utgången av det senaste riktgivande dokumentets period trots att understödsbeloppet i euro har hållit sig rätt oförändrat. Sålunda har högre understödsbelopp beviljats projekt som fått understöd vilket kan tyda på att byggnadskostnaderna har stigit.

Figur 3. Statsunderstöd beviljade för projekt för uppförande av idrottsanläggningar totalt åren 2015-2021¹⁴⁷.

146 Turunen, M. et al. 2022. Riksomfattande och regional fördelning av statsunderstöd för uppförande av idrottsanläggningar. Rapportsammanfattning. Jyväskylä yrkeshögskola.

147 Turunen, M. et al. 2022. Riksomfattande och regional fördelning av statsunderstöd för uppförande av idrottsanläggningar. Rapportsammanfattning. Jyväskylä yrkeshögskola. SAMT data för åren 2014 och 2022 fogats till figuren, informationskälla undervisnings- och kulturministeriet.

Figur 4. Antalet projekt för uppförande av idrottsanläggningar totalt åren 2015-2021¹⁴⁸.

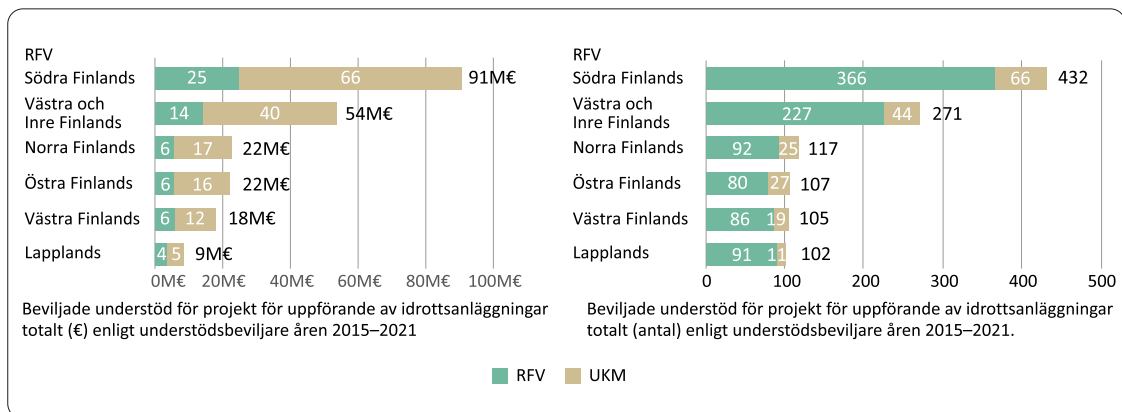
Förutom understödsanslag som anvisats anläggningsprojekt för idrottsanläggningar har även understöd för projekt för uppförande av idrottsutbildningscenter beviljats varje år till ett belopp om cirka 1,7-2,5 miljoner euro om året (tabell 9.). Därutöver har utvecklings- och forskningsverksamhet avseende uppförande av idrottsanläggningar beviljats understöd till ett belopp om cirka 400 000-700 000 euro under det tidigare riktgivande dokumentets period (tabell 14.).

I enlighet med statsrådets förordning om främjande av idrott (550/2015) som gällde under det tidigare riktgivande dokumentets giltighetstid beviljade undervisnings- och kulturministeriet (UKM) statsunderstöd för uppförande av idrottsanläggningar till projekt som till sin kostnad uppskattades överstiga 700 000 euro och regionförvaltningsverken (RFV) till mindre projekt. Åren 2015-2021 beviljades statsunderstöd mest inom området för regionförvaltningsverket i Södra Finland, totalt 90,7 miljoner euro till 432 projekt. Minst beviljades understöd inom området för regionförvaltningsverket i Lappland, totalt 8,6 miljoner euro till 102 projekt.¹⁴⁹ (figur 5.) Enligt Jyväskylä yrkeshögskolas undersökning (Likes) uppgick statsunderstödsbeloppet per invånare för uppförande av idrottsanläggningar åren 2015-2021 enligt följande:

- Södra Finlands RFV-område 38,3 €/invånare
- Sydvästra Finlands RFV-område 25,7 €/invånare
- Östra Finlands RFV-område 40,2 €/invånare
- Västra och Inre Finlands RFV-område 43,6 €/invånare
- Norra Finlands RFV-område 46,2 €/invånare
- Lapplands RFV-område 48,6 €/invånare

148 Turunen, M. et al. 2022. Riksomfattande och regional fördelning av statsunderstöd för uppförande av idrottsanläggningar. Rapportssammanfattning. Jyväskylä yrkeshögskola. SAMT data för åren 2014 och 2022 fogats till figuren, informationskälla undervisnings- och kulturministeriet.

149 Turunen, M. et al. 2022. Riksomfattande och regional fördelning av statsunderstöd för uppförande av idrottsanläggningar. Rapportssammanfattning. Jyväskylä yrkeshögskola.

Figur 5. Statsunderstöd beviljade för projekt för uppförande av idrottsanläggningar i eurobelopp och antal enligt understödsbeviljare åren 2015-2021¹⁵⁰.

Till UKM riktades totalt 62 ansökningar om understöd för uppförande av idrottsanläggningar år 2022. Av dessa gällde 50 stycken nybyggen och 12 grundläggande reparationer. Oftast gäller ansökan gymnastiksalar eller idrottshallar (tabell 7.). Under jämförelseåret 2014 var antalet ansökningar totalt färre (46 stycken). Samma år var även gymnastiksalar och idrottshallar den vanligaste typen av idrottsanläggning för vilken understöd söktes. Fördelningen av ansökningar som gäller grundliga reparationer och nybyggen har förändrats avsevärt. År 2014 gäller 39 procent av ansökningarna grundläggande reparationer och 2020 endast 19 procent. Det här tyder på att fokus i fråga om uppförande av idrottsanläggningar har allt mer övergått från grundlig reparation till nybyggnad.

Tabell 7. Till UKM riktade ansökningar om understöd för byggprojekt enligt typ av idrottsanläggning och projekttyp under jämförelseåren 2014 och 2022.

Typ av idrottsanläggning	2014			2022		
	Nybyggnader (st.)	Grundliga reparationer (st.)	TOTALT (st.)	Nybyggnader (st.)	Grundliga reparationer (st.)	TOTALT (st.)
Idrottsplan utomhus	4	0	4	3	4	7
Gymnastiksalar och idrottshallar	13	14	27	33	3	36
Simhallar	3	2	5	7	5	12
Ishallar	7	2	9	2	0	2
Övriga	1	0	1	5	1	6
TOTALT	28	18	46	50	12	62

Under de senaste åren har ansökningar om statsunderstöd för nybyggnadsprojekt ökat, medan ansökningarna för grundliga reparationer däremot har minskat (tabell 8.). Orsaken till att antalet projekt för grundliga reparationer har sjunkit är antagligen att en del av idrottsanläggningarna är i så dåligt skick att man anser nybygge vara ett mer kostnadseffektivt alternativ än grundlig reparation.

¹⁵⁰ Turunen, M. et al. 2022. Riksomfattande och regional fördelning av statsunderstöd för uppförande av idrottsanläggningar. Rapportsammanfattning. Jyväskylä yrkeshögskola.

Tabell 8. Fördelningen av undervisnings- och kulturministeriets beviljade understöd mellan nybyggen och grundliga reparationer jämförelseåren 2014 och 2022 (undervisnings- och kulturministeriet).

	2014	2022
Ansökningar enligt antal		
Nybyggnad	28 st. / 61 %	50 st. / 81 %
Grundliga reparationer	18 st. / 39 %	12 st. / 19 %
Beslut enligt antal		
Nybyggnad	13 st. / 54 %	16 st. / 88 %
Grundliga reparationer	11 st. / 46 %	7 st. / 12 %
Ansökningar enligt kostnadsberäkningar		
Nybyggnad	146 mn € / 65 %	455 mn € / 52 %
Grundliga reparationer	78 mn € / 35 %	416 mn € / 48 %
Beslut enligt antalet understöd		
Nybyggnad	7,3 mn € / 52 %	12,4 mn € / 67 %
Grundliga reparationer	6,8 mn € / 48 %	6,1 mn € / 23 %

* Exklusive den grundliga reparationen av Olympiastadion utgjorde kostnadsberäkningarna för projekt för grundliga reparationer ungefär nio procent av kostnadsberäkningarna för alla projekt.

I det förra riktgivande dokumentet om uppförande av idrottsanläggningar från 2014 drogs det riktlinjer upp för möjligheten att efter prövning få förhöjt understöd för projekt med energilösningar som avsevärt förbättrar energieffektiviteten under anläggningens livscykel eller som använder förnybar energi. Förhöjt understöd beviljades på dessa grunder åren 2014-2022 till ett projekt med planer på en 0-energilösning (år 2019 ishallen i Äänekoski).

Ett förhöjt understöd kunde även beviljas olika aktörers samprojekt (understödet högsta belopp 1 000 000 euro). Inte ett enda sådant projekt beviljades understöd under perioden för det riktgivande dokumentet 2014-2022¹⁵¹. Ett förhöjt understöd kunde även beviljas projekt där det i samma sammanhang grundligt reparerades flera idrottsanläggningar av stor funktionell betydelse (understödet högsta belopp 1 200 000 euro). Totalt fyra sådana projekt beviljades understöd åren 2014-2022 (år 2017 idrottshallen Kostia Areena i Pälkäne och is- och idrottshallen i Kuusamo, år 2018 grundlig reparation av idrottshuset i Villmanstrand, år 2022 simhallen och idrottshall i Nystad).

Under perioden för det riktgivande dokumentet (2014-2022) finansierades sex stycken nationella elit-idrottsprojekt. Dessa var arrangemanget av skidspår på olika nivåer på stadion i Lahtis idrottscentrum, grundliga reparation av konstruktionerna på huvudläktaren i Lahtis idrottscentrum, motorsportcentrumet Kyrmiring, Olympiastadion, Tammerfors allaktivitetsarena och Urhea-hallen. Några riksomfattande objekt finansierades under flera på varandra följande år.

Med hjälp av näridrottsplatser vill man i synnerhet stöda befolkningens fysiska aktivitet på egen hand i närheten av hemmet. Under perioden för det riktgivande dokumentet (2014-2022) var det möjligt att bevilja förhöjt understöd för näridrottsplatser (understödet 35-40 procent av kostnadsberäkningen för projektet). Till exempel år 2020 beviljade regionförvaltningsverken understöd till 115 projekt till ett belopp på totalt 8 045 000 euro. Av de objekt som beviljades understöd var dryga hälften projekt för näridrottsplatser, både till antal och eurobelopp (59 st., 4 111 200 euro). Av statens totala anslag (28 292 000 euro) för uppförande av idrottsanläggningar uppgick andelen statsunderstöd som beviljades näridrottsplatser till 15 procent år 2020. Den ovan presenterade beräkningen av understödsbeloppet som anvisades näridrottsplatser är dock riktgivande eftersom begreppet av näridrottsplatser är

151 År 2023 beviljades två skilda kommuners samprojekt: Kervo-Sibbo idrottshall.

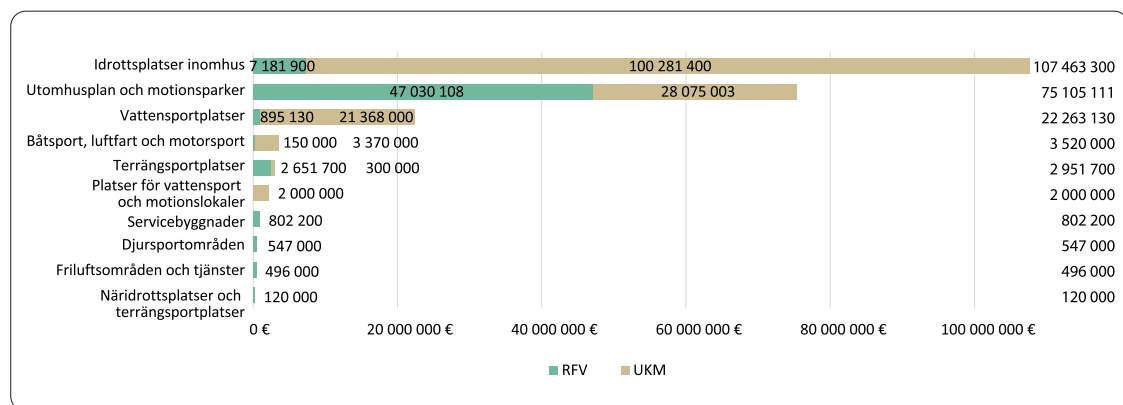
vagt och på vissa objekt kan man samtidigt bygga en näridrottsplats och en idrottsanläggning för en viss idrottsgren.

Simhallar är idrottsanläggningar för en bred användargrupp och ofta dyra byggobjekt. Även simhallsprojekt har beviljats förhöjt understöd. Under perioden för det riktgivande dokumentet 2014-2022 beviljades simhallar förhöjt understöd om 800 000 - 1 000 000 euro beroende på variationer av bas-sängutrymmen. Åren 2014-2022 fick sammanlagt 35 simhallar statsunderstöd.

Understöd enligt typ av idrottsanläggning

Merparten av finansieringen i eurobelopp har anvisats inomhuslokaler för motion och idrott, totalt 107 miljoner euro åren 2015–2021. Näst mest understöd har anvisats utomhusplan och idrottsparker, totalt 75 miljoner euro¹⁵². (figur 6.)

Enligt noggrannare granskning och enligt antal har de flesta understöd som beviljats av regionförvaltningsverken anvisats uppförande av näridrottsplatser, totalt 353 stycken åren 2015–2021. På tredje plats i fråga om typer av idrottsanläggningar som beviljas understöd för idrottsanläggningar är friidrottsplan (95 st.) och bollplan (91 st.). Av understöd som beviljats av undervisnings- och kulturministeriet har de flesta anvisats byggande av motions- och idrottshallar (66 st.). Därpå vanligaste objekt som beviljats understöd är gymnastiksal (29 st.) och simhallar (27 st.)¹⁵³.(figur 7.)

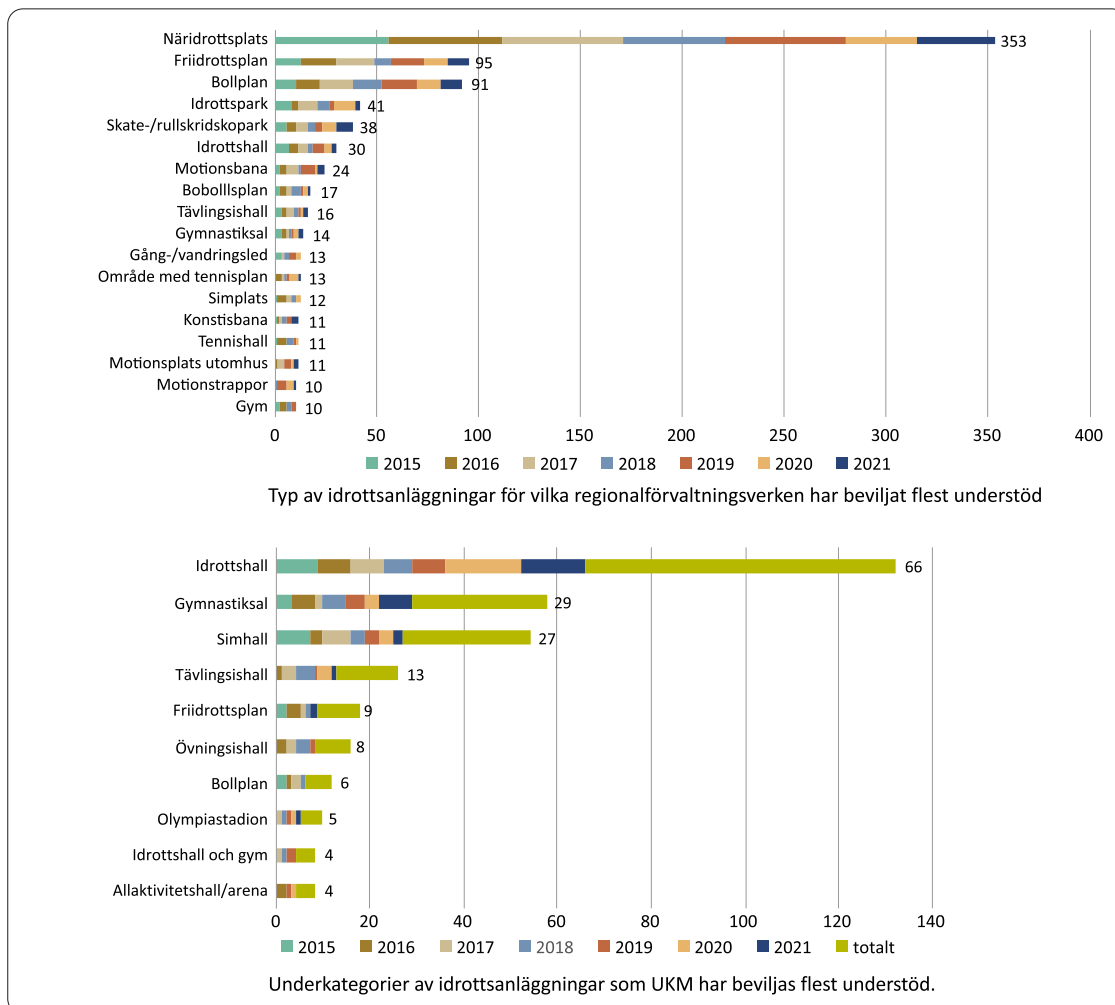

Figur 6. Understöd i euro som beviljats uppförande av idrottsanläggningar enligt typ av idrottsanläggning (övre kategori) och understödsbeviljare¹⁵⁴.

152 Turunen, M. et al. 2022. Riksomfattande och regional fördelning av statsunderstöd för uppförande av idrottsanläggningar. Rapportsammanfattning. Jyväskylä yrkeshögskola.

153 Turunen, M. et al. 2022. Riksomfattande och regional fördelning av statsunderstöd för uppförande av idrottsanläggningar. Rapportsammanfattning. Jyväskylä yrkeshögskola.

154 Turunen, M. et al. 2022. Riksomfattande och regional fördelning av statsunderstöd för uppförande av idrottsanläggningar. Rapportsammanfattning. Jyväskylä yrkeshögskola.

Figur 7. Typ av idrottsanläggningar för vilka regionalförvaltningsverken och UKM har beviljat flest understöd åren 2015–2021¹⁵⁵.

Idrottsutbildningscenter

I Finland finns elva riksomfattande och tre regionala idrottsutbildningscenter (idrottsinstitut). Idrottsinstituten fungerar som läroanstalter för fritt bildningsarbete och som riksomfattande idrottsutbildningscenter. De ordnar yrkesinriktad grundutbildning och fortbildning inom idrottsområdet samt utbildning med fri inriktning för unga och vuxna.

En del av instituten deltar i nätverket för idrottsakademier och fungerar som träningscenter för idrottarna då deras uppgift är att stödja idrottarna att kombinera idrott och studier. I samarbete med idrottsorganisationerna arrangerar idrottsinstituten också utbildning för idrottsföreningarnas instruktörer, tränare och personal.

Utifrån sina utbildningsuppgifter beviljas instituten statsfinansiering av undervisnings- och kulturministeriet. Finansieringen anvisas som statsandelar som i huvudsak täcks med vinstmedel från Veikkaus. Idrottsutbildningscentren kan också erhålla behovsprövat statsunderstöd för utvecklingsprojekt och för att bygga idrottsanläggningar.

155 Turunen, M. et al. 2022. Riksomfattande och regional fördelning av statsunderstöd för uppförande av idrottsanläggningar. Rapportsammanfattning. Jyväskylä yrkeshögskola.

Idrottsutbildningscentrens byggnader kan indelas i följande typer av lokaler:

1. Motion och idrott och till dessa tillhörande lokaler (1.1 Gymnastiksal eller idrottshall, 1.2 Simhall, 1.3 Idrottsplan, 1.4 Ishall, 1.5 Övriga)
2. Utbildnings- och testlokaler
3. Matsalar och kökslokaler
4. Lokaler för inkvartering
5. Bastulokaler
6. Administrativa lokaler och kontorslokaler
7. Övriga Lokaler

Till idrottsutbildningscentrens byggprojekt (anläggningsprojekt) beviljades årligen statsunderstöd till ett belopp om totalt 1,7–2,5 miljoner euro åren 2014–2020. (tabell 9.)

Tabell 9. Statsunderstöd som beviljats anläggningsprojekt för idrottsutbildningscenter åren 2014–2023 (euro).

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Idrottslokaler eller anknyttande lokaler (idrotts-sal eller idrottshall, simhall, idrottsplan, ishall eller annat)	1 052 000	646 000	707 000	101 000	303 000	2 156 250	1 566 000	1 288 000	56 000	312 000
Övriga lokaler (matsalar, köks-, inkvarterings-, bastu-, kontorslokaler och administrativa lokaler och övriga lokaler)	1 238 000	1 754 000	1 693 000	2 399 000	1 908 000	284 000	434 000	617 000	1 765 180	1 354 050
TOTALT	2 290 000	2 400 000	2 400 000	2 500 000	2 211 000	2 440 250	2 000 000	1 905 000	1 821 180	1 666 050

5

Nuläget och utvecklingsbehov
avseende förhållanden för
fysiska aktiviteter

5

Nuläget och utvecklingsbehov avseende förhållanden för fysiska aktiviteter

5.1 Vad avses med förhållanden för fysiska aktiviteter?

Styrgruppen för hälso- och välfärdsfrämjande motion (TEHYLI) definierade 2018 förhållandena för fysiska aktiviteter enligt följande¹⁵⁶:

Förhållandena för fysiska aktiviteter är en helhet där den bebyggda miljön och naturmiljön samt tjänster i anknypning till dem gör det möjligt att utöva fysisk aktivitet alla årstider inom- och utomhus i alla livets skeden.

Förhållanden för fysiska aktiviteter är i synnerhet gång- och cykelvägar, olika park- och gårdsområden, anlagda nätverket för idrottsplatser, rekreations- och friluftsområden som kopplas till naturmiljön samt leder och obebyggd natur.

Motion, fysiska aktiviteter och idrott sker under många olika förhållanden och i varierande miljöer. Förutom egentliga motions- och idrottsanläggningar är även bland annat gång- och cykelvägar samt natur-, park- och gårdsområden viktiga förhållanden för fysiska aktiviteter. Kommunen har en stor betydelse i fråga om planering, byggande och underhåll av dessa olika förhållanden.

Förhållandena för fysiska aktiviteter kan indelas i tre grupper. Den första gruppen består av olika idrottsanläggningar med låg tröskel som gör det enkelt att utöva fysiska aktiviteter och lockar och uppmuntrar kommuninvånarna att röra på sig i hemmets närhet. Kännetecknande för dessa förhållanden är att de är lätt tillgängliga och får användas fritt.¹⁵⁷

Den andra gruppen består av idrottsanläggningar för motions- och idrottsgrenar med olika turer och vars huvudsakliga syfte är att möjliggöra utövande av motion- och idrott samt lokal medborgarverksamhet. Planeringen av dessa förhållanden styrs av olika motions- och idrottsgrenars normer och behov.¹⁵⁸

Den tredje gruppen består av olika evenemangsförhållanden för tävlings- och elitidrott med vars hjälp det är möjligt att skapa lokal identitet och attraktionskraft. Förutom idrottsgrenarnas normer betonas i dessa förhållanden dessutom olika krav på hög standard och behovet av anknypande lokaler och tjänster. Förhållandena för tävlings- och elitidrott har en större roll i större kommuner än i mindre kommuner.¹⁵⁹

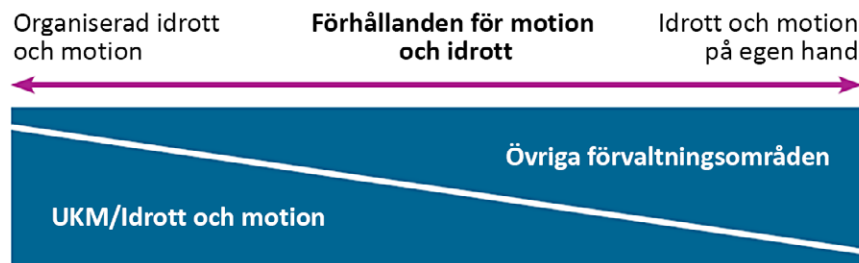
156 Styrgruppen för hälso- och välfärdsfrämjande motion TEHYLI 2018.

157 Strategisk utveckling av förhållandena för motion och idrott i kommunerna. Redogörelse om nuläget och utvecklingsbehov. 2020. SmartSport/Undervisnings- och kulturministeriet. minedu.fi/valmiit-liikuntapaikkarakentamisen-tutkimus-ja-kehittamishankkeet

158 Strategisk utveckling av förhållandena för motion och idrott i kommunerna. Redogörelse om nuläget och utvecklingsbehov. 2020. SmartSport/Undervisnings- och kulturministeriet. minedu.fi/valmiit-liikuntapaikkarakentamisen-tutkimus-ja-kehittamishankkeet

159 Strategisk utveckling av förhållandena för motion och idrott i kommunerna. Redogörelse om nuläget och utvecklingsbehov. 2020. SmartSport/Undervisnings- och kulturministeriet. minedu.fi/valmiit-liikuntapaikkarakentamisen-tutkimus-ja-kehittamishankkeet

Förutom på de egentliga idrottsanläggningarna sker befolkningens motion och idrott ofta i vardagens livsmiljöer, såsom på gång- och cykelvägar. Utvecklandet av miljöerna för idrott och motion i syfte att främja fysiska aktiviteter kräver samarbete mellan förvaltningsområdena såväl i kommunerna som inom statsförvaltningen. Ju mer det gäller friluftsliv, motion och idrott på egen hand och i synnerhet fysiska aktiviteter under vardagen och till dessa tillhörande förhållanden, desto större betydelse har beslut som fattas av andra förvaltningsområden än idrottsförvaltningen (figur 8.)¹⁶⁰.

Figur 8. Hallinnonalojen merkitys liikunnan ja liikkumisen olosuhteiden luomisessa.¹⁶¹

Inom statsförvaltningen är det möjligt att påverka miljöerna för fysiska aktiviteter i synnerhet inom följande ministeriers förvaltningsområden:

- **Undervisnings- och kulturministeriet, idrottspolitik**
 - idrottspolitiskt beslutsfattande och samordnande av motions- och idrottsfrämjande verksamhet inom statsförvaltningen
 - stöd till uppförande av idrottsanläggningar och anknytande utvecklings- och forskningsarbete
- **Kommunikationsministeriet**
 - ökande av gång och cykelåkning och utvecklande av förhållandena
 - riksomfattande planering av trafiksystem: främjande av utsläppsfri, smidig, hälsosam och trygg trafik och mobilitet; främjande av digitalisering, automation och nya mobilitetstjänster
- **Miljöministeriet**
 - samhällsplanering, friluftsliv, bebyggd miljö, miljövård
- **Undervisnings- och kulturministeriet, utbildning och vetenskapspolitik**
 - uppförande av läroinrättningar och daghem, vetenskaplig forskning, yrkesutbildning inom byggnad och planläggning (såsom arkitekter, byggnadsarkitekter och skötare av idrottsanläggningar)
- **Jord- och skogsbruksministeriet**
 - varierande användning av naturen, fysiska aktiviteter i naturen, jakt, fiske, naturturism
- **Social- och hälsovårdsministeriet**
 - motions- och idrottsförhållanden avseende social- och hälsovård, såsom rehabilitering och tjänster för äldre
- **Försvarsministeriet**
 - idrottsanläggningar på garnisonerna
- **Inrikesministeriet**
 - allmän säkerhet, trygga idrottsanläggningar och evenemang på idrottsanläggningarna

Vid sidan av idrottsväsendet påverkas förhållandena för motion och idrott i kommunerna genom åtgärder och tjänster inom olika sektorer. Förhållandena för motion och idrott kan kommunerna påverka genom åtgärder som anknyter till exempel till boende, natur- och grönområden, tillgång till stränder och vattendrag, planläggning och planering, byggande, tomter och byggnader, miljövård, lekparke- r, skolor och läroinrättningar, enheter för småbarnspedagogik, trafikplanering, främjande av gång och cykelåkning och kartor och system för positionsdata.

160 Pyykkönen, T. 2019. Maailman istuvin urheilukansa – ihmetyljä liikuntapolitiikan labyrinteissa. Liikuntatieteellinen Seuras Impulssi nr 30. Helsingfors 2019.

161 Pyykkönen, T. 2019. Maailman istuvin urheilukansa – ihmetyljä liikuntapolitiikan labyrinteissa. Liikuntatieteellinen Seuras Impulssi nr 30. Helsingfors 2019.

5.2 Nätverk av idrottsanläggningar i Finland

Den finländska idrottskulturens styrka vilar på ett mångsidigt nätverk av idrottsanläggningar och naturförhållanden. Det fanns 43 300 idrottsanläggningar i Finland år 2023¹⁶². Antalet idrottsanläggningar ser ut att ha ökat avsevärt åren 2014–2023 (tabell 10.). Statistiken över ett ökat antal idrottsanläggningar kan till stor del förklaras av att insamlingen av data om idrottsanläggningar har förbättrats och att begreppet idrottsanläggning har utvidgats. Begreppet idrottsanläggning har utvidgats från de traditionella idrottsplatserna (friidrottsplan, bollplan, gymnastiksalar m.m.) till att omfatta många nya typer av idrottsplatser såsom olika idrottsanläggningar utomhus (friluft- och utflyktsområden, motionstrappor, skateparker osv.). Delvis beror det även på att antalet idrottsanläggningar de facto har ökat. Nya idrottsanläggningar är i synnerhet näridrottsplatser, terrängcykelrutter och frisbee golfbanor.

Tabell 10. Antalet idrottsanläggningar enligt huvudsakliga typ av idrottsanläggning i databasen Lipas.

TYP AV IDROTTSANLÄGGNING	2 014 (ST.)	2 023 (ST.)
Utomhusplan och motionsparker ^[1]	13 704	15 998
Motions- och idrottsanläggningar inomhus ^[2]	6 471	7 647
Platser för terrängsport ^[3]	6 382	8 867
Vattensportplatser ^[4]	2 824	2 821
Friluftsområden och tjänster ^[5]	2 543	6 185
Djursportområden ^[6]	732	1 328
Båtsport, luftfart och motorsport ^[7]	305	324
TOTALT	32 961	43 297

[1] Näridrottsplatser och motionsparker, friidrottsplan och friidrottsanläggningar, bollplan, områden för isssport och naturisar och golfplan

[2] Motionscenter och gymnastiksalar, idrottshallar, enskilda idrottsgrensspecifika idrottsanläggningar inomhus, ishallar och bowlinghallar

[3] Skidanläggningar, centrum för längdåkning, vintersportanläggningar under tak, hoppbackar, motions- och friluftsleder, orienteringsområden, klättringsställen och skjutplatser

[4] Simbassänger, simhallar och span samt utebassänger och badstränder

[5] Friluft- och utflyktsområden samt utflyktstjänster

[6] Hästsport och hundsport

[7] Områden för båtsport, flygsport och motorsport

Ungefär 72 procent av idrottsanläggningarna ägs av kommuner, samkommuner eller kommunägda företag. Även en avsevärd del av de resterande idrottsanläggningarna kontrolleras av aktiebolag och sammanslutningar som lyder under kommunerna eller som delvis ägs av kommunerna.¹⁶³

Enligt tjänstemännen inom kommunens idrottsväsende (2019) motsvarar antalet friidrottsplan, bollplan och konditionsspår bäst efterfrågan (tabell 11.)¹⁶⁴. I proportion till antalet invånare i kommunerna motsvarar antalet gymnastiksalar och idrottshallar sämst efterfrågan. Det här gäller i synnerhet stadsaktiga och befolkningstäta kommuner. Gymnastiksalar och idrottshallar tjänar på bred front olika idrottsgrenar och efterfrågan på dessa är ofta större än idrottsanläggningar som tjänar enskilda motions- och idrottsgrenar.

År 2019 uppskattade 79 procent av kommunerna att det finns tillräckligt med idrottsanläggningar i förhållande till efterfrågan (65 procent år 2013) (tabell 11.). Enligt kommunernas rapporteringar har något under hälften av kommunerna inte en simhall och likaså har något under hälften av kommunerna inte en ishall. Det motsvarar uppgifterna om idrottsanläggningar i databasen Lipas¹⁶⁵.

162 Databasen Lipas 2.5.2023.

163 Databasen LIPAS 29.3.2023

164 Bedömning av basservice 2019. Regionförvaltningsverket 2020.

165 Databasen LIPAS. Delgivning Kirsi Vehkakoski 20.10.2020.

Tabell 11. Antalet idrottsanläggningar i kommunerna i proportion till efterfrågan baserat på svar som givits av tjänstemän inom kommunernas idrottsväsende (n=270), %¹⁶⁶.

Motsvarar antalet idrottsanläggningar i kommunen efterfrågan?			
Idrottsanläggning	Ja	Nej	I kommunen finns inte följande idrottsanläggning(ar)
Simhall	44	9	47
Ishall	45	8	47
Friidrottsplan	96	2	2
Bollplan	93	6	1
Idrottshall	54	25	21
Gymnastiksal	71	28	1
Gym	88	11	1
Näridrottsplatser	79	18	3
Belyst motionsspår	91	9	0

Typiska för det finländska nätverket av idrottsanläggningar och motions- och idrottsförhållanden är stora kommunvisa variationer och kommunernas olika behov. Regionala skillnader inverkar på jämlik tillgänglighet till tjänsterna. I synnerhet i små kommuner med en åldrande befolkningsstruktur har kommunernas resurser redan länge varit otillräckliga för att i tillräcklig grad kunna underhålla och systematiskt uppföra idrottsanläggningar. Man kan förväntas sig att i och med den åldrande befolkningen, urbaniseringen och kommunernas ekonomiska utmaningar kommer upprätthållandet av dagens nätverk av idrottsanläggningar att försvåras.

Finansierings- och genomförandemodeller för kommunalt uppförande av idrottsanläggningar

Sedan 2000-talet har man i byggprojekt inom den offentlig sektorn tagit i bruk olika genomförandemodeller och finansieringsmodeller utanför balansräkningen i vilka det ingår ett avtal om långvariga underhålls- och servicetjänster. Genomförandemodell för byggprojekt kallas ett arrangemang i vilket det förutom byggnadsentreprenaden ingår underhåll av byggobjektet eller avtal som anknyter till finansieringen av byggobjektet. Arrangemangen kan gälla det formella ägandet av objektet, men även överföring av ansvaret för finansieringen eller underhållet av objektet på någon utanför kommunen.¹⁶⁷

Vanligtvis har projekt för uppförande av idrottsanläggningar genomförts eller genomförs med finansiering utanför balansräkningen. Under de senaste åren har vissa kommuner jämsides med finansiering utanför balansräkningen tagit i bruk olika genomförande- och finansieringsmodeller vilka ligger helt i ett gränsområde mellan privata och offentliga genomförandemodeller. Enligt modellerna ordnar kommunen motions- och idrottstjänster och genomför byggprojektet själv för eget bruk, men en privat aktör deltar i genomförandet eller finansieringen av projektet. Exempel på dessa finansierings- och genomförandemodeller: ett fastighetsaktiebolag som kommunen äger helt eller delvis, PPP-modellen (public-private partnership), leasingfinansiering och landlordmodellen (tabell 12.).

¹⁶⁶ Bedömning av basservice 2019. Regionförvaltningsverket 2020.

¹⁶⁷ Selvitys liikuntapaikkarakentamisen valtionavustusten soveltuvuudesta erilaisiin toteutus- ja rahoitusmalleihin 2019. Capex Advisors & Krogerus.

Tabell 12. Definition av olika genomförande- och finansieringsmodeller enligt utredningen Capex & Krogerus¹⁶⁸.

ÄGARE	GENOMFÖRANDE- ELLER FINANSIERINGS-MODELLER	BESKRIVNING/DEFINITION
I kommunens ägo	Finansiering utanför balansräkningen	<p>Är den vanligaste formen av finansiering i samband med offentliga byggprojekt. I detta fall är de som verkställer projektet ägare av byggobjektet från projektets först början.</p> <p>Då kommunen äger byggnaden står kommunen fullt ut för den risk som anknyter till genomförandet eller köpet av projektet.</p> <p>Vid finansiering utanför balansräkningen sprids investeringskostnaden över tid, vanligtvis genom att utnyttja lånefinansiering.</p>
	Bolaget ägs till 100 procent av kommunen	<p>Kommunerna genomför byggprojekt även i bolagsform, vanligtvis i form av fastighetsaktiebolag.</p> <p>Då kommunen äger bolagets hela aktiestock står kommunen fullt ut för den risk som anknyter till genomförandet eller köpet av projektet. Då organiseringen är i form av bolag sprids investeringskostnaden över tid, vanligtvis genom att utnyttja lånefinansiering.</p>
	PPP-modellen (public-private partnership)	<p>Vid PPP-modellen upphandlar den offentlig sektorns beställare byggprojektet som en tjänst som typiskt innefattar planering, byggande, underhåll och finansiering som en helhet genom ett resultatbaserat avtal. PPP-modellen grundar sig på en privatfinansierad projektfinansieringsmodell där eget och främmande kapital sammanförs i ett projektbolag som grundats för projektet.</p> <p>Vid PPP-modellen har beställaren äganderätt till objektet som byggs under hela avtalsperioden och därefter. När avtalsperioden går ut, upphör beställarens betalningsskyldighet och på motsvarande tjänsteproducentens skyldighet att underhålla byggobjektet.</p> <p>PPP-modellen gör det möjligt att sprida investeringskostnaderna och andra kostnader över tid under den tid objektet används. (till exempel med ett avtal på 20 år).</p>
Delat ägande	> 50 procent i kommunens ägo	<p>I vissa fall kan det vara motiverat för kommunen att genomföra projektet i samarbete med en aktör inom den privata sektorn på ett sätt där kommunen äger den största delen av byggobjektet antingen direkt eller via ett fastighetsaktiebolag.</p> <p>Samägande kan komma i fråga till exempel om kommunen vill göra den privata sektorn delaktig som användare och operatör av den byggnad som ska uppföras.</p> <p>Då organiseringen är i form av bolag sprids investeringskostnaden över tid, vanligtvis genom att utnyttja lånefinansiering.</p>
	< 50 procent i kommunens ägo	<p>Av ekonomiska skäl är kommunernas ambition ofta den att någon annan aktör än själva kommunen äger och finansierar ett byggprojekt.</p> <p>Kommunen kan då sträva efter att bli minoritetsägare om kommunen vill ha ett visst mått av kontroll över byggprojektet eller vill främja genomförandet av projektet genom att investera i det.</p> <p>Då organiseringen är i form av bolag sprids investeringskostnaden över tid, vanligtvis genom att utnyttja lånefinansiering.</p>

168 Selvitys liikuntapaikkarakentamisen valtionavustusten soveltavuudesta erilaisiin toteutus- ja rahoitusmalleihin 2019. Capex Advisors & Krogerus. minedu.fi/valmiit-liikuntapaikkarakentamisen-tutkimus-ja-kehittamishankkeet

ÄGARE	GENOMFÖRANDE- ELLER FINANSIERINGS-MODELLER	BESKRIVNING/DEFINITION
Utomstående ägande	Leasing-finansiering	Vid byggprojekt som finansieras genom leasing är projektets leasing-finansiär finansiär och ägare av den byggnad som ska byggas, men kommunen upphandlar en entreprenör och svarar enligt leasingavtalet om byggnaden och dess underhåll och användbarhet så som om kommunen ägde byggnaden själv. Leasingfinansiering påminner som finansieringsform om ett lån, men är ett finansieringssystem utanför kommunens balansräkning, där kommunen svarar för riskerna som anknyter till ägandet av byggnaden. När leasingperioden går ut har kommunen rätt att lösa in objektet till sig själv (köption) eller skyldighet att anvisa en tredje köpare. Leasingfinansiering gör det möjligt att sprida investeringskostnaderna för byggprojektet över tid (till exempel med ett leasingavtal på 20 år).
	Landlord-modellen	Vid landlord-modellen anskaffas och finansieras byggobjektet av en utomstående ägare. Vid byggande enligt landlord-modellen svarar den utomstående ägaren även för planeringen och byggandet av byggobjektet. Enligt denna modell svarar hyresvärden själv för finansieringen av byggobjektet genom att använda både eget och främmande kapital för finansieringen av byggobjektet. Enligt modellen har beställaren nyttjanderätt till byggobjektet under den tid som anges i hyresavtalet. När hyresavtalet utgår kan beställaren förhandla om fortsatt användning av byggnaden (t.ex. förlängning av hyresavtalet eller inlösen av byggnaden till kommunen) med byggnadens ägare.

Enligt datainsamlingen i TEAviisari år 2020 har hälften av kommunerna realiserat projekt för uppförande av idrottsanläggningar till en kostnadsvärde som överstiger 700 000 euro under de senaste fem åren. I stora kommuner är bruket av olika finansieringsmodeller vanligare än i kommuner i snitt (tabell 13.).¹⁶⁹

Kommunsektionens syftes avseende projektet om utveckling av statsunderstödsverksamheten (2020-2022) var att förtydliga statsunderstödsverksamheten för kommunerna såväl ur statens som ur kommunernas synvinkel. En investeringsarbetsgrupp som arbetade i anslutning till kommunsektionen granskade som en separat fråga projekt som genomförs enligt livscykelmodellen där kommunen betalar investeringen i form av serviceavgifter till dess verkställare.¹⁷⁰

I kommunsektionens slutrapport konstateras att livscykelmodellen inte är möjlig i samband med att investeringsunderstöd beviljas, eftersom det inom ramen för bestämmelserna om statsunderstöd inte är möjligt att betala understöd till ett företag som är byggherre. I slutrapporten konstateras att enligt Europeiska unionens lagstiftning är statliga stöd till företagsverksamhet i regel förbjudna eftersom offentliga medel skulle då kanaliseras till byggande företags ekonomiska verksamhet vilket kunde snedvrida konkurrensen. I rapporten konstateras att alternativet att understöd skulle betalas till kommunen för projekt som genomförs enligt livscykelmodellen inte heller är möjligt då kommunen betalar investeringarna som ska genomföras i form av serviceavgifter över flera år. Som motivering konstateras att så långvariga åtaganden inte är möjligt inom ramen för statens anslag. Utmaningar ställer även ansvarsfrågor, såsom vem som svarar för att byggnaden under en bestämd tid används för det ändamål för vilket understöd beviljats.¹⁷¹

169 TEAviisari 2020. Motion och idrott. Institutet för hälsa och välfärd.

170 Kuntien valtionavustuskäytäntöiden kehittäminen Slutrapport. Hallintopolitiikka. Finansministeriets publikationer – 2022:48 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164214/VM_2022_48.pdf?sequence=1&isAllowed=y

171 Kuntien valtionavustuskäytäntöiden kehittäminen Slutrapport. Hallintopolitiikka. Finansministeriets publikationer – 2022:48 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164214/VM_2022_48.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Tabell 13. Olika finansieringsmodeller vid uppförande av idrottsanläggningar i kommunerna enligt datainsamlingen i TEAvisar 2020 (n=286), i procent.¹⁷²

Finansieringsmodell	Har inte tillämpats under de senaste fem åren	Har tillämpats under de senaste fem åren	Avsikten är att den tillämpas under de kommande fem åren (alla kommuner, projekt som överstiger 700 000 euro)	Avsikten är att den tillämpas under de kommande fem åren (kommuner med fler än 50 000 invånare, projekt som överstiger 700 000 euro)	Det har inte förekommit projekt som överstiger 700 000 euro under de senaste fem åren
Finansiering utanför balansräkningen	22	28	55	63	50
Finansiering som fastighetsbolag	41	9	17	59	50
Finansiering enligt Landlord-modellen	44	5	18	50	51
PPP-finansiering	46	4	13	47	50
Leasing som finansieringsmodell	45	4	19	37	51

5.3 Strategisk utveckling av motions- och idrottsförhållandena i kommunerna

Ett centralt idrottspolitiskt mål som har betonats under 2000-talet är stärkande av situationen för motion och idrott som en del av kommunernas strategiska planering och välfärds- och hälsopolitiska åtgärder. Det förekommer dock stora skillnader mellan regioner och kommuner i fråga om främjande av motion och idrott och utvecklingen av idrottsanläggningar. Av de grundläggande problemen för att främja motion och idrott som kommunerna rapporterat är åläggandet av administrationen till långsiktig utveckling av motion och idrott, oorganiserat samarbete mellan olika verksamhetsområden och brister i ekonomi- och personalresurser och i kvalitetsuppföljning.^{173 174 175 176}

För långsiktig utveckling av förhållandena för motion och idrott i kommunerna kräver omfattande planering. En strategisk plan för idrottsanläggningar är ett viktigt verktyg för kommunerna eftersom den förtydligar val av insatsområden för utveckling av förhållanden för motion och idrott och stöder dialogen mellan kommuninvånarna och lokala aktörer. Den strategiska planen främjar också öppenhet och transparens i utvecklingen av förhållandena för motion samt förutsägbarhet och enhetlighet i beslutsfattandet om projekt för idrottsanläggningar.

Enligt en bedömning (2019) om basservice som gjordes av kommunerna finns det gällande planer för idrottsanläggningar i 39 procent av kommunerna (270 kommuner svarade)¹⁷⁷. En lite sämre uppskattning gav utredningen SmartSport (2020) (173 kommuner svarade) enligt vilken 23 procent av kommunerna har en gällande och skriftligt utformad plan för idrottsanläggningar som strategiskt, på bred

172 TEAvisari 2020. Motion och idrott. Institutet för hälsa och välfärd.

173 Aira, A-L.; Turpeinen, S. & Laine, K. 2019. Riksomfattande nätverk som stöd för skolornas verksamhet. Utvecklandet av programmet Skolan i rörelse och genomförandet av spetsprojektet. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 355.

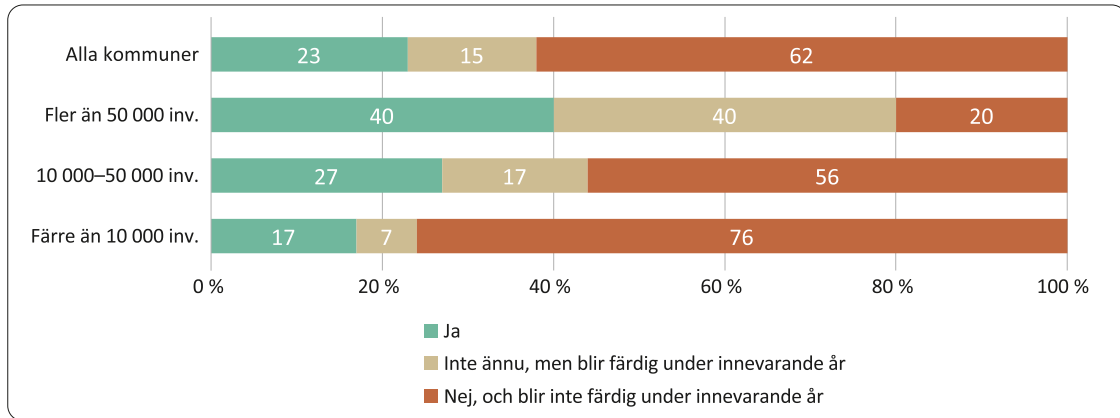
174 Aira, A-L. & Laine, K. 2015. Liikkuvat koulut kunnassa. SWOT-analysi Liikkuva koulu -toiminnan vauhdittajista ja sudenkoopista. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 311.

175 Hakamäki, P.; Aalto-Nevalainen, P.; Wiss, K.; Ikonen, J.; Saaristo, V.; Virta, S. & Ståhl, T. 2018. Främjande av motion i kommunerna – TEA 2018. THL Statistikrapport 36/2018.

176 Riikonen, K.; Hakamäki, P. & Ståhl, T. 2018. Kuntien vahvuudet ja haasteet liikunnan edistämisessä. Kort om undersökningen 8. INSTITUTET FÖR HÄLSA OCH VÄLFÄRD.

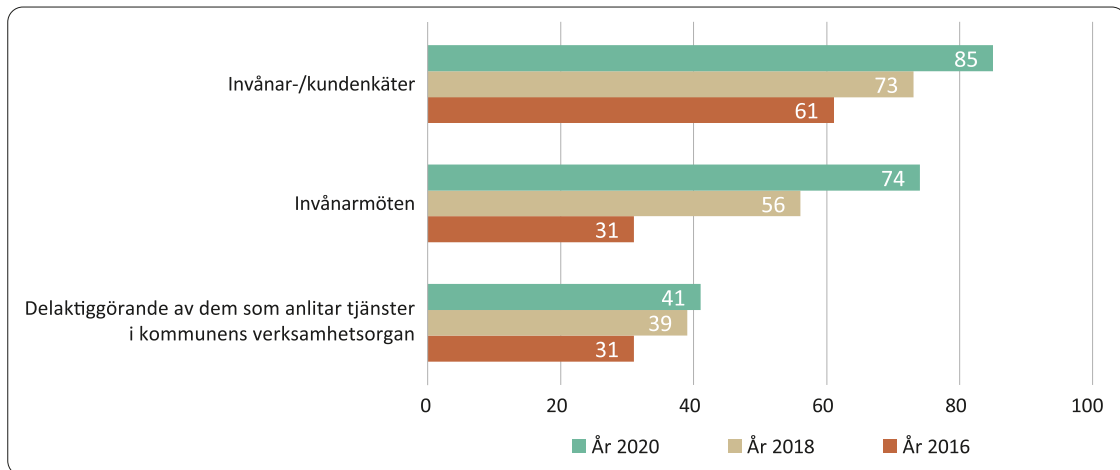
177 Bedömning av basservice 2019. Regionförvaltningsverket 2020.

front och långsiktigt styr arbetet för främjande av förhållandena för motion och idrott (figur 9.). Därutöver meddelade 15 procent av kommunerna att en plan är under beredning. I 62 procent av kommunerna fattades en plan helt och hållet. En systematisk plan för arbetet för främjande av förhållanden för motion och idrott var vanligare i större kommuner.¹⁷⁸ Kortsiktiga lägesbedömningar och reaktioner på dessa i stället för strategier beskriver ofta kommunens utvecklingsarbete avseende förhållandena för fysiska aktiviteter.

Figur 9. Förekomsten av planer och strategier för idrottsanläggningar i kommunerna. (Har kommunen en gällande och skriftligt utformad plan för idrottsanläggningar som strategiskt, på bred front och långsiktigt styr arbetet för främjande av förhållandena för motion och idrott) (n=173).¹⁷⁹

En central del av den strategiska planeringen består av att delaktiggöra kommuninvånarna och följa upp hur aktivt kommuninvånarna utövar idrott och motion. Kommunerna ska i växelverkan med invånarna utveckla uppförandet av idrottsanläggningar. Det verkar som om det skett en positiv utveckling vad gäller kommuninvånarnas delaktighet (figur 10.). Det har blivit vanligare att följa upp barns och ungas fysiska aktivitet, men det finns behov att utveckla uppföljningen i fråga om den övriga befolkningen (figur 11.).¹⁸⁰

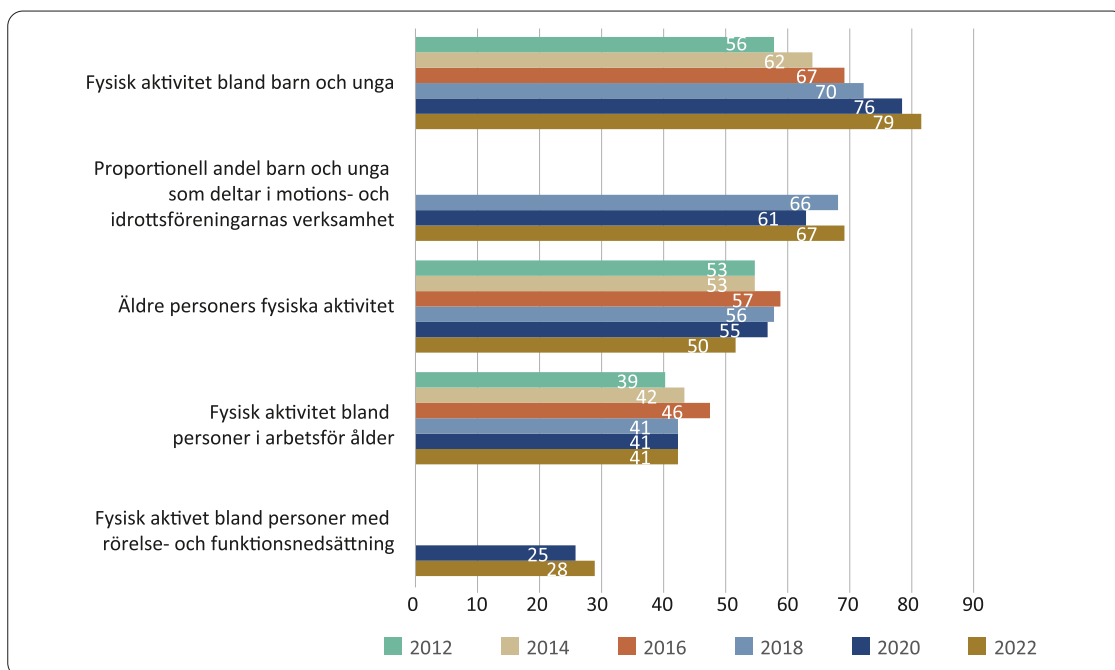

Figur 10. Sätt att delaktiggöra och påverka i kommunerna (i procent av kommunerna vidtas åtgärderna) enligt datainsamlingen i TEAviisari.

178 Strategisk utveckling av förhållandena för motion och idrott i kommunerna. 2020. Redogörelse om nuläget och utvecklingsbehov. SmartSport/Undervisnings- och kulturministeriet. minedu.fi/valmiit-liikuntapaikkarakentamisen-tutkimus-ja-kehittamishankkeet

179 Strategisk utveckling av förhållandena för motion och idrott i kommunerna. Redogörelse om nuläget och utvecklingsbehov. 2020. SmartSport/Undervisnings- och kulturministeriet. minedu.fi/valmiit-liikuntapaikkarakentamisen-tutkimus-ja-kehittamishankkeet

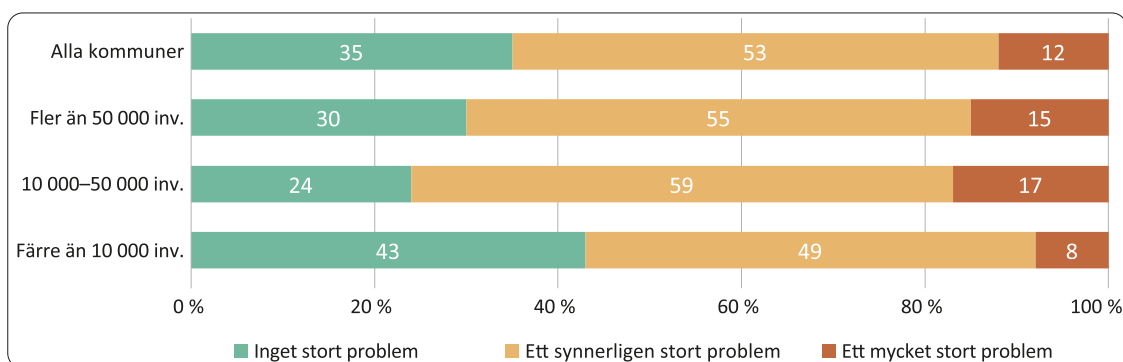
180 Hakamäki, P.; Aalto-Nevalainen, P.; Saaristo, V.; Saukko, N. & Ståhl, T. 2020. Främjande av motion i kommunerna – TEA 2020. Statistikrapport 42/2020. Institutet för hälsa och välfärd.

Figur 11. Uppföljning av fysisk aktivitet minst vartannat år i kommunerna (%)¹⁸¹.

Merparten av de idrottsanläggningar som är i drift är byggda på 1980-1990-talet, vilket betyder att ett stort antal idrottsanläggningar väntar på sin första grundliga reparation. Tidigare investeringar i idrottsanläggningar orsakar nu betydande underhålls- och reparationskostnader. Behovet av reparationer eller reparationsskulden avseende idrottsanläggningar bedömer 65 procent av kommunerna att är ett mycket stort eller mycket betydande problem i den egna kommunen (figur 12.)¹⁸².

Enligt en utredning om reparationsskulden för idrottsanläggningar som gjordes år 2020 är uppskattningsvis en tredjedel av idrottsanläggningarna i behov av investeringar. Utredningen var baserad på en granskning av materialet i databasen LIPAS (5/2020). I materialet fattades en del av årliga anteckningar om grundliga reparationer och ombyggnader, och därför är granskningen riktgivande om läget för idrottsbyggnaderna som ägs av Finlands kommuner eller samkommuner.¹⁸³

Figur 12. Bedömning av behovet av renovering av förhållandena i kommunen/kommunens reparationsskuld (n=172). (Ett hur stort problem är behovet av renovering/reparationsskuld som gäller förhållanden för fysisk aktivitet, motion och idrott i din kommun under kommande tio år?)¹⁸⁴.

181 TEAviisari. Institutet för hälsa och välfärd.

182 Strategisk utveckling av förhållandena för motion och idrott i kommunerna. 2020. Redogörelse om nuläget och utvecklingsbehov. SmartSport/Undervisnings- och kulturministeriet. minedu.fi/valmiit-liikuntapaikkarakentamisen-tutkimus-ja-kehittamishankkeet

183 Isoniemi, H. & Isoniemi, T. 2020. Fastställande och beräkning av realvärdet på, renoveringsskulden för och behovet av grundlig reparation av byggnader i Finlands kommuner och samkommuner år 2019. Trellum Consulting Oy/Undervisnings- och kulturministeriet. minedu.fi/valmiit-liikuntapaikkarakentamisen-tutkimus-ja-kehittamishankkeet

184 Strategisk utveckling av förhållandena för motion och idrott i kommunerna. Redogörelse om nuläget och utvecklingsbehov. 2020. SmartSport/Undervisnings- och kulturministeriet. minedu.fi/valmiit-liikuntapaikkarakentamisen-tutkimus-ja-kehittamishankkeet

5.4 Utvecklingsbehov för uppförande av idrottsanläggningar

I samband med beredningen av det riktgivande dokumentet för uppförande av idrottsanläggningar framkom baserat på kunskapsunderlag följande viktiga utvecklingsbehov avseende uppförande av idrottsanläggningar:

1. I samhällsplaneringens alla skeden är det viktigt att utveckla tväradministrativa förfaranden för att motion och fysisk aktivitet allt bättre beaktas i alla skeden i planlägningsprocessen. Hela samhällsstrukturen påverkar avsevärt människans val av fysisk aktivitet och följaktligen den totala fysiska aktiviteten. Det är ändamålsenligt att placera idrottsanläggningar och förhållanden för fysiska aktiviteter i närheten av olika åldersgruppers vardagsliv. Grunden för en miljö som gynnar fysisk aktivitet skapas redan i landskapsplanen eftersom man i den föreslår bland annat riktlinjerna för regionalt viktiga vandrings- och friluftsleder och reserveringar för friluftsområden.
2. Det krävs förbättrad långsiktig strategisk planering av utvecklandet av förhållandena för idrott i kommunerna för att idrottsanläggningarna under de kommande åren ska kunna uppfylla kommuninvånarnas behov av fysisk aktivitet, motion och idrott. Det är även skäl att utveckla samarbetet mellan kommunerna i frågan om strategisk planering av förhållanden för idrott.
3. Det är viktigt för kommunerna att följa kommuninvånarnas motions- och idrottsvanor och behov samt att snabbt reagera på förändringar av dessa. För att kunna identifiera olika behov måste man höra och delaktiggöra alla kommuninvånare och viktiga aktörer.
4. Investeringar i uppförande av idrottsanläggningar och bruket av idrottsanläggningar ska granskas även ur jämlikhetens synvinkel för att det ska finnas tillräckligt med och passliga idrottsanläggningar för olika idrottsgrenar som personer av olika kön föredrar. En bedömning av idrottstjänsternas könsrelaterade påverkan är ett instrument för att synliggöra frågor om jämlikhet.
5. Det är viktigt att kommunerna fäster vikt vid noggrant och systematiskt underhåll och reparationsarbete av idrottsanläggningarna. Förutom investeringsutgifterna är det i kommunerna i samband med planering och genomförande av projekt om uppförande av idrottsanläggningar viktigt att även beakta kommande års driftskostnader för idrottsanläggningarna.
6. För att det ska vara möjligt att upprätthålla dagens nätverk av idrottsanläggningar krävs det framöver ökande offentliga investeringar för såväl grundliga reparationer som nybyggande.
7. I ett läge av ansträngd offentlig ekonomi behövs det även privatfinansierat uppförande av idrottsanläggningar för att komplettera nätverket av idrottsanläggningar.
8. Klimatförändringen påverkar hela samhället, och även när det gäller uppförande av idrottsanläggningar ska offentlig finansiering riktas till lösningar med vilka man kan förebygga klimatförändringen och stöda andra mål för en hållbar utveckling. Dessutom ska konsekvenserna av klimatförändringen beaktas i samband med uppförande av idrottsanläggningar.
9. Fortfarande ska särskild uppmärksamhet ägnas åt tillgängligheten till förhållanden för fysiska aktiviteter i samband med grundliga reparationer, byggande, underhåll och förfaringssätt avseende byggnadsbeståndet i syfte att idrottsanläggningarna allt bättre ska kunna användas av alla befolkningsgrupper. Det behövs mer utbildning för att främja kompetens om tillgänglighet till idrottsanläggningar och jämnvärdiga möjligheter att använda dessa.
10. Idrottsanläggningar som angränsar till enheter inom småbarnspedagogik, grundskolor och läroinrättningar kan användas för fostran, undervisning och på fritiden. Idrottsanläggningarnas användbarhet kan påverkas genom både lösningar vid byggskedet och olika former av verksamhetspraxis. I samband med planeringen av byggnader är det viktigt att se till att till exempel tillträdet till motions- och idrottslokalerna och omklädningsrummen är möjligt utan tillträde till andra lokaler. Genom väl planerad praxis (t.ex. dörrkoder) är det möjligt att säkerställa att användningen av lokalerna på fritiden, på kvällarna och under veckosluten är effektiv, smidig och trygg.

11. Förhållanden som ger befolkningen möjligheter till fysiska aktivitet består av en komplex helhet som förutom av egentliga idrottsanläggningar består av till exempel näridrottsplatser, gång- och cykelvägar, lekparker, skolgårdar, parker, motionsleder, naturstigar, vattendrag och stränder. Ansvar för utvecklingen och underhållet av dessa förhållanden för fysiska aktiviteter fördelas vanligtvis mellan flera förvaltningsområden. Samarbetet och växelverkan mellan de olika förvaltningsområden är av central betydelse i kommunerna för att fysiska aktiviteter ska kunna främjas och stödas med hjälp av genomslagskraftiga och samordnade åtgärder.

6

Kunskapsbaserad ledning i utvecklingen av uppförande av idrottsanläggningar

6

Kunskapsbaserad ledning i utvecklingen av uppförande av idrottsanläggningar

Beslutsfattande som grundar sig på kunskap bidrar till att främja fysiska aktiviteter, välbefinnande och hälsa samt att minska skillnaderna mellan olika befolkningsgrupper. Kunskap bidrar till att till exempel identifiera alarmerande fenomen, välja bästa metoder för att uppnå målen, föra en offentlig debatt, utbilda personal, uppskatta kostnader och motivera politiska beslut.¹⁸⁵

Utvecklingen av kunskapsbaserad ledning är ett viktigt mål inom idrottspolitiken. Utveckling av kunskapsbaserad ledning hänför sig också till uppförande av idrottsanläggningar och utveckling av förhållanden för fysiska aktiviteter. Som ett av statens idrottspolitiska mål har man ställt upp att kunskapen och kunskapsbasen om motions- och idrottsområdet blir starkare och kunskapen utnyttjas effektivt i beslutsfattandet. Forsknings- och kommunikationsverksamheten stöds och utvecklas inom motions- och idrottsområdet i linje med behoven inom det idrottspolitiska beslutsfattandet. Kunskapsproduktionen stöds även i syfte att utveckla uppförandet av idrottsanläggningar och en samhällsplanering som gynnar fysiska aktiviteter. Ytterligare ett mål är att stärka ökad kunskap och dess utnyttjande i beredningen av understöd inom motions- och idrottsområdet.¹⁸⁶

6.1 Forsknings och utveckling avseende uppförande av idrottsanläggningar

Förutom understöd för uppförande av idrottsanläggningar beviljas med statens anslag för idrott även understöd för forskning och utvecklingsarbete som stöder uppförande, underhåll eller användning av idrottsanläggningar. Forskning och utvecklingsarbete bedrivs på forskningsanstalter, högskolor och privata forsknings- och utvecklingsorganisationer. Åren 2015–2023 varierade det årligen beviljade understödsbeloppet cirka 440 000–700 000 euro (Tabell 14.). Under perioden beviljades understöd till 9–19 projekt (Tabell 15.).

185 THF 2019. <https://thl.fi/sv/web/ojamlighet-i-halsa-och-valfard/uppfoljning>

186 Förslag till statsbudget 2021. Idrottsväsendet.

Tabell 14. Beviljade statsunderstöd för forsknings- och utvecklingsprojekt avseende uppförande av idrottsanläggningar enligt tema åren 2015–2023 (euro).

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Samhällsplanering	70 000	102 000	67 000	0	0	50 000	0	0	0
Näridrottsplatser och för dagligt bruk avsedda idrottsanläggningar	0	0	69 000	0	107 000	0	13 000	49 000	111 000
Byggnadsteknik, ekonomi och instrument	156 000	222 000	210 000	114 000	62 320	110 000	50 000	83 000	50 000
Säkerhet	0	0	60 000	48 000	75 000	0	0	21 500	0
Miljö och hållbar utveckling	160 000	130 000	0	45 000	19 000	105 000	51 600	0	59 000
Särskilda grupper och jämlikhet	17 000	0	27 000	111 000	45 000	0	95 000	39 000	50 000
Användning, efterfrågan och utbud av idrottsanläggningar	50 000	30 000	0	0	47 000	0	55 000	94 000	0
Informationssystem	205 000	186 000	192 000	152 000	136 500	100 000	110 000	0	110 000
Övriga undersökningar	42 000	30 000	75 000	169 000	85 400	108 000	97 400	164 000	59 000
TOTALT	700 000	700 000	700 000	639 000	577 220	473 000	472 000	450 500	439 000

Tabell 15. Beviljade statsunderstöd för forsknings- och utvecklingsprojekt avseende uppförande av idrottsanläggningar enligt tema åren 2015–2023 (st. projekt).

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	TOTALT
Samhällsplanering	1	3	1	0	0	1	0	0	0	6
Näridrottsplatser och för dagligt bruk avsedda idrottsanläggningar	0	0	2	0	3	0	1	1	2	9
Byggnadsteknik, ekonomi och instrument	6	8	7	3	2	2	1	2	2	33
Säkerhet	0	0	1	1	2	0	0	1	0	5
Miljö och hållbar utveckling	4	3	0	1	1	1	1	0	1	12
Särskilda grupper och jämlikhet	1	0	1	2	1	0	1	1	1	8
Användning, efterfrågan och utbud av idrottsanläggningar	2	1	0	0	2	0	1	2	0	8
Informationssystem	2	3	4	5	2	1	1	0	1	19
Övriga undersökningar	2	1	3	2	3	4	4	5	2	26
TOTALT	18	19	19	14	16	9	10	12	9	126

6.2 Datasystem, webbplatser och undersökningar

Det finns många datasystem, webbplatser, återkommande undersökningar, datainsamlingar och guider om idrottsanläggningar och förhållanden för idrott. Nedan några exempel på dessa.

Datasystem:

- [Databasen LIPAS](#) (sammanställda öppna data om offentliga idrottsplatser och rekreativsmål i Finland)
- [Simhall Portal](#) (öppna data om uppföljningen av elförbrukningen i simhallar)
- [Ice Stadium Portal](#) (öppna data om uppföljningen av elförbrukningen i ishallar)
- [TEAviisari](#) (THL, främjande av motion och idrott i kommunen)

Webbplatser:

- [liikuntakaavoitus.fi](#) (planering och byggande av en livsmiljö som främjar fysisk aktivitet samt samråd mellan olika förvaltningsområden)
- [voimaavanhuuteen.fi/ulkoilu](#) (information om lämpliga miljöer för friluftsliv för äldre)
- [Aviavustukset.fi/visualisointi](#) (information om understöd som beviljas av regionförvaltningsverken)

Undersökning, datainsamling och handböcker:

- [Rapporter om forsknings- och utvecklingsprojekt avseende uppförande av idrottsanläggningar](#)
- [Ideaopas kunnan liikuntaolosuhteiden kehittämissuunnitelman laadintaan](#)
- [Planering av tillgängliga idrottsanläggningar: Anvisningar och litteratur](#)
- [Esteettömysselvitys](#)
- [Rakennustieto Oy:n rakentamista ja ylläpitoa tukevat liikuntapaikkajulkaisut](#)

6.3 Uppföljning och bedömning

Uppföljning och bedömning är viktiga åtgärder för strategisk ledning med syfte att producera data om vidtagna åtgärders effekt och genomslagskraft, det vill säga få svar på hur väl uppställda mål uppnås med valda åtgärder.

Systematisk dataproduktion är viktig för att man inom statsförvaltning såväl som inom kommunerna kan följa upp och bedöma situationen och utvecklingen av uppförandet av idrottsanläggningar och förhållandena för fysiska aktiviteter. För att möjliggöra kunskapsbaserad ledning är det viktigt att kommunerna och andra ägare av idrottsanläggningar har uppdaterade data i centrala informationssystem.

Datasystemet LIPAS:

- Antalet idrottsplatser och antalet idrottsplatser per 1 000 invånare
- Antalet idrottsplatser enligt typ av idrottsplats
- Antalet idrottsplatser enligt typ av ägare
- Yta för idrott (m²) och yta för idrott (m²) per invånare

Portaler:

- Simhallarnas energiförbrukning och uppföljning av besökare
- Ishallarnas energiförbrukning och uppföljning av besökare

Andra Uppföljningsindikatorer:

- Behovet av att rusta upp kommunens förhållanden för fysiska aktiviteter/reparationssskuld
- Behovet av att utveckla kommunens förhållanden för fysiska aktiviteter enligt typ av idrottsanläggning
- Skolgårdarna med tanke på möjligheter till fysiska aktiviteter
- Gårdarna intill enheterna för småbarnspedagogik med tanke på möjligheter till fysiska aktiviteter
- Tillgängligheten till idrottsanläggningar
- Sätt att delta och påverka som utnyttjats i kommunen
- Invånarnas nöjdhet med kommunens idrottsanläggningar och motions- och idrottstjänster
- Regelbunden uppföljning av besöksuppgifterna för idrottsanläggningar med schemalagd verksamhet
- Regelbunden uppföljning enligt kön av besöksuppgifterna för idrottsanläggningar med schemalagd verksamhet
- Regelbunden uppföljning av besöksuppgifterna för idrottsanläggningar utomhus

Bilaga 1: Remissinstanser

Följande 87 aktörer yttrade sig om utkastet till riktgivande dokument om uppförande av idrottsanläggningar:

Esbo stad
Södra Karelen förbund
Södra Finlands idrott r.f.
Helsingfors stad
Andningsförbundet
Huitinen stad
Hämeen Liikunta ja Urheilu ry
Idensalmi stad
Äldreinstitutet
Invalidförbundet rf
Östra Finlands regionala idrottsråd
Regionförvaltningsverket i Östra Finland
Jyväskylä stad
Jyväskylä universitet
Kainuun Liikunta ry
Karstula kommun
Kemijärvi stad
Keminmaa kommun
Mellersta Österbottens förbund
Keski-Suomen liitto och Keski-Suomen Liikunta ry (gemensamt utlåtande)
Kontiolax kommun
Koululiikuntaliitto KLL ry
Kommunförbundet
Kuopio stad
Kuusamo stad
Regionförvaltningsverket i Lappland
Villmanstrand stad
Lappo stad
Lundo kommun
Liikunnan ja Terveystiedon Opettajat LIITO ry
Regionförvaltningsverket i Sydvästra Finland Sydvästra Finlands regionala idrottsråd (gemensamt utlåtande)
Lounais-Suomen Liikunta ja Urheilu ry
Kommunikationsministeriet
Västra och Inre Finlands regionala idrottsråd
Regionförvaltningsverket i Västra och Inre Finland
Forststyrelsen
S:t Michel stad
Jord- och skogsbruksministeriet
Mäntsälä kommun
Finlands Neuroförbund
Synskadades förbund rf
Utbildningsstyrelsen
Undervisnings- och kulturministeriet, avdelningen för gymnasie- och yrkesutbildningen
Studerandenas idrottsförbund rf
Uleåborgs stad

Birkalands förbund
Norra Karelen landskapsförbund
Pohjois-Pohjanmaan Liikunta ja Urheilu ry
Pohjois-Savon Liikunta ry
Norra Finlands regionala idrottsråd
Regionförvaltningsverket i Norra Finland
Björneborgs stad
Päijät-Hämeen Liikunta ja Urheilu ry
Päijänne-Tavastlands förbund
Finlands Ryttaförbund
SoveLi ry
Finska dykarförbundet rf
Finlands Aikidoförbund rf, Suomen Judoliitto ry, Suomen Karateliitto ry, Finlands Fäkt- och 5-kampsförbund rf, Finska Tyngdlyftningförbundet fr, och Suomen Taekwondoliitto ry (gemensamt utlåtande)
Suomen Ampumaurheiluliitto ry
Finlands Golförbund
Suomen Latu ry
Förbundet för yrkesfolk inom idrotten i Finland rf
Finlands Paddling och Roddförbund rf
Finlands Olympiska Kommitté
Finlands Bollförbund
Finlands Paralympiska Kommitté
Finlands Innebandyförbund rf
Finlands Simundervisnings- och Livräddningsförbund rf
Finlands miljöcentral SYKE
Jämställdhetsombudsmannen
Säkerhets- och kemikalieverket TUKES
Urheiluopistot ry
Vasa stad
Delegationen för romska ärenden RONK
Finansministeriet
Delegationen för rättigheter för personer med funktionsnedsättning VANE
Egentliga Finlands förbund
Ylivieska stad
Miljöministeriet

Bilaga 2

Föreslagna författningsändringar vid beredningen av det riktgivande dokumentet och genomförande av ändringarna

I samband med revisionen av det riktgivande dokumentet om uppförande av idrottsanläggningar föreslogs fyra ändringar av lagstiftningen.

1. I statsrådets förordning om främjande av idrott (550/2015, 11 §) föreskrivs att undervisnings- och kulturministeriet (UKM) är statsbidragsmyndighet när kostnaderna för projektet överstiger **700 000 euro** (moms 0%). Då ett projekt till sin kostnad uppskattas till högst **700 000 euro** (moms 0%) är regionförvaltningsverket (RFV) statsbidragsmyndighet

FÖRSLAG: Den så kallade delegeringsgränsen höjs till 1 200 000 euro. GENOMFÖRT

Motivering:

Den nuvarande gränsen för de uppskattade totalkostnaderna har i någon mån medfört att kostnadsförslag för projekt medvetet har budgeterats i underkant så att regionförvaltningsverket har fått fatta beslut om projektet. Förhöjningen av den så kallade delegeringsgränsen till 1 200 000 euro orsakar inte en nämnvärd förändring avseende anvisande av medel till projekt mellan UMK och regionförvaltningsverken. En högre gräns (700 000 euro gentemot 1 200 000 euro) hade lett till att behandlingen av 12 projekt hade övergått från UMK till regionförvaltningsverken (år 2018 och 2019). I praktiken understiger kostnadsberäkningarna för näridrottsplatser och projekt för idrottsplan delegeringsgränsen om 1 200 000 euro och hör således till regionsförvaltningsverkens beslutanderätt.

2. I lagen om ändring av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (1410/2014, 42 §) anges att undervisnings- och kulturministeriet utarbetar årligen för de följande **fyra åren** en riksomfattande finansieringsplan för anläggningsprojekt som hänför sig till undervisnings- och kulturverksamhet. Därutöver föreskrivs att förslagen ska sändas till regionförvaltningsverket **före utgången av året** före en förteckning av förslagen upprättas.

FÖRSLAG: Finansieringsplanen ändras att gälla följande tre år.

Sändningen av förslagen ändras till att de ska sändas före utgången av april. HAR INTE GENOMFÖRTS

Motivering:

I nuläget görs endast få förslag om projekt för följande fyra år. Planer på uppförande av idrottsanläggningar sträcker sig vanligtvis högst till följande tre år.

Förslagen till finansieringsplan behandlas på våren hos regionförvaltningsverket och i oktober–november på undervisnings- och kulturministeriet. Således är det ändamålsenligt att förslagen inte sänds före utgången av april. Förslagen är då mer aktuella då de sänds närmare tiden då de ska behandlas.

En tidtabell för förslag om en finansieringsplan som är separat från ansökan om understöd är ur sökandens synvinkel lättare att förstå.

3. I statsrådets förordning om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (1766/2009, 26 §) anges att den nedre gränsen för ett projekt som kan beviljas understöd är **20 000 euro**.

FÖRSLAG: Den nedre gränsen höjs till 35 000 euro. HAR INTE GENOMFÖRTS

Motivering:

Det har inte sökts understöd för projekt som till sitt värde rör sig kring den aktuella nedre gränsen under de senaste åren. I princip överstiger nästan alla projekt redan 35 000 euro.

4. I statsrådets förordningen om fritt bildningsarbete (805/1998, 5 a §) föreskrivs att som anläggningsprojekt för ett idrottsutbildningscenter anses en sådan i 36 § 1 mom. i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (1705/2009) nämnd åtgärd vars beräknade totalkostnader uppgår till minst **32 000 euro**.

FÖRSLAG: Den nedre gränsen höjs till 35 000 euro. HAR INTE GENOMFÖRTS

Motivering:

I syfte att förtydliga författningarna tillämpas samma nedre gräns för alla anläggningsprojekt. Avseende utbildningscenter är förändringen liten och har i praktiken ingen betydelse för projekt för vilka understöd söks.

I revisionen av det riktgivande dokumentet om uppförande av idrottsanläggningar lyftes dessutom fram följande **utvecklingsbehov** av lagstiftningen:

- Lagstiftningen som styr statsunderstöd för uppförande av idrottsanläggningar är splittrad under ett otal olika lagar och förordningar. Det försvårar tolkningen av helheten och detaljerna i och tillämpningen av författningarna som styr statsunderstöden för uppförande av idrottsanläggningar, såväl för understödsbeviljaren som i synnerhet för dem som ansöker om understöd.

Författningar som styr statsunderstöd för uppförande av idrottsanläggningar borde göras tydligare.

- Enligt villkoren för stöd för uppförande av idrottsanläggningar: "Egendomen som förvärfvas blir understödstagarens egendom. I fråga om fastigheten förutsätts dessutom att understödmottagaren äger eller genom ett långvarigt hyresavtal (giltigt i minst 15 år efter att understödet beviljats) förvaltar den mark på vilken idrottsanläggningen finns."

I lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet föreskrivs om understöd för anläggningsprojekt och i 53 § i lagen föreskrivs om återbetalning av statsunderstöd bland annat då egendom som anskaffats med statsunderstöd överläts till någon annan eller om verksamheten avslutas eller det ändamål för vilket egendomen används varaktigt ändras. Enligt paragrafen påförs dock inte återbetalningsskyldigheten om det när överlåtelsen till någon annan eller när den varaktiga ändringen av det ändamålet för vilket egendomen ändras inträffar har förflutit mer än 15 år sedan det sista statsunderstödet för projektet beviljades. Till denna del stämmer kravet på den kortaste tid för ägande av och hyresavtal om tomten överens med tidsgränsen på 15 år för återbetalning.

Enligt den respons sökande av understöd har gett är det krävda hyresavtalet på 15 år för långt i synnerhet då det gäller projekt vars kostnad uppskattas till under 700 000 euro (s.k. mindre projekt). Till exempel livslängden för en konstgräsplan som en förening har byggt är cirka tio år, men kommunen ska göra upp ett hyresavtal på 15 år för att det ska vara möjligt att söka statsunderstöd för anläggningen. **Det är skäl att ta upp villkoret på 15 år för förvaltning av markanvändning till granskning.** Det bör övervägas om den krävda tiden kan vara kortare för till exempel små projekt för idrottsanläggningar.

VALTION LIIKUNTANEUVOSTO
Statens idrottsråd

LINJOJA LIIKUNTAAN VUODESTA 1920